

T.C.
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YENİDEN İŞLEVLENDİRİLEN KİLİS ŞEHRİNDEKİ TARİHİ
YAPILARIN İÇ MEKAN OLUŞUMLARININ ANALİZİ

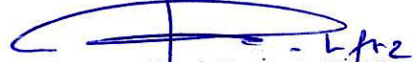
YÜKSEK LİSANS TEZİ
İç Mimar Tuba FAZLIAĞAOĞLU

İç Mimarlık Anabilim Dalı
İç Mimarlık Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. İpek FİTOZ

Haziran, 2019

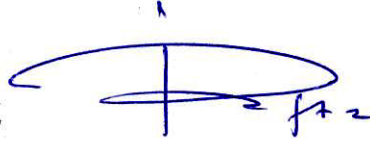
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü'nün numaralı Yüksek Lisans Öğrencisi Tuba Fazlıağaoğlu tarafından hazırlanan " YENİDEN İŞLENDİRİLEN KİLİS ŞEHRİNDEKİ TARİHİ YAPILARIN İÇ MEKAN OLUŞUMLARININ ANALİZİ " adlı bu tezin "Yüksek Lisans " tezi olarak uygun olduğunu onaylarım .

Prof. Dr. İpek FİTOZ

Tez Danışmanı

Bu çalışma jürimiz tarafından İç Mimarlık Anabilim Dalında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. İpek FİTOZ

Üye : Doç. Cem DOĞAN

Üye : Dr. Öğretim Üyesi Elif ÖZDOĞLAR (Kütahya Dumlupınar Üniv.)

Bu tez, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Lisansüstü Tez Yazım Klavuzu'na uygun olarak hazırlanmıştır.

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü tez yazım klavuzuna uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel etik kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- başkalarının eserlerinden yararlanması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi,
- kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- ücret karşılığı başka kişilere yazdırmadığımı (dikte etme dışında), uygulamalarımı yaptırmadığımı,
- ve bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversite veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

Tuba FAZLIAĞAOĞLU
İçMimar

ÖNSÖZ

Öncelikle baş öğretmenim Mustafa Kemal ATATÜRK'e, Çalışmam süresince tez danışmanlığımı üstlenerek tezime akademik değer katan sabırla her türlü desteğini ve sonsuz anlayışını benden esirgemeyen değerli tez danışmanım Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Mimarlık Fakültesi İç Mimarlık Bölüm Başkan'ı Prof. Dr. İpek FİTOZ'e, Eğitimim süresince değerli bilgilerini paylaşan ve destek olan Prof. Nuran YENER, Doc.Cem DOĞAN, Doc.Osman ARAYICI, Dr.Öğr.Üyesi Saadet AYTIS, Dr.Öğr.Üyesi İ.Emre KAVUT, Dr.Öğr.Üyesi M.Atilla SÖĞÜT, Dr.Öğr.Üyesi Şenay ÇABUK, Dr.Öğr.Üyesi İldem AYTAR SEVER, Dr.Öğr. Üyesi Süleyman ŞENOL ve Dr.Öğr.Üyesi Çağrı YALÇIN'a ve Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi İç Mimarlık Bölümü Değerli Öğretim Üyeleri ve Araştırma Görevlilerine

Akademik kariyer konusunda öncüm, desteğini sonuna dek eksik etmeyen, yol arkadaşım ve hocam Dr.Öğr.Üyesi Elif ÖZDOĞLAR'a

Araştırmalarımda destekleriyle ve çalışmalarıyla daima yanımda olan, ve Kilis'e çok kıymetli katkıları olan hemşehrilerim ve meslektaşlarım; , Vakıf GÜCER, Sıdıka BEBEKOĞLU , Mehmet TEKTUNA,Rıdvan SAVAŞÇIOĞLU ve Onur BELGİN 'ne

Varlığımın yegane sebebi olan annem Selma FAZLIAĞAOĞLU'na, Bana inanmaktan hiçbir zaman vazgeçmeyen,maddi manevi destek olan babam H.Muammer FAZLIAĞAOĞLU'na, Biricik kardeşim.Saliha Işıl FAZLIAĞAOĞLU'na, her zaman yanımda olan teyzem Şemsi KİREMİTÇİ ve babaannem Nejdet FAZLIAĞAOĞLU'na;

Desteklerini esirgemeyen arkadaşlarım K.Ekin ÖZSANCAK, Neda TAKEH, Fatih Sıvacı, Korcan GÜLFİDAN, Şuda AĞAOĞLU, Beyza AVDAN 'a

Saygılarımı sunar teşekkürü bir borç bilirim.

İstanbul, 2019

TUBA FAZLIAĞAOĞLU

İç Mimar

İÇİNDEKİLER

Sayfa

İÇİNDEKİLER.....	v
ŞEKİL LİSTESİ.....	xiii
ÇİZELGE LİSTESİ.....	xiv
KISALTMALAR.....	xv
ÖZET.....	xvi
ABSTRACT.....	xvii
1. GİRİŞ.....	1
2. RESTORASYON VE YENİDEN İŞLEVLENDİRME	1
2.1. Restorasyonun Tanımı.....	2
2.2. Restorasyon Teknikleri.....	5
2.3. Yeniden İşlevlendirme Kavramı.....	8
2.3.1. Binaların Yeniden İşlevlendirilmesini Gerektiren Faktörler	9
2.3.1.1. Tarihsel ve Toplumsal Faktörler.....	9
2.3.1.2. Çevresel Faktörler.....	10
2.3.1.3. Ekonomik Faktörler.....	10
2.3.2. Binaya Uygun İşlev Seçimini Etkileyen Nedenler.....	11
2.3.3. Binalara Yapılabilen Müdahaleler.....	12
2.3.3.1. Mekâna Yapılan Müdahaleler ve Eklemeler.....	13
2.3.3.2. Strüktürel Sisteme Yapılan Müdahaleler ve Eklemeler.....	13
2.3.3.3. Tesisat Sistemlerine Yapılan Müdahaleler ve Eklemeler.....	14
2.3.3.4. Cepheye Yapılan Müdahaleler.....	14
2.3.3.5. Yakın Çevreye Yapılan Müdahaleler.....	14
3.KİLİS ŞEHİRİ VE ÖZELLİKLERİ.....	15
3.1. Tarihsel Gelişimi.....	15
3.2. Coğrafi Yapısı.....	19
3.3. Demografik Yapısı.....	21

3.4. Sosyo Ekonomik Yapısı.....	23
3.5. Mimari Yapısı.....	24
3.6. Geleneksel Kilis Yapı Malzemeleri.....	28
3.6.1. Taş Yapı Malzemeler.....	28
3.6.2. Ahşap Yapı Malzemeler.....	29
3.6.3. Metal Yapı Malzemeler.....	29
3.6.4. Toprak Yapı Malzemeler.....	29
3.6.5. Sıvalar.....	30
4. YENİDEN İŞLEVLENDİRİLEN KİLİS ŞEHRİNDEKİ TARİHİ YAPILARIN İÇ MEKAN OLUŞUMLARININ ANALİZİ.....	30
4.1. Geleneksel Kilis Evleri.....	31
4.1.1. Davutağa Evi.....	39
4.1.2. Canbolat Bey Konağı.....	51
4.1.3. ÇATOM.....	66
4.1.4. Ruhizade Konağı.....	76
4.2. Geleneksel Kilis Hamamları.....	89
4.2.1. Eski Hamam.....	96
5.SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	116
KAYNAKLAR.....	118
EKLER.....	120
ÖZGEÇMİŞ.....	123

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1: Restorasyon Örneği.....	1
Şekil 3.1: Kilis il haritası (Kilis Valiliği).....	15
Şekil 3.2: Oylum höyük	16
Şekil 3.3: 1915 yılında yıkılan Katolik Kilisesi ve Kilis	16
Şekil 3.4: Kilis eski kent dokusu.....	17
Şekil 3.5: Kilis eski kent dokusu.....	17
Şekil 3.6: Kilis eski kent dokusu.....	17
Şekil 3.7: Kilis yerleşim haritası.....	18
Şekil 3.8: Resul Osman Dağı.....	19
Şekil 3.9: Afrin Çayı.....	20
Şekil 3.10: Afrin Çayı.....	20
Şekil 3.11: Kilis çevresi tarım alanları.....	21
Şekil 3.12: Kilis sokak dokusu.....	24
Şekil 3.13: Kilis sokak dokusu.....	24
Şekil 3.14: Çıkma sokak örneği, Kilis.....	25
Şekil 3.15: Salih Efendi sokağında kabaltı örneği, Kilis.....	26
Şekil 3.16: Salih Efendi sokağında kabaltı örneği, Kilis.....	26
Şekil 3.17 : Çıkma örneği, Kilis.....	27
Şekil 3.18: Çıkma örneği, Kilis.....	27
Şekil 4.1: Kilis konak tipi evler örneği – Akıncı konağı.....	31
Şekil 4.2: Kilis avlu tipi evler örneği – Kilis evi.....	31
Şekil 4.3: Avlu ve kapalı alan ilişkisi.....	32
Şekil 4.4: Avludaki havuz örnekleri.....	32
Şekil 4.5: Avludaki havuz örnekleri.....	32
Şekil 4.6: Eyvan konumu.....	33

Şekil 4.7: Avludan eyvanlara bakış.....	34
Şekil 4.8: Avludan eyvanlara bakış.....	34
Şekil 4.9: Mağara (Kiler) örneği.....	34
Şekil 4.10: Mağara (Kiler) örneği.....	34
Şekil 4.11: Puharı , Kilis.....	35
Şekil 4.12: Ocak , Kilis.....	35
Şekil 4.13: Küllük , Kilis.....	35
Şekil 4.14: Tuvalet, Kilis.....	35
Şekil 4.15 : Mağara üzerindeki odalara merdiven uygulaması, Kilis.....	36
Şekil 4.16: Eşik ve tazar örnekleri, Kilis.....	36
Şekil 4.17: Eşik ve tazar örnekleri, Kilis.....	36
Şekil 4.18: Kuş tağası, pencereler ve mağara pencereleri, Kilis.....	37
Şekil 4.19: Pencere korkuluğu, Kilis.....	38
Şekil 4.20: Ahşap tavan süslemesi, Kilis.....	38
Şekil 4.21: Tavan aydınlatması, Kilis.....	38
Şekil 4.22: Tandır, Kilis.....	39
Şekil 4.23: Davutağa evi vaziyet planı.....	39
Şekil 4.24: Davutağa evinin dış cephesi.....	40
Şekil 4.25: Davutağa Evi' nin dış cephesi.....	41
Şekil 4.26: Davutağa Evi' nin dış cephesi.....	41
Şekil 4.27: Davutağa evinin haremlik avlusu.....	41
Şekil 4.28: Davutağa evinin haremlik avlusu.....	41
Şekil 4.29:Selamlıktan (avlusundan) görünüm.....	42
Şekil 4.30: Avludan görünüm.....	42
Şekil 4.31: Su kuyusu.....	42
Şekil 4.32: Oda eşiği.....	43
Şekil 4.33: Oda haznası, çıkması ve tazarı.....	43
Şekil 4.34: İşlemeli kapaklar.....	43
Şekil 4.35: İşlemeli dolap kapakları.....	43
Şekil 4.36: Yaşam odası kirişleri ve kuş pencereleri.....	44

Şekil 4.37: Yaşam odası haznası.....	44
Şekil 4.38: Mağara.....	45
Şekil 4.39: Mağara.....	45
Şekil 4.40: Üst örtüsü yıkılan mutfak.....	45
Şekil 4.41: Üst örtüsü yıkılan mutfak.....	45
Şekil 4.42: Yıkılan mutfak ve yanındaki odaya haremlik bölümünden bakış.....	46
Şekil 4.43: Hizmetli odası.....	46
Şekil 4.44: Hizmetli odası.....	46
Şekil 4.45: Avludan eyvana bakış.....	47
Şekil 4.46: Eyvanın içinden görünüş.....	47
Şekil 4.47: İç içe geçmeli odalardan kilere dönüştürülen kısım	47
Şekil 4.48: İç içe geçmeli odalardan kilere dönüştürülen kısım	47
Şekil 4.49: İç içe geçmeli odalardan banyo ve mutfağa dönüştürülen kısım.....	48
Şekil 4.50: İç içe geçmeli odalardan banyo ve mutfağa dönüştürülen kısım.....	48
Şekil 4.51: Yenilenmiş dış cephe.....	48
Şekil 4.52: Yenilenmiş dış cephe.....	48
Şekil 4.53: Yenilenmiş ahşap pencere, kapı, dolap kapakları.....	49
Şekil 4.54: Yenilenmiş cam dolap kapakları.....	49
Şekil 4.55: Yenilenmiş ahşap dolap kapakları.....	49
Şekil 4.56: Yenilenmiş yaşama odası çıkma.....	50
Şekil 4.57: Yenilenmiş yaşama odası hazna.....	50
Şekil 4.58: Yenilenmiş pencereler.....	50
Şekil 4.59: Yenilenmiş pencereler.....	50
Şekil 4.60: Avludaki havuz.....	51
Şekil 4.61: Canbolat Bey Konağı vaziyet planı.....	51
Şekil 4.62: Canbolat Bey Konağı kuşbakışı görünüm.....	52
Şekil 4.63: Canbolat Bey Konağı kuşbakışı görünüm.....	52
Şekil 4.64: Cami avlusundan konağın batı cephe görünüşü.....	53
Şekil 4.65: Bodrum kat görünüşleri.....	53
Şekil 4.66: Bodrum kat görünüşleri.....	53

Şekil 4.67: Bodrum kat görünüşleri.....	54
Şekil 4.68: Bodrum kat görünüşleri.....	54
Şekil 4.69: Zemin kat.....	55
Şekil 4.70: Zemin kat.....	55
Şekil 4.71: Zemin kat.....	55
Şekil 4.72: Zemin kattaki odanın içten görünümü.....	55
Şekil 4.73: Dış görünüm.....	55
Şekil 4.74: Zemin kat renkli yer döşemesi.....	56
Şekil 4.75: Zemin kat renkli yer döşemesi.....	56
Şekil 4.76: Zemin kat tavan görünüşleri.....	56
Şekil 4.77: Zemin kat tavan görünüşleri.....	56
Şekil 4.78: Üst kat eyvan ve tavan arası görünümü.....	57
Şekil 4.79: Üst kat eyvan dış görünümü.....	57
Şekil 4.80: Üst kat zemin döşemeleri.....	57
Şekil 4.81: Üst kat zemin döşemeleri.....	57
Şekil 4.82: Teras kat görünüşleri.....	58
Şekil 4.83: Teras kat görünüşleri.....	58
Şekil 4.84: Teras kat görünüşleri.....	58
Şekil 4.85: Teras kat görünüşleri.....	58
Şekil 4.86: Teras kat zemin döşemesi.....	59
Şekil 4.87: Teras kat zemin döşemesi.....	59
Şekil 4.88: Çatı görünüşleri.....	59
Şekil 4.89: Yenilenmiş giriş cephesi.....	60
Şekil 4.90: Yenilenmiş giriş cephesi.....	60
Şekil 4.91: Yenilenmiş avlu cephesi.....	60
Şekil 4.92: Yenilenmiş avlu cephesi.....	60
Şekil 4.93: Yenilenmiş avlu taş döşemeleri.....	61
Şekil 4.94: Yenilenmiş havuz.....	61
Şekil 4.95: Yenilenmiş avlu cepheleri.....	61
Şekil 4.96: Yenilenmiş avlu cepheleri.....	61
Şekil 4.97: Yenilenmiş eyvan.....	62

Şekil 4.98: Yenilenmiş eyvan.....	62
Şekil 4.99: Yeni merdivenler.....	62
Şekil 4.100: Yeni merdivenler.....	62
Şekil 4.101: Yeni merdivenler.....	62
Şekil 4.102: Yenilenmiş zemin.....	63
Şekil 4.103: Ahşap dolaplar.....	63
Şekil 4.104: Ahşap dolaplar.....	63
Şekil 4.105: Yenilenmiş tavan arası, terasın zemini.....	63
Şekil 4.106: Yenilenmiş tavan arası çatışı.....	63
Şekil 4.107: Ahşap çatı detayları.....	64
Şekil 4.108: Ahşap çatı detayları.....	64
Şekil 4.109: Yenilenmiş ahşap doğramalar.....	65
Şekil 4.110: Yenilenmiş ahşap doğramalar.....	65
Şekil 4.111: Yenilenmiş ahşap doğramalar.....	65
Şekil 4.112: Yenilenmiş mağara.....	66
Şekil 4.113: Yenilenmiş mağara.....	66
Şekil 4.114 :ÇATOM vaziyet planı.....	66
Şekil 4.115: Çatomun eski hali.....	67
Şekil 4.116: Çatomun eski hali.....	67
Şekil 4.117: Avludan görüşler.....	68
Şekil 4.118: Avludan görüşler.....	68
Şekil 4.119: Dış cepheden görüşler.....	68
Şekil 4.120: Dış cepheden görüşler.....	68
Şekil 4.121:Yaşama mekânı ve çıkma bölümü.....	69
Şekil 4.122:Yaşama mekânı ve çıkma bölümü.....	69
Şekil 4.123: Avludaki WC.....	70
Şekil 4.124: Mağara.....	70
Şekil 4.125: Tek hale dönüştürülen mekan.....	70
Şekil 4.126: Mağara.....	70
Şekil 4.127: Tuvaletler.....	71

Şekil 4.128: Kürsümbül zemin.....	72
Şekil 4.129: Taş zemin.....	72
Şekil 4.130: Dış cephe ve giriş kapısı.....	73
Şekil 4.131:Giriş kapısı.....	73
Şekil 4.132: Giriş kapısı.....	73
Şekil 4.133: Avlu cepheleri.....	73
Şekil 4.134: Avlu cepheleri.....	73
Şekil 4.135: Avlu cepheleri.....	74
Şekil 4.136: Avlu cepheleri.....	74
Şekil 4.137: Yağmur olukları.....	74
Şekil 4.138: Yağmur olukları.....	74
Şekil 4.139: Taş zemin döşemesi.....	75
Şekil 4.140: Ahşap malzemeler.....	75
Şekil 4.141: Tavan kirişleri.....	75
Şekil 4.142: Tavan kirişleri.....	75
Şekil 4.143: Tavan kirişleri.....	75
Şekil 4.144: Kuş pencereleri.....	76
Şekil 4.145: Kuş pencereleri.....	76
Şekil 4.146: Ruhizade Konağı Vaziyet planının görünüşü.....	76
Şekil 4.147: Kuzey batı dış cephe görünüşü.....	77
Şekil4.148:Ruhizade Konağı'nın doğu cephesindeki zeytinyağı imalathanesi.....	78
Şekil 4.149 :Avlunun batı duvarındaki kapatılan kapı ve pencerelerin görünüşü.....	79
Şekil 4.150: Yapının birinci kata çıkışı sağlayan merdivenlerin görünüşü.....	80
Şekil 4.151: Yapının zemin kat sofa yer döşemesinin görünüşü.....	80
Şekil 4.152: Zemin katta kapatılan eyvanın görünüşü.....	81
Şekil 4.153:Yapının birinci kat sofasının doğu kanadına yapılan salamanje, lavabo ve WC mekânlarının görünüşü.....	82
Şekil 4.154: Birinci kat sofanın kuzeybatısındaki odanın genel görünüşü.....	83
Şekil 4.155: Birinci kat oda görünüşü.....	84
Şekil 4.156: Birinci kat oda görünüşü.....	84
Şekil 4.157: Yenilenmiş dış cephe görünüşü.....	85

Şekil 4.158: Yenilenmiş dış cephe görünüşü.....	85
Şekil 4.160: Yenilenmiş avlu cepheleri.....	86
Şekil 4.161: Yenilenmiş avlu cepheleri.....	86
Şekil 4.162: Yenilenmiş ana giriş kapısı.....	87
Şekil 4.163: Yenilenmiş avlu içi kapı.....	87
Şekil 4.164: Yenilenmiş ahşap doğramalar.....	87
Şekil 4.165: Yenilenmiş ahşap kapılar.....	87
Şekil 4.166: Yenilenmiş ahşap pencereler.....	87
Şekil 4.167: Yenilenmiş tavan ve aydınlatmalar.....	88
Şekil 4.168: Yenilenmiş aydınlatmalar.....	88
Şekil 4.169: Yenilenmiş merdiven.....	88
Şekil 4.170: Zemin döşemesi.....	88
Şekil 4.171: Yenilenmiş çalışma odası.....	89
Şekil 4.172: Çalışma odası.....	89
Şekil 4.173: Müdür odası.....	89
Şekil 4.174: Kaplıca örnekleri.....	90
Şekil 4.175: Kaplıca örnekleri.....	90
Şekil 4.176: Özel hamam örnekleri.....	90
Şekil 4.177: Özel hamam örnekleri.....	90
Şekil 4.178: Çarşı hamamı örnekleri.....	91
Şekil 4.179: Çarşı hamamı örnekleri.....	91
Şekil 4.180: Havlu kurutma ocakları.....	91
Şekil 4.181: Kilis Paşa hamamı soğukluk.....	92
Şekil 4.182: Kilis Paşa hamamı soğukluk.....	92
Şekil 4.183: Kilis Paşa hamamı ılıklik örneği.....	93
Şekil 4.184: Kilis hamamı ılıklik örneği.....	93
Şekil 4.185: Kilis hamamlarından buhar yaşmağı örnekleri.....	93
Şekil 4.186: Kilis hamamlarından göbek taşı.....	94
Şekil 4.187: Kilis hamamlarından göbek taşı.....	94
Şekil 4.189: Külhan ısıtma sistemi.....	95
Şekil 4.190: Eski Hamam Vaziyet planının görünüşü.....	96

Şekil 4.191: Abdülhamit albümlerinde Kilis'in genel görüntüsü içinde Eski Hamam ve Cüneyne Camii Minaresi'nin görünüş.....	97
Şekil 4.192: Eski Hamam'ın dıştan görünüşü.....	98
Şekil 4.193: Eski Hamam'ın dıştan görünüşü.....	98
Şekil 4.194: Giriş kapısı detayları.....	98
Şekil 4.195: Giriş kapısı detaylar.....	98
Şekil4.196: Giriş kapısı.....	99
Şekil 4.197: Kapı üzerindeki kitabe.....	99
Şekil 4.198: Kubbenin içten görünüşü.....	100
Şekil 4.199: Soyunmalık kısmı iç mekan.....	100
Şekil 4.200: Çörten ve bitkilenmeler.....	101
Şekil 4.201: Çatı bitiş silmeleri.....	101
Şekil 4.202: Cephede bozulmalar.....	101
Şekil 4.203 : Türbe	102
Şekil 4.204: Makdas üzeri kubbe, filgözleri.....	102
Şekil 4.205: Ilıklık orta kubbe filgözleri.....	102
Şekil 4.206: Ilıklık orta kubbe filgözleri.....	102
Şekil4.207: Ilıklık (“ortahaviş”) eyvanı.....	102
Şekil 4.208: Curun.....	103
Şekil 4.209: Kubbe altında mukarnaslar.....	104
Şekil 4.210: Kubbe altında mukarnaslar.....	104
Şekil 4.211: Halvet odaları, kubbeler.....	104
Şekil 4.212: Halvet odaları, kubbeler.....	104
Şekil 4.213: Külhan.....	105
Şekil 4.214: Külhan.....	105
Şekil 4.215: Külhanın dıştan görüntüsü.....	106
Şekil 4.216: Külhanın dıştan görüntüsü.....	106
Şekil 4.217: Ilıklık , Sıcaklık bölümü kubbeler.....	107
Şekil 4.218: Ilıklık ,Sıcaklık bölümü kubbeler.....	107
Şekil 4.219: Külhanın dış görüntüsü.....	108

Şekil 4.220: Külhanın dış görüntüsü.....	108
Şekil 4.221: Hamamın batı cephesi.....	108
Şekil 4.222: Hamamın batı cephesi.....	108
Şekil 4.223: Yenilenmiş hamam dış cephesi.....	109
Şekil 4.224: Yenilenmiş hamam dış cephesi.....	109
Şekil 4.225 : Yenilenmiş hamamın bahçesi.....	110
Şekil 4.226: Yenilenmiş hamamın bahçesi.....	110
Şekil 4.227: Taç kapı.....	111
Şekil 4.228: Giriş holü.....	111
Şekil 4.229: Giriş holü.....	111
Şekil 4.230: Yenilenmiş pencereler.....	111
Şekil 4.231: Yenilenmiş aydınlatma elemanları.....	112
Şekil 4.232: Yenilenmiş aydınlatma elemanları.....	112
Şekil 4.233: Yenilenmiş kubbe detayları.....	112
Şekil 4.234: Yenilenmiş kubbe detayları.....	112
Şekil 4.235: Kubbe ve filgözleri.....	113
Şekil 4.236: Yenilenmiş göbek taşı.....	113
Şekil 4.237: Yenilenmiş göbek taşı.....	113
Şekil 4.238: Kubbe altında mukarnaslar.....	114
Şekil 4.239: Kubbe altında mukarnaslar.....	114
Şekil 4.240: Yenilenmiş duvar detayları.....	114
Şekil 4.241: Eski hamamın yenilenmiş çatısı.....	115

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 3.1: Kilis yağış ve sıcaklık ortalamaları (DMI),.....	20
Çizelge 3.2: Kilis şehrinin 2007-2013 yılları arasında nüfus değişimi.....	22
Çizelge 3.3: Kilis şehrinin 1995-2013 yılları arasındaki göç dağılımı.....	22
Çizelge 3.3: Kilis şehrinin 1995-2013 yılları arasındaki göç dağılımı.....	23

KISALTMALAR

Kor. : Koruma

Amç.: Amaçlı

İmr. : imar

Pln. : Planı

Kül. : Kùltür

Trz. : Turizm

Env. : Envanter

Cum.: Cumhuriyet

Synn.: Seyahatname

Wc.: Water closet (Tuvalet)

Vb.:Vebaşkası

YENİDEN İŞLEVLENDİRİLEN KİLİS ŞEHRİNDEKİ TARİHİ YAPILARIN İÇ MEKAN OLUŞUMLARININ ANALİZİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
TUBA FAZLIAĞAOĞLU

İç Mimarlık Anabilim Dalı
İç Mimarlık Programı

ÖZET

Bir yapı tarihsel ve kültürel varlık sınıfında ise, onun sürdürülebilirliği için nasıl değerlendirildiği olgusunu öne çıkarmaktadır. Bu kültürün gelecek nesillere aktarılması yapının aktif olarak kullanılmasıyla doğru orantılıdır. Yeniden işlevlendirme kavramı; özgün kullanımını kaybetmiş yapıların belirli kurallar çerçevesinde farklı disiplinlere hizmet etmesidir. Yapıları bu fikirle ayakta tutmak, ulusal kültürü gelecek kuşaklara aktarmanın bir yoludur.

Bu tezin amacı, yeniden işlevlendirme kavramı kapsamında tarihi bir şehir olan Kilis'teki restorasyon uygulanan yapılardan birkaçının saptanması, incelenmesi, mekânlara uygulanan yeni işlev adaptasyonlarının değerlendirilmesidir.

Yapılan araştırmanın kapsamında Kilis'te bulunan 3 ev ve 2 hamam araştırılmıştır. Araştırma; restorasyon teknikleri, yeniden işlevlendirme kavramı ve kuralları, Kilis şehrinin tarihi, yapısı, şehrin özgün mimarisi ve yeni mekânsal kurguların anlatılması biçiminde hazırlanmıştır.

Bilim Kodu:

Anahtar Kelimeler : Restorasyon, Yeniden İşlevlendirme, Kilis

Sayfa Adedi: 125

ANALYSIS OF INTERIOR FORMATION OF HISTORICAL STRUCTURES IN KİLİS

MASTER'S THESIS
TUBA FAZLIAĞAOĞLU

Department of Interior Architecture
Interior Architecture Program

ABSTRACT

In a class of historical and cultural assets, it highlights the fact that it is evaluated for its sustainability. The transfer of this culture to future generations is directly proportional to the active use of the structure. Re-functionalization concept; It is the fact that the structures that have lost their original use serve different disciplines within the framework of certain rules. Maintaining structures with this idea is a way of transferring national culture to future generations.

The aim of this thesis is to determine and examine several of the restoration structures in Kilis, which is a historical city within the scope of the re-functioning concept, and to evaluate the new functional adaptations applied to the spaces.

In the scope of the research, 3 houses, and 2 baths in Kilis were investigated. Research; restoration techniques, re-functioning concept and rules, Kilis city's history, structure, the city's original architecture and new spatial constructs are prepared in the form of narrative.

Science Code:

Keywords: Restoration, Re-function, Kilis,

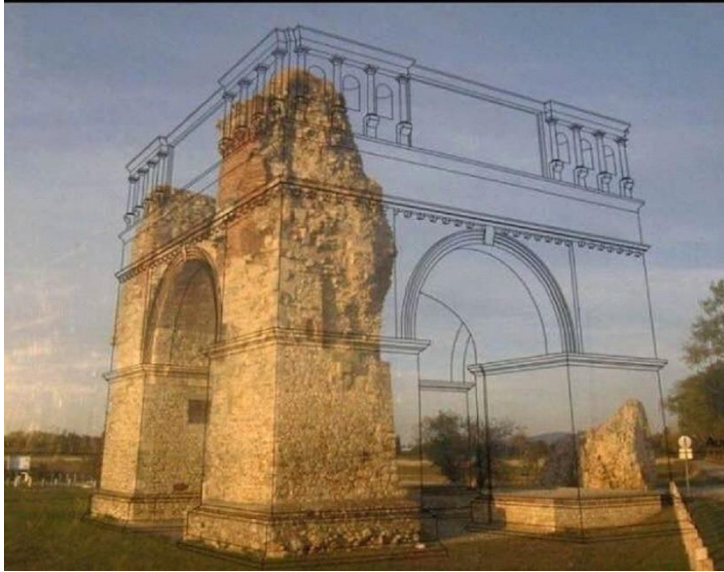
Page Number: 125

1. GİRİŞ

Mimarlık kavramı toplumun yapısı, kültürü ve yaşam biçimi ile şekillenir. Tarihsel, sosyal ve kültürel değere sahip olan yapılar da bu hususta sürdürülebilir olmak zorundadır. Zamanla değişen yaşam biçimi, sürekli artan ihtiyaçlar, kültürel ve sosyo-ekonomik etkenler binaların mekânsal gereksinimleri karşılayamamasına yol açmaktadır. Toplum için değerli olan bu kültürel varlıkların, gelecek kuşaklara aktarılırken değerini kaybetmemesi, korunması ve gün geçtikçe artan taleplere cevap vermesi gerekmektedir. Bu sebeple bu yapılara yeni işlevler yüklenirken, yaşanabilir hale gelmesi amaçlanmalıdır ve tüm bunlar gerçekleşirken binanın kültürel anlam ve değerine uygun olmalı, karakterine ve yapısına zarar verilmemesi gereklidir. Yapının her parçasının birbiri ile uyum içinde olmasına dikkat edilmelidir. Bunları sağladıktan sonra, ihtiyaçları karşılayacak olan yapılarla, bunların içinde mevcut durumda olan veya oluşturulacak yeni mekânların, fiziksel ve hacimsel özelliklerinin uyumlu olmalıdır.

Yapının, tarihsel süreci, bulunduğu konumu, çevresi ile bağı, hangi amaçla tasarlandığı ve mimari karakterinin ne olduğu bilinmelidir. Bunlarla ilgili bilgi sahibi olmak, binaya verilecek yeni işlevin, eskisi ile uyum sağlamasında ipucu verecektir. Fakat yapıya en uygun fonksiyonu yüklerken, taşıyıcı sistemi ve malzeme uyumu vs. gibi kriterler de göz ardı edilmemelidir.

2.RESTORASYON VE YENİDEN İŞLEVLENDİRME

Şekil 2.1: Restorasyon Örneği.

<http://mdrtasarim.com/?portfolio=aa>

2.1. Restorasyonun Tanımı

Restorasyon, eski, tarihi, otantik ve özgün özelliklere sahip, önemli bir döneme şahit olmuş bir yapının, mümkün olan en az müdahale ile aslına uygun olarak malzemenen, yapım tekniğinden ve özgünlüğünden faydalanarak, özünü koruyacak şekilde onarılmasıdır. Kısaca, yenilenme olarak tanımlanmaktadır. “Restorasyon bir sanat yapıtını ya da insanlık tarihine tanıklık eden herhangi bir nesneyi korumak ve gereğinde, olabildiğince ilk durumuna getirmek amacıyla bu yapıtı, bu nesneyi sağlamlaştırmaya ve bunların yıpranma sürecini durdurmaya yönelik işlemlerin tümüdür” (Hasol, 2005).

Bir yapının restorasyonunda, mevcut durum belgelenmeli, yaşanan sorunlar saptanmalıdır. Yeni ve potansiyel kullanım imkânları araştırılırken, yenilenmeye yönelik belli başlı müdahale ve yaklaşım şekilleri belirlenmelidir. Tüm bunlar rapor, ölçekli ve ölçülü çizimlere aktarılmalıdır.

Restorasyon projeleri hazırlanırken, Mimarlar Odası tarafından belirlenen ilkelere dikkat edilmelidir. Bu ilkeler;

* Kültür varlığının korunmasında ve onarılmasındaki amaç, onları bir sanat eseri olduğu kadar, bir tarihi belge olarak da korumaktır. Bu nedenle yapılacak müdahalelerde, yapının bir ya da birden fazla dönemin sosyal, kültürel ve ekonomik yaşamının belgeleri olduğu unutulmamalıdır (Mimarlar Odası, TMMOB, 2011).

* Yapının günümüze ulaşmış sosyo - kültürel ve tarihi kimliğini oluşturan mekânsal, biçimsel ve yapısal özellikleri ve çevre içindeki özgün konumu korunacaktır (Mimarlar Odası, TMMOB, 2011).

* Yeni bir kullanımın gerekmesi halinde, bu kullanım yapının özgün değerlerini ve niteliklerini bozmayacak ve onların algılanmasını güçleştirmeyecek ölçeklerde tasarlanmalıdır (Mimarlar Odası, TMMOB, 2011).

* Onarım müdahaleleri varsayımlara dayandırılmamalıdır. Bu bağlamda restitüsyon projesinin bir etüt olduğu ve bir uygulama projesi niteliği taşımadığı göz önüne alınmalıdır. Koruma ve kullanım için gerekli müdahaleler, yapının özgün bünyesinden farklı nitelik ve tekniklerle oluşturulmalıdır (Mimarlar Odası, TMMOB, 2011).

* Yapının yaşadığı farklı dönemlerdeki ekler, o dönemin yaşamının ve yapım tekniklerinin kaybedilmemesi gerekli öğeleri ise korunmalıdır (Mimarlar Odası, TMMOB, 2011).

* Bir dönemin açığa çıkartılması için eşdeğer değerlere sahip diğer dönemlerin tahrip ya da yok edilmesinden kaçınılmalıdır (Mimarlar Odası, TMMOB, 2011).

* Restorasyon projesi genellikle, yalnız strüktürün sağlamlaştırılması ve uygulanacak teknolojilerin belirtilmesiyle kalmaz, tarihi yapının yeniden kullanılmasıyla ilgili önerileri de içerir. Verilmesi istenen işlevin yapıya uyarlanabilirliği araştırılır ve yeniden kullanım projesinin eserin kütleli ve mekânsal özelliklerini bozacak ekler, değişimler getirmemesine dikkat edilir. Restorasyonda önemli olan yapının korunmasıdır, yeniden kullanım bir araçtır (Mimarlar Odası, TMMOB, 2011).

* Yeni işlev verilen binalarda çağdaş kullanım ile ilgili servis mekânlarının bina içine yerleştirilmesi, yapının deprem koşullarına uygun hale getirilmesi, yangına karşı önlem alınması, engellilerin binaya girebilmeleri için engellerin kaldırılması gibi konular proje aşamasında çözümlenmelidir (Mimarlar Odası, TMMOB, 2011).

Venedik Tüzüğü dikkate alındığında, yeniden işlevlendirme ile ilgili yenileme ilkeleri de şu şekildedir:

Madde 1: Tarihi anıt kavramı sadece bir mimari eseri içine almaz, bunun yanında belli bir uygarlığın, önemli bir gelişmenin, tarihi bir olayın tanıklığını yapan kentsel ya da kırsal bir yerleşmeyi de kapsar. Bu kavram yalnız büyük sanat eserlerini değil, ayrıca zamanla kültürel anlam kazanmış daha basit eserleri de kapsar.

Madde 2: Anıtların korunması ve onarımı için, mimari mirasın incelenmesine ve korunmasına yardımcı olabilecek bütün bilim ve tekniklerden yararlanılmalıdır.

Madde 3: Anıtların korunmasında ve onarılmasındaki amaç, onları bir sanat eseri olduğu kadar, bir tarihi belge olarak da korumaktır.

Madde 4: Anıtların korunmasındaki temel tutum korumanın kalıcı olması, sürekliliğinin sağlanmasıdır.

Madde 5: Anıtların korunması, her zaman onları herhangi bir yararlı toplumsal amaç için kullanmakla kolaylaştırılabilir. Bunun için bu tür bir kullanma arzu edilir, fakat bu nedenle yapının planı ya da bezemeleri değiştirilmemelidir. Ancak bu sınırlar içinde yeni işlevin gerektirdiği değişiklikler tasarlanabilir ve buna izin verilebilir.

Madde 6: Anıtların korunması, ölçeği dışına taşmamak koşuluyla çevresinin de bakımını içine almalıdır. Eğer geleneksel ortam varsa, olduğu gibi bırakılmalıdır. Kütle ve renk ilişkilerini değiştirecek hiçbir yeni eklentiye, yok etmeye ya da değiştirmeye izin verilmemelidir.

Madde 7: Bir anıtın tanıklık ettiği tarihin ve içinde bulunduğu ortamın ayrılmaz bir parçasıdır. Kültür varlığının tümünün, ya da bir parçasının başka bir yere taşınmasına anıtın korunması bunu gerektirdiği ya da çok önemli ulusal veya uluslararası çıkarların

bulunduğu durumlar dışında izin verilmemelidir.

Madde 8: Anıtın tamamlayıcı öğeleri sayılan heykel, resim gibi süslemeler, ancak bunları korumanın başka çaresi yoksa yerlerinden kaldırılabilir.

Madde 9: Onarım uzmanlık gerektiren bir iştir. Amacı, anıtın estetik ve tarihi değerini korumak ve ortaya çıkarmaktır. Onarım kendine temel olarak aldığı özgün malzeme ile güvenilir belgelere saygıyla bağlıdır. Faraziyenin başladığı yerde onarım durmalıdır; yapılması gerekli herhangi bir eklemenin mimari kompozisyondan farkı anlaşılabilmesi ve gününün damgasını taşımalıdır. Herhangi bir onarım işine başlamadan önce ve bittikten sonra, anıtın arkeolojik ve tarihi bir incelemesi yapılmalıdır.

Madde 10: Geleneksel tekniklerin yetersiz kaldığı yerlerde, koruma ve inşa için bilimsel verilerle ve deneylerle geçerliliği saptanmış herhangi çağdaş bir teknik kullanılarak anıt sağlanabilir.

Madde 11: Anıta mal edilmiş farklı dönemlerin geçerli katkıları saygı görmelidir; zira onarımın amacı üslup birliği değildir. Bir anıt üst üste çeşitli dönemlerin izlerini taşıyorsa, alttaki dönemleri açığa çıkarmak ancak bazı özel durumlarda yok edilen malzemenin önemi azsa, açığa çıkarılan malzeme büyük tarihi, arkeolojik ya da estetik değer taşıyorsa ve korunma durumu böyle bir davranışı gerekli gösterecek kadar iyi ise haklı çıkarılabilir. İlgili unsurların öneminin değerlendirilmesi ile ilgili yargıyı ve neyin yok edileceği üzerinde kararı vermek, sadece bu işi üzerine almış kimseye bırakılmaz.

Madde 12: Eksik kısımlar tamamlanırken, bütünlüğün korunması, sağlıklı kılınıp, yaşanır şekilde ortaya konması için özel bir dikkat gerektirir. Böyle yerlerde yapılacak koruma ve onarım çalışmalarında, daha önceki maddelerde açıklanan ilkelere esinlenmelidir.

Madde 13: Eklemelere, ancak yapının ilgi çekici bölümlerine, geleneksel konumuna, kompozisyonuna, dengesine ve çevresiyle olan bağıntısına zarar gelmediği durumlarda izin verilebilir.

Madde 14: Anıtın buldukları yerler, bütünlüğün korunması, sağlıklı kılınıp, yaşanır şekilde ortaya konması için özel bir dikkat gerektirir. Böyle yerlerde yapılacak koruma ve onarım çalışmalarında, daha önceki maddelerde açıklanan ilkelere esinlenmelidir.

Madde 15: Kazılar 1956 yılında UNESCO tarafından kabul edilmiş arkeolojik kazılarda uygulanması istenilen uluslararası ilkelere tanımlanan kararlara ve bilimsel standartlara uygun olarak yapılmalıdır. Yıkıntılar korunmalı, mimari unsurların ve buluntuların sürekli olarak korunması için gerekli önlemler alınmalıdır. Bundan başka, kültür varlığının anlaşılmasını kolaylaştıracak ve anlamını hiç bozmadan açığa çıkartacak her çareye

başvurulmalıdır. Bütün yeniden inşa işlemlerinden peşinen (a priori) vazgeçilmelidir. Yalnız anastylosis'e, yani mevcut fakat birbirinden ayrılmış parçaların bir araya getirilmesine izin verilebilir. Birleştirmede kullanılan madde her zaman ayırt edilebilecek bir nitelikte olmalı ve bu, anıtın korunmasını sağlamak ve eski haline getirmek için mümkün olduğunca az kullanılmalıdır.

Madde 16: Bütün koruma, onarım ve kazı işlerinde her zaman çizim ve fotoğraflarla açıklık kazanmış çözüm getirici ve eleştirici raporlar halinde kesin belgeler hazırlanmalıdır. Temizlemenin, sağlamlaştırmanın, yeniden düzenlemenin ve birleştirmenin her safhası -çalışma sırasında ortaya çıkan, tanımlanmış biçimsel ve teknik özellikler göz önünde tutularak- raporda gösterilmelidir. Bu belgeler bir resmi kurumun arşivine konmalı ve araştırmacılar bundan yararlanabilmelidir. Bu raporların yayınlanması tavsiye edilir.

2.2. Restorasyon Teknikleri

Tarihsel, sosyal ve kültürel değere sahip olan varlıkların, sürekliliğinde gerekli olan bakım ve onarımın yapılması gelmektedir. Fakat restorasyon uygulamasından önce bina hakkında araştırmalar yapılmalı ve yapının tarihi, estetik değeri, teknik yapısı gibi özellikleri belgelenmelidir. Binanın ayrıntılı olarak tanınması, hasar tespiti ve onarım için önemlidir. Restorasyon işleminde, yapının mümkün olan en az müdahale ile tarihi belge ve estetik değeri korunurken, yapı detaylı bir biçimde incelenmeli, raporlanmalı ve projelendirilmelidir. Bu aşamalarda bazı kural ve teknikler esas alınmalıdır. Anıtların onarımında;

- * Sağlamlaştırma
- * Bütünleme (Reintegrasyon)
- * Yenileme, Yeniden İşlevlendirme (Renovasyon-Rehabilitasyon)
- * Yeniden Yapım (Rekonstrüksiyon)
- * Temizleme
- * Taşıma teknikleri uygulanır.

Sağlamlaştırma: Bu genel kavram, adından da anlaşılacağı üzere, anıtın malzemesinin sağlamlaştırılması, taşıyıcı sisteminin sağlamlaştırılması ve üzerinde bulunduğu zeminin sağlamlaştırılması anlamına gelmektedir. Anadolu'nun yerleşik tarihi içindeki yapılar da, çok eski çağlardan beri, yörenin imkanları ve geleneklerine bağlı olarak, doğal kökenli

malzemeler kullanılmıştır. Örneğin, kerpiç, tuğla, ağaç, taş vb. Bu malzemeler, doğal etkilerle zamanla bozulup harap olacağı için, sağlamlaştırılırken, malzemenin türü ve bozulma durumu dikkate alınmalıdır. Açıkta kalan kerpiç, yağmur karşısında eriyip dağılabilmekte, tuğla aşındıktan sonra çatlayıp ayrışabilmekte, ağaçtan yapılan taşıyıcı elemanlarsa çürüyebilmektedir. Dayanıklı olarak bilinen taşlar bile, doğal etkilere karşı koyamaz ve zamanla düzgün yüzeylerini yitirip, oyuk ve çatlaklarla dolu kötü bir görünüş sergileyebilmektedir. Bu nedenle her birine özel müdahalelerde bulunulmalıdır. Gerekli yerlerde, kimyasal birleşimler kullanılmalı, malzemenin dokusu sağlamlaştırılırken bozulma süreci bir nebze de olsa yavaşlatılmalıdır. Yapıların taşıyıcı sistemlerine, depremler ve bunların neden olduğu zemin hareketleri zarar verdiği için, mantolama ve kesit genişletme işlemleriyle bu taşıyıcı elemanlar sağlamlaştırılmalıdır. Bunların dışında destekleme ve payandalama teknikleri de uygulanmalıdır.

Çemberleme yöntemi ise, çatlamış, dağılma tehlikesi olan düşey taşıyıcıların, metal çubuklarla veya bağlantı elemanlarıyla sarılıp çemberlerle sıkıştırılması ve sağlamlaştırmasıdır. Bu teknik eski dönemlerden beri uygulanmaktadır (Ahunbay, 2011).

Bütünleme (Reintegrasyon): Bir kısmı zarara uğramış ya da yok olmuş, tarihi yapı ve öğelerin, geleneksel veya çağdaş malzemeler kullanılarak, ilk tasarımlarındaki bütünlüğüne kavuşturulması işlemidir. Bütünlemeyi yönlendiren etmenler, işlevsel, estetik veya strüktürel denge kaygıları olabilmektedir. Örneğin, yıkık, göze hoş gelmeyen bir yapı, bütünlüğüne kavuşturularak hem estetik açıdan kullanılabilir duruma getirilmekte, hem de tümüyle yok olmaktan kurtarılabilir. Fakat, ilk yapılışındaki işlevini yitirmiş, tekrar kullanılması mümkün olmayan yapıları bütünlemeye gerek yoktur. Eğer değer taşıyan kalıntıları varsa sağlamlaştırmaya gidilmesi en uygunu olacaktır. Bütünleme yapabilmek için öncelikle yapıyla ilgili en doğru bilgilere ulaşmak gerekir. Örnek verilecek olursa, bir caminin son cemaat yerinin bir bölümü yıkılmışsa, tekrar eden öğelerin ve simetrinin yardımıyla bütünleme işlemi yapılabilir. Ancak gerçek yapısal belgelere veya verilere dayandırıldığında bütünlemeden bahsedilebilir.

Yenileme, Yeniden İşlevlendirme (Renovasyon-Rehabilitasyon): Zaman geçtikçe değişen yaşam biçimi ve artan isteklerle fonksiyonunu kaybetmiş eski yapıların, farklı şekillerde görevlendirilmesi veya işlevleri devam ederken, konfor koşulları eskiyip standart altı kalan tarihi yapıların, yenilenmesidir. Hamam, kervansaray, tekke, manastır gibi tarihi yapılar, ancak özel durumlarda kendilerine özgü işlevlerini devam ettirdiklerinden, bu yapıların farklı amaçlarla kullanılması zorunlu olmaktadır. Konut,

otel, iş yeri gibi günümüzde de fonksiyonları geçerli olan yapı türlerinde ise, zamanı takip edemezse terk edilip harap olmaktadır. Yeniden işlevlendirme eski binaların, yıkımdan kurtarılması için bir araçtır.

Yeniden Yapım (Rekonstrüksiyon): Tamamen yıkılmış, yok olmuş veya çok harap durumda olan tarihi yapının, hali hazırdaki verilere bakılarak yeniden inşa edilmesidir. Bir anıtın birebir aynısının inşa edilmesi, tarihi açıdan bir anlam taşımasa da, bir yapım tekniğini sürdürme, geleneği yaşatma bakımından korumaya yöneliktir. Bu uygulama ancak özel durumlarda kabul edilir. Eski kültür varlığının yerine yapılan bu yeni yapı, olması gereken tarihi dokuya, özgün malzemeye ve işçiliğe sahip değildir, bir kopyadır. Tarihi yapının, kütle ve mekânlarını biçimsel olarak canlandırabilir fakat kültür varlığının yerine geçemez. Bazı durumlarda yeniden yapım tekniğini uygulamak zorunda kalınılabılır. Bir şehrin silüetinin önemli bir parçası, tarihi bir kompozisyonun ögesi olan yapıların yeniden yapılması gerekebilir ve yeniden yapım çalışmasında, doğru ve yeterli bir restitüsyon araştırması ve buna bağlı olarak restitüsyon projesi temel alınmalıdır. Yıkılan yapıya ait korunmuş parçaların özenle saklanması ve bu saklanan parçaların yeni yapıda kullanılması, rekonstrüksiyonun tarihi yapıyla bağını güçlendirir. Ayrıca gelecek kuşaklar düşünüldüğünde, yapının yeniden yapıldığı tarih de (rekonstrüksiyon tarihi) cephesindeki bir plaket üzerinde belirlenmelidir.

Temizleme: Anıtların ve kentsel sitlerin genel yapısını bozan, farklı etki yaratan, tarihi ve estetik değer taşımayan eklerinden arındırılması işlemidir. Bir yapıya, yapıldığı andan itibaren çeşitli zamanlarda, yapılan ek ve bezemelerin, üslup birliğine ulaşma endişesiyle kaldırılması bir temizleme işlemi değildir. Bu tutum, çağdaş koruma ilkelerine aykırıdır. Kaldırılacak eklerle ilgili kararları, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulları vermektedir. Kaldırılması istenen yapısal ekler, farklı bir anlatımla plan, kesit ve görünüş olarak, rölöve paftalarına işlenir ve temizlik sonrası durum, öneri projesi olarak kurula sunulur. Ancak yetkili kurul onayı verdikten sonra ekler kaldırılabilir. Temizleme işleminden önce, işlem sırasında ve işlemten sonra fotoğraflarla belgeleme yapılmalıdır.

Taşıma: Bir kültür varlığının yerinde korunması, restorasyonun temel prensibidir. Ancak, başka bir alternatifin bulunmadığı, yüksek kamu çıkarı bulunan, jeolojik yapı veya doğal afetler, tarihi bir yapının bulunduğu yerde korunmasını zorlaştırabilir. Bu durumda bu yapılar, önceden belirlenen uygun bir konuma taşınıp, yaşamını sürdürmesi sağlanabilir. Taşıma işlemi, kültür varlığının boyutlarına, malzemesine ve yapım tekniğine göre çeşitli tekniklerle gerçekleştirilmektedir. En kolay olanı, anıtın tüm elemanlarının

numaralandırarak sökülmesi ve yeni yerinde tekrar kurulmasıdır. Ahşap yapılar bu uygulama için çok elverişlidir. Taş yapılarda ise, ayrıntılı rölöveler yapılmalı ve fotoğraflar çekilmelidir. Her taş sırayla numaralandırılmalı, birbirleriyle ilişkisini gösterebilmek için her sırayı içine alan grupların üzerine yatay ve düzey çizgi çekilmelidir. Söküm sırasında dağılan ve yeniden kullanıma müsait olmayan bloklar, benzer malzemedен yeniden hazırlanır ve temel üzerinde birleştirme yapılır. Bu teknik kesme taştan yapılmış anıtların taşınmasında uygulanmaya elverişlidir.

2.3.Yeniden İşlevlendirme Kavramı

Mimaride yeniden işlevlendirme ya da yeniden kullanım, tarihi, kültürel, ekonomik, işlevsel, simgesel değer taşıyan binaların, değerlerinin korunarak güncel bir işlevle yaşamına devam etmesinin sağlanması anlamına gelmektedir. Geleneksel mekân unsurlarının kullanım amaçlı yeniden sağlanarak, onararak, yenilenecek günümüz gereksinimlerine cevap verecek şekilde düzenlenmesi söz konusudur. Binalarımıza yeni bir işlev yüklerken, kendine özgü mekânsal, organizasyonel ve işlevsel niteliğini belirlemek gerekmektedir. Bu nitelikleri tespit etmek için öncelikle binayı tanımak, teknik ve malzeme karakterini belirleyerek mekânsal analizlerini yapmak ve düşünülen işleve uygunluğunu belirlemek gerekmektedir. Bu analizler doğrultusunda yapılan çalışmada incelenen binanın; çevresel ve yapısal girdileri incelenmiş, yeniden kullanıma uygun işlevin belirlenmesi için değerlendirilmiş olmalıdır.

Özel mülkiyet elinde olan tarihi yapılar işlevlendirilirken, mekânsal şartların zorlandığı ve uygun olmayan eklemeler yapılarak özgün kimliğe zarar verildiği görülmektedir. Tarihi değeri olan yapıların onarımlarında, eski anıları sürdüren düzenlemelere gidilmelidir. Bu bağlamda uygulanan teknikler önceki bölümde anlatılmıştır. Bu tekniklerden biri olan yeniden işlevlendirme de, çevresel özellikleri sebebiyle korunması amaçlanan yapıların, yeniden kullanımlarında, yeni fonksiyonun dış görünümü bozmadan gerçekleştirilmesi istenir. İç düzenlemelerde de daha esnek uygulamalara gidilmesi hedeflenir. Yangın, bakımsızlık vb. nedenlerle döşeme ve tavanlarını yitirmiş ve ilk tasarımına ait yeterli belge bulunmayan ikinci grup yapılarda, yeni bir iç düzenleme yapılmasına izin verilebilir. Mimari öneme sahip birinci grup yapılarda ise, tarihi mekânların anısını sürdüren düzenlemelere gidilmesi doğrudur.

2.3.1. Binaların Yeniden İşlevlendirilmesini Gerektiren Faktörler

Zaman geçtikçe, yapılar kendi özgün işlevlerini kaybetmekte ve eskimektedirler. Yapıların fiziksel özellikleri ve işlevleri karşılaştırıldığında, daha uzun ömürlü olan yapıların kütlesi ve çevresidir. Fonksiyonlarını sürdüren binalar için bile, bazen çeşitli gelişmelerden dolayı sorunlar yaşanabilmektedir. Bu nedenle kültür varlığına ait işlevin tamamen değiştirilmesi ya da geliştirilmesi gerekebilir (Altınoluk, 1998).

“Çevrede yaşanan fiziki, işlevsel değişimler ya da çevrede yaşayan toplumda meydana gelen değişiklikler hali hazırdaki yapıyla uyumu zorlaştırabilir. Bu zorlama, kullanıcıların ve binanın adaptasyon yeteneği ve işlevsel isteklerin tolerans sınırlarının genişliğiyle çözüm bulduğu durumlarda istenilen uyum sürdürülebilmektedir. Başka bir ifadeyle, bina fonksiyonunu barındırmaya yani yaşamaya devam edebilmektedir. Bunun sağlanamadığı şartlardaysa, bina işlevi verimli olarak kullanılmadığı için terk edilmektedir. Yalnızca fonksiyonunu barındıramadığı için bir binanın boş kalması veya yıkılması, ekonomik ve kültürel sebeplerle her zaman mümkün olmamaktadır” (Yürekli F. , Yürekli H. 2004).

Göçler, ekonomik güçlükler, artan nüfusun ihtiyaçları vb. gibi etkenler tarihi yapıların ve çevrelerin yıpranmasına neden olmaktadır. Yeni bir yapı inşa edilmesi yerine, var olanın yeniden işlevlendirilmesi, ekonomik açıdan fayda sağlayacaktır. Ancak, yeniden değerlendirmenin ekonomik boyutları, yapının korunmaya değer olup olmadığıyla alakalıdır. Özellikle anıtsal bir kültür varlığının yeniden işlevlendirilmesinde önemli olan, maliyetten çok, tarihi yapının geleceğe taşınmasıdır (Tetik, 2018).

2.3.1.1. Tarihsel ve Toplumsal Faktörler

Bir yapı mimarisinden malzemesine kadar tasarlandığı zamanın ve bulunduğu çevrenin karakterini yansıtır. Toplumun o zamanlardaki ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde işlevlendirilir. Fakat zaman geçtikçe yaşam koşullarının hızla farklılaşması, toplumsal yapıları da değiştirir. Buna bağlı olarak işlevler farklılaşır. Fakat bu işlevlere hizmet eden yapılar aynı kalır. Bu nedenle zaman geçtikçe, başka bir fonksiyon ile yeniden işlevlendirilip, değerlendirilmesi gerekir. Aksi halde yapının tarihteki yeri ve özgün fonksiyonu, hafızalardaki yerinden silinir ve yerine geçen yeni hal, toplumsal kimliğe zarar verir.

Osmanlı döneminde inşa edilen tarihi yapıların birçoğu, günümüzde fonksiyonunu kaybetmiştir. Hanlar, medreseler, surlar, kervansaraylar vb. yapılar, şu anda özgün işlevleriyle kullanılmamaktadır. Örnek verilirse, Rumeli Hisarı yapıldığı dönemde

savunma amacıyla inşa edilmiştir. Artık günümüzde bu fonksiyona gerek kalmadığı için, açık hava konserlerinin verildiği sosyal bir mekâna dönüştürülür. Bir başka örnek olarak Arnavutluk'taki Kurşunlu Camisi gösterilebilir. Özgün işlevi olan ibadet mekânı olarak yaşamını sürdürebilecekken, günümüzde bulunduğu bölgede yaşayan insanların inançlarına cevap vermediği için lokantaya çevrilmiştir ve bu sayede tarihi değere sahip yapı hala kullanılabilir.

2.3.1.2. Çevresel Faktörler

Yeniden işlevlendirilmesi gereken yapıların, bulunduğu çevre ile olan etkileşimi çok önemlidir. Çünkü toplumun ihtiyaçları sürekli değişmekte, buna bağlı olarak yapının işlevinin farklılaşmasına neden olmaktadır. Yeniden işlevlendirilecek olan yapı yorumlanırken, bulunduğu bölgeyle uyumu ve paylaştıkları tarihin özelliklerine dikkat edilmelidir. Bu şekilde ihtiyaçlara karşılık verilirse, toplum belleğindeki yeri korunmuş olur.

Yeniden işlevlendirilen bir yapının, yakın çevresi üzerinde devam ettireceği etki dışında, Dünya genelinde ve ekolojide, önüne geçeceği negatif etkilerden de bahsedilmelidir. Yeniden işlevlendirme yerine, yıkılarak yeni bir bina yapılması sırasında harcanacak enerji ve inşaatın sonradan ortaya çıkan atıkların kaldırılması için gerekli enerji çoğunlukla petrol vb. yakıtlardan elde edilir. Bu durum Dünya'daki enerji kaynaklarının azalmasına neden olmaktadır. Ayrıca bu işlemler sırasında ortaya çıkan atık gazlar nedeniyle çevresel kirlenme oluşmaktadır. Bunlarla birlikte inşaat atıklarının bırakılacağı alanlar çevre kirliliğine yeni bir katkı sağlamaktadır.

Yeni bir yapı yapılırken gerekli olan enerji, yapı malzemelerinin elde edilmesi ve bunlar için gerekli doğal kaynaklar göz önünde bulundurulduğunda, yeniden işlevlendirme, doğal kaynakların daha az kullanılması ve doğal çevrenin daha az kirlenmesi, çevreye saygılı ve tutumlu olma esasına dayalı bir üretim tekniğidir (Selçuk, 2006).

2.3.1.3. Ekonomik Faktörler

Yeniden işlevlendirme konusu değerlendirilirken, ekonomik nedenleri de irdelemek gerekmektedir. Fiziksel anlamda kullanılabilir durumda olan, fakat fonksiyonel anlamda eskiyen bir yapıyı, yeniden kullanılabilir hale dönüştürmek, ekonomi düşünüldüğünde olumlu bir adımdır. Ancak hali hazırda yapıyı değerlendirmek yerine, yıkılıp yenisinin yapılması, daha fazla maliyet, iş gücü, enerji, malzeme ve zaman gerektirir. "Genellikle

eski yapıların, onarım ve yeniden kullanım maliyetleri, yeni yapı inşa etme maliyetlerine göre %50 - %80 arasında daha düşük olduğu söylenebilir” (Kaşlı,2009). Bazı durumlarda, mevcut yapı korunurken harcanacak emek ve zaman, yeni bir yapının inşasından daha fazla olabilir. Fakat bahsedilen yapı, tarihi özellik taşıyan bir değerdeyse, yapının korunmasının, ileride sağlayacağı uzun vadeli getiriler, yeni bir yapı düşüncesinin önüne geçecektir. Her geçen gün nüfustaki hızlı artış ve ekonomik eylemler, kentsel gelişmeyi ve arazi kullanım değerlerini etkilemektedir. Bu durum da gün geçtikçe tarihi kentlerin fiziksel yapısını farklılaştırmaktadır. Tarihi kentler ticaret, hizmet ve diğer sektörlerin baskısına karşı koyamamaktadır ve en özgün haliyle korunan tarihi yapılar bile artık yeniden işlevlendirilmek zorunda kalmaktadır (Yaldız, 2003).

Tarihi yapıların yoğun olarak bulunduğu bölgeler, genel olarak turizm alanı olarak belirlenmiştir ve bu bölgelerde bulunan yapıların büyük bir kısmı yeniden işlevlendirilmektedir. Örneğin; Antalya Kaleiçi’nde bulunan yapılar günümüzde turizm sektörüne cevap vermek amacıyla konaklama, ticaret ve eğlence gibi ihtiyaçlara uygun olarak işlevsel değişikliğe gidilmiştir (Selçuk, 2006).

2.3.2. Binaya Uygun İşlev Seçimini Etkileyen Nedenler

İşlev seçimi, bir yapının mekânsal olarak yeniden şekillendirilmesinde, çok önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle yeniden işlevlendirilme sırasında uygulanacak olan müdahalelerde, yapıya uygun fonksiyon seçimini etkileyen unsurların etkisi büyüktür. Yapının bulunduğu konumun ve çevresinin ihtiyacıyla yapının mekânsal düzeninin hangi işleve daha iyi hizmet edebileceği araştırılmalıdır. Yeni seçilecek işlevin, yapının mevcut fonksiyonuna uyumlu olması, mekâna yapılması gereken müdahaleleri en aza indirmesine yardımcı olacaktır. Tüm bunlar göz önünde bulundurularak, iç mekân tasarımını etkileyen ve birbirleriyle doğrudan ilişkileri olan verileri üç ana başlık altında toplayabiliriz:

- * Binanın mekânsal ve hacimsel durumu
- * Binanın işlevsel kurgusu
- * Binanın konumu

Yapıların özgün plan tasarımları, öngörülen yeni fonksiyonun sonucuna ulaşmada en önemli etkidir. Mekânsal ve hacimsel durumuna göre planlanan yeniden işlevlendirme projesi, yapılacak onarımın sınırlarını çizer. Bu sayede yapılan işlev değişimi ise eylemi olumlu yönde etkilemektedir.

Bir şehir içi hanı, sinema, tiyatro, opera vb. gibi sosyal mekânlar olarak kullanılamayabilir

ama modern bir konaklama tesisi yapılabilir. Fakat bu kez de mekânın boyutları sorun çıkarabilir. Yeni fonksiyonun birimlerini iyi çözümlenmek gerekmektedir.

Başka bir örnek verilecek olursa, bir kilise sınıflara bölünüp okul haline getirilemez. Fakat İngiltere'deki örneklerinde görüldüğü gibi, bir oto galerisine veya sinemalara dönüştürülebilir. Fakat hacimsel durumu karşılamıyorsa, işlev değişiklikleri olumlu bir etki bırakmaz. Özetle, bir han sinemaya, bir kilise okula dönüştürülmeye kalkılırsa ya hiç olmaz ya da kimliğini büyük bir ölçüde yitirir.

Yapının işlevsel kurgusu, yapı içinde gerçekleşecek aktivitelerin birbirleriyle olan ilişkilerine göre şekillenir. Örneğin, bir şehir içi hanı, konaklama tesisine dönüştürülürse, doğal sirkülasyonda zorlamalar olabilir. Konaklama yapacak olan bir insan, danışma ve odası arasında zorunlu olarak avludan geçecektir. Bu durum havanın sıcak olduğu zamanlarda sorun teşkil etmese de, diğer zamanlarda sıkıntı oluşturabilir.

Koruma değeri olan tarihi bir yapının, fonksiyonel kurgusu yeniden şekillendirilirken, binanın mevcut görevleri dikkate alınmalıdır. Aksi halde, mekânlar arasında uyumsuzluklar oluşacaktır.

Binanın, bulunduğu çevreyle ilişkisi de, uygun fonksiyonun seçilmesinde önemli bir faktördür. Binanın bulunduğu konum, yapının işlevi ile bağlantılıdır. Örneğin, konum göz önünde bulundurulduğunda, ticari alanların ortasında kalmış korunması gereken tarihi yapı, yine ticari bir yapıya dönüştürülmeli ve işlevsel etkileşimleri daha verimli hale getirilmelidir. Binanın mekânsal ve hacimsel durumu, işlevsellik kurgusu bakımından sorun teşkil etmese bile, konumu bakımından bir uyum yakalanmamışsa, o yapının yeniden kullanımında başarılı bir sonuç beklenmemelidir.

Yapıya yeni işlev kararı alınırken, o bölgede yaşayan halkın istekleri, ekonomik şartları, bölgenin fiziki ve coğrafi yapısı da göz önünde bulundurulmalıdır. Örneğin; Haliç'in doğal bir liman olmasını, fiziki ve coğrafi yapısından dolayı düşünürsek, çevresindeki liman ve tersane yapılarının bu özelliklerle ilişkili olduğu söyleyebiliriz.

2.3.3. Binalara Yapılabilen Müdahaleler

Yeniden işlevlendirme kararının ardından, yapılacak olan adaptasyon planının sonuca ulaşması için, mevcut mekânın yapısal özelliklerine müdahalelerde bulunulmalıdır.

Bunlar;

* Mekâna yapılan müdahaleler ve eklemeler

* Strüktürel sisteme yapılan müdahaleler ve eklemeler

- * Tesisat sistemlerine yapılan müdahaleler ve eklemeler
- * Cepheye yapılan müdahaleler
- * Yakın çevreye yapılan müdahaleler

2.3.3.1. Mekâna Yapılan Müdahaleler ve Eklmeler

Tarihi yapı fonksiyonel ömrünü tamamladıktan sonra, o anın getirdiği ihtiyaçlara göre yeniden işlevlendirilmelidir. Binaya verilen bu yeni işlev, mekânsal ihtiyaçların şekillenmesiyle sonuçlanır. Birimler arası geçişler, yatay dikey sirkülasyon alanları, duvar eklemeleri, asma katlar vb. uygulamalar, mekâna yapılan müdahaleler ve eklemeler alanına girmektedir. Yani tarihi bir binanın içindeki mekâna müdahale ederken, işlevi özgün tasarımından ve yapısından çok farklı olmamalıdır. Örnek verilecek olursa, Viyana'daki gazometre binalarında bulunan konutları elde etmek için, katlarda ışınsal duvar bölmeleri yapılmıştır. Benzer bir şekilde İstanbul'daki Feshane binasında da, iç mekânda küçük ticari birimler oluşturulurken, çelik kolon akslarına uygun bölücüler eklenmiş, plan şemasında değişiklik yapılmıştır.

2.3.3.2. Strüktürel Sisteme Yapılan Müdahaleler ve Eklmeler

Yeniden işlevlendirme sırasında, yapının strüktürel olarak güçlenmesi gerekiyorsa ve kullanılması için o anki şartlara uyulması isteniyorsa, taşıyıcı elemanlara müdahale edilebilmektedir. Strüktürel elemanlar denildiğinde taşıyıcı duvarlar, kolonlar, kirişler, kat döşemeleri akla gelmelidir. Taşıyıcı sisteme müdahale sırasında, tarihi binanın dokusuna zarar verilmemelidir. Bu doğrultuda duvarlarının zarar görmemesi gereken binanın, içeriden bağımsız hareket eden asma kat ve türevi ilaveler yapılabilmektedir. Örneğin, Taşkılla'nın içinde bulunan 109 Numaralı Konferans Salonu'nda, mevcut yapının taşıyıcı sistemi kullanmamıştır. Mekân içerisinde bağımsız olarak kendini taşıyan sistem yapılmıştır. Başka bir örnek ise, İstanbul'daki Rahmi Koç Endüstri Müzesi'ndeki mekânsal gereksinmelerden dolayı yapıya cam ve çelik strüktürden oluşan asma kattır. Yapının tescilli olmasından dolayı, mevcut taşıyıcı duvarların zedelenmesine ve tarihsel özelliklerinin zarar görmesine izin verilmeyecek şekilde, asma kat oluşturulmuştur. Yapının değerlerine duyarlılık gösterilmiştir.

2.3.3.3. Tesisat Sistemlerine Yapılan Müdahaleler ve Eklemeler

Tarihi yapıların mevcut tesisat sistemleri, yeniden işlevlendirme kapsamında istenilen amaca uygun değildir. Yeni işlev uyumuna bağlı olarak, ihtiyacı gidermek için tesisat sistemine müdahale edilmelidir. Tarihi ve kültürel önemi olan yapılarda, yeni işleve göre kurgulanan tesisat sisteminin uygulanması zordur. Isıtma, havalandırma, aydınlatma, sıhhi tesisat gibi günümüz yapılarında kendilerine uygun özel geçişleri olan sistemler, tarihi yapılarda şaft ya da sıva altı uygulamalarla çözülememektedir. Yapının tarihi özelliklerini bozmadan, zarar vermeden planlanması ve buna dikkat edilerek uygulama yapılması gerekmektedir. Örneğin duvar veya döşemesinin korunması gereken yapılarda, tesisat sistemleri sıva altı, delme, şaft oluşturma gibi uygulamalar dâhilinde yapılamaz. Bunun yerine sıvanın üstünden tesisat gösterilerek yapılması ve yapının özgün halinin korunması tercih edilmektedir. Örneğin, Beyoğlu'nda bulunan Saltı Pasajı evinde, iç mekân aydınlatmaları için gerekli olan kablolar sıva üstü döşenerek, duvar ve tavana müdahale edilmemiştir.

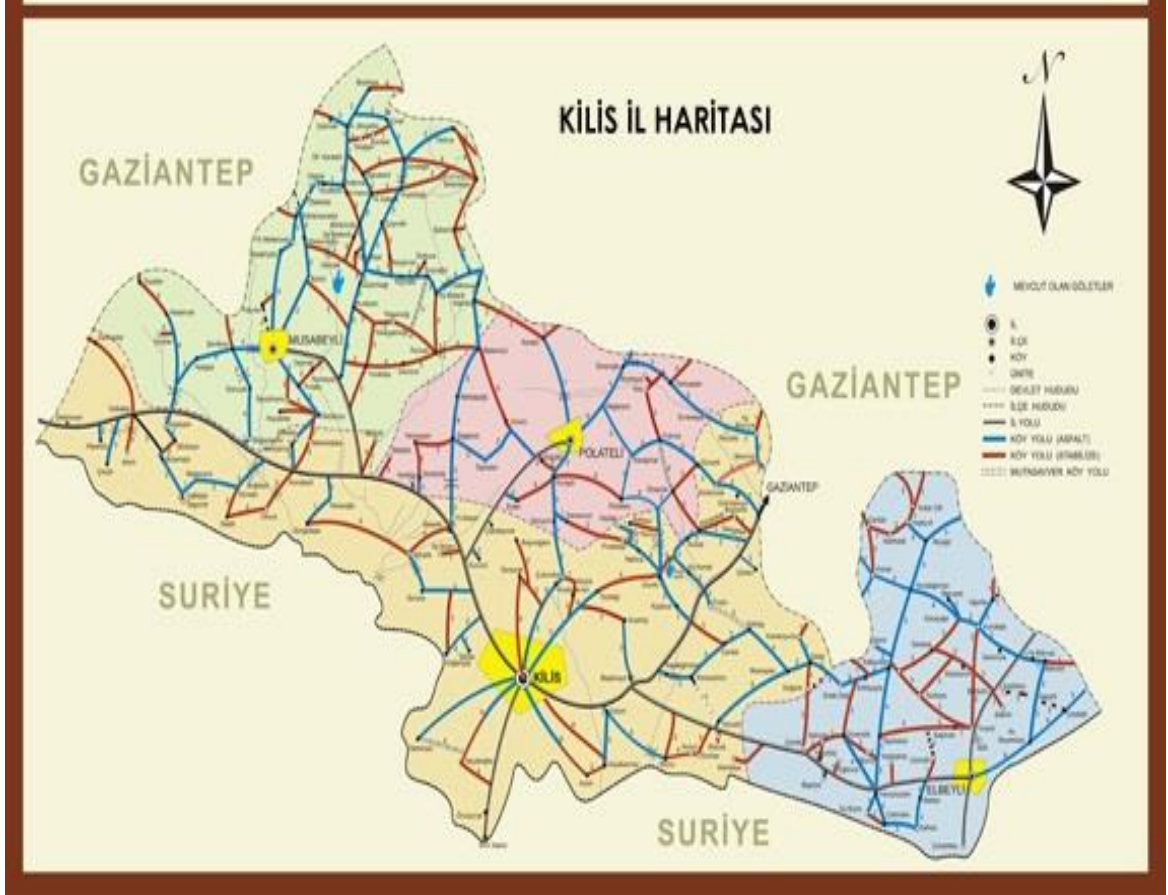
2.3.3.4. Cepheye Yapılan Müdahaleler

Yeniden işlevlendirme sırasında, yapının cephesine çeşitli nedenlerden dolayı müdahalelerde bulunulabilir. Bu müdahaleler, yapının dış cephesinin çok fazla deforme olmasından ve yenileme gerektirmesinden doğabileceği gibi, yeni verilen işlevin dış cepheye yansımalarından, yeni bir yüz verme isteğinden de kaynaklanabilir. Tarihi yapıların cephelerine yapılan müdahalelerde, yapıldıkları dönem, o dönemin teknolojik imkânları, yapının mimari tarzı ve kendine has karakteri göz önünde bulundurulmalıdır. Yapılacak olan tüm müdahalelerde kıstas, anıtın özgün cephesini korumak ve gelecek kuşaklara doğru aktarımını sağlamak olmalıdır (Yıldırım 1999).

2.3.3.5. Yakın Çevreye Yapılan Müdahaleler

Tarihi yapılar, mimari tarzı, strüktürü, malzemesi, mekânsal özellikleri ve çevresiyle bir bütündür. Yeniden işlevlendirilirken binaya yapılan müdahalelerin dışında, çevresinde de bu müdahalelere uygun, yapının yeni işlevini bozmayacak düzenlemeler yapılmalıdır. Yani yeniden işlevlendirilen tarihi bir yapının çevresindeki bağlantılı olduğu otoparklar, toplu taşıma araçlarına ait duraklar, kent mobilyaları, aydınlatmalar ve yeşil alanlar proje kapsamında tekrar düzenlenmelidir.

3. KİLİS ŞEHİRİ VE ÖZELLİKLERİ

Şekil 3.1: Kilis il haritası (Kilis Valiliği).

1995 yılında il olan Kilis, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndedir. Hatay-Maraş oluğu ile Fırat ırmağı arasında uzanan, Gaziantep Platosu'nun güneybatı kısmında, güneyden Türkiye-Suriye sınırı, batı ve kuzey batıdan İslâhiye, kuzey ve kuzeydoğudan Gaziantep merkez ve doğudan Oğuzeli ilçeleriyle çevrilidir. (Şekil 3.1) Bu konumuyla Akdeniz ve Güneydoğu bölgeleri arasındaki geçiş kuşağı üzerinde bulunur. Musabeyli, Polateli ve Elbeyli olmak üzere 3 adet ilçesi bulunmaktadır. Alanı 1521 km² kadardır. Ortalama yüksekliğinin 680 metreyi geçmediği bu şehirde, büyük yükselti farkları bulunmamaktadır.

3.1. Tarihsel Gelişimi

Kilis, içinde bulundurduğu höyükler sayesinde önemli bir yerleşim yeri haline gelmiştir. Şimdiye kadar Yavuzlu (Tilhabeş), Körahmet, Murat, Leylit, Öncüpınar, Oylum, Kumludere, Arap, Çörtan, Yeniyapan ve Tilmiz Höyükleri ortaya çıkarılmıştır (Güzelbey, 1992).

Şekil 3.2: Oylum höyük.

(<http://www.kiliskulturturizm.gov.tr/TR-143968/oylum-hoyukte-2015-yili-kazi-calismalari-bitti.html>)

Oylum höyük'te (Şekil 3.2) yapılan kazılarda, geçmişi 9 bin yıl öncesine dayanan kent kalıntılarının bulunmuştur ve Kilis, Anadolu'nun ilk yerleşim yerlerinden biri olarak tarihe geçmiştir. İngiltere'deki British Müzesinde bulunan çivi yazılı kitabede, Kilis'in bundan 2800–3000 yıl önce var olduğuna dair bilgiler yer almaktadır.

Kilis'in, höyüklerde yapılan çalışmalar sonucunda, ilkçağlarda Hitit hâkimiyetinde olan bir yerleşim yeri olduğu anlaşılmıştır. M.Ö. 1100 yılında Asurların idaresi altında giren şehrin, Oylum Höyük'ten elde edilen bilgiler doğrultusunda, M.Ö. 3000 yılından başlayıp İslam dönemini de içine alan sürede, sürekli bir yerleşime sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Şekil 3.3: 1915 yılında yıkılan Katolik Kilisesi ve Kilis.

(Dündar, 1999)

Şehir, Asur döneminden sonra uzun bir süre Persler'in, daha sonra da Büyük İskender'in mirasçıları olarak adlandırılan, Selekiler'in hâkimiyetine girmiştir. M.Ö. 64 yılında ise Roma'nın yönetimine katılmıştır. M.S. 365'ten itibaren, Bizans sınırları içerisinde yer almıştır. Bizans sınırında avasım olarak kullanılan kent, İslam topraklarına ise, Hz. Ömer döneminde katılmıştır ve tıpkı önceki devirlerde olduğu gibi Killiz olarak nitelendirilmiştir.

Kilis ve civarı, ortaçağ da Urfa Haçlı Kontluğu hâkimiyetine girmiştir. 1124'te Artukoğulları idaresinden Eyyubiler'e daha sonra da Memlûklülere geçmiştir. Timur'un Anadolu'yu istilası sırasında, çevredeki şehirlerden, özellikle de Azaz'dan gelen insanlar, Kilis'in hem nüfusunu hem de sosyal yaşamını canlandırmıştır.

Kent, 1516 yılında Yavuz'un, Memlûk seferi sırasında, Osmanlı egemenliği altına girmiştir. Bu dönemde altı mahalleden oluşmaktadır. Kanuni döneminde imar faaliyetleri açısından gelişimin kaydedildiği kent, XIX. Yüzyılda yaklaşık 8 yıl Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa'nın oğlu İbrahim Paşa'nın kontrolünde bulunmuştur.

Şekil 3.4: Kilis eski kent dokusu .

(Dündar, 1999)

Şekil 3.5: Kilis eski kent dokusu.

(Dündar, 1999)

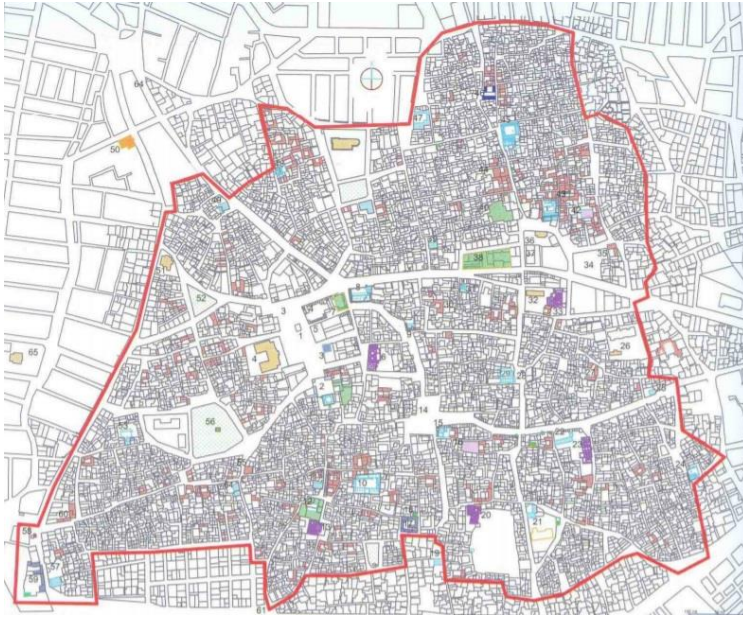
XIX. yüzyılın sonlarında, Halep'e bağlı 20.000 nüfuslu Kilis'te; 47 cami, 12 mescit, 4 tekke ve 24 medrese bulunmaktadır. Bunun yanı sıra 3 kilise, 5 hamam, 740 dükkân, 7 han, 11 fırın, kıymetli kumaşların üretildiği 120 atölye, 15 kahvehane, 1 eczane ve 32 mahallede 4100 hane yer almaktadır. Dolayısıyla şehir Kuzey Suriye ile Kuzeydoğu Anadolu arasında bağlantıyı sağlayan önemli bir ticaret, kültür ve sanayi merkezi konumundadır.

Şekil 3.6: Kilis eski kent dokusu.

(Bebekoğlu, Tektuna ,2008)

1918 yılında Mondros Ateşkes Antlaşması'nın ardından önce İngilizlerin ve bir yıl kadar sonra Fransızların işgaline maruz kalan Kilis, Milli mücadele döneminde destansı bir kurtuluş azminin ortaya konduğu şehirler arasındadır. 1921 yılında ise bugünkü sınırlarına kavuştur. (Şekil 3.6)

Şekil 3.7: Kilis yerleşim haritası.

(Bebekoğlu, Tektuna ,2008)

3.2. Coğrafi Yapısı

Kilis şehrinin başlıca dağı olan Resul Osman Dağı, Gaziantep Platosu'nun batısı ile Hatay-Maraş Grabeni arasında uzanmakta ve ili, batı ve kuzeybatıdan sınırlandırmaktadır. Suriye sınırının üzerinden geçtiği Darmik Dağı'ndan başlayarak güneyden kuzeye doğru Hazil, Karruca, Kartal, Büyük Arabdede ve Sof Dağları ile devam etmektedir. Bu dağ kuşağın ortalama yükseltisi 1250 metre olup, en yüksek nokta olarak Sof Dağı'nın zirvesi gösterilebilir (1496 metre). “Kilis şehrinde yer alan düzlüklerin en önemli olanları, yaklaşık 110 km²'lik alanı ve 600-650 metrelik yükseltisi olan Kilis Ovası ve yaklaşık 70km²'lik alanı olan Elbeyli Ovası'dır” (Kilis kor.amç.imr.pln.2003).

Şekil 3.8: Resul Osman Dağı.

<http://www.investinkilis.gov.tr/-fotogaleri-5.html>

Havza genişliği ve su miktarı bakımından, yörenin en önemli akarsuyu Afrin Çayı'dır. Gaziantep'in kuzeybatısındaki Külecik Dağı'ndan doğan bu akarsu, Musabeyli ilçesi sınırları içinde, vadi tabanını genişleterek, Kilis'in batısından il sınırları dışına çıkmaktadır. Kilis ili sınırlarında 70 kilometrelik bir uzunluğa sahip olan Afrin Çayı, Bakırcan Deresi ile Karadere'nin, birbirine karıştığı yerlerde “Kara Afrin” adını almaktadır. Şehrin diğer akarsuları, Sabun suyu, Balık suyu, Sinnep Suyu'dur. Sırasıyla uzunlukları 50, 45, 30 kilometrelerdir. Bu üç akarsuyun üzerinde Seve Barajı, Üçpınar Göleti, Balıklı Göleti ve Konak Göleti bulunmaktadır. Sapkanlı Göleti de yapım aşamasındadır. (Kilis kül.trz.env.2007).

Şekil 3.9: Afrin Çayı.

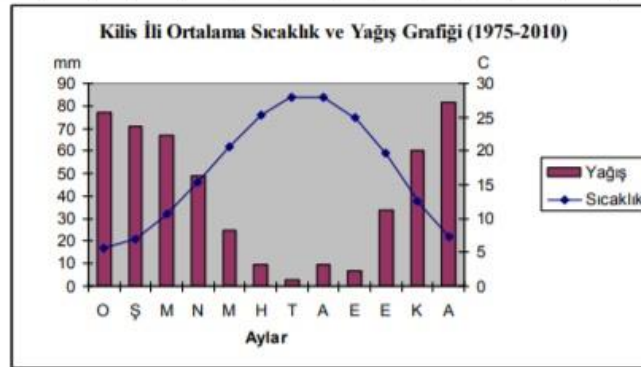
Şekil 3.10: Afrin Çayı.

(<http://www.kilis1.com/kilisfotoagraflar>)

Kilis şehrinin iklimi, Güneydoğu Anadolu bölgesi ve Akdeniz Bölgesi ortasında konumlandığı için, akdeniz ve karasal iklim arasında geçiş özelliğine sahiptir. Kışlar genelde serin ve yağışlı olurken; yazları sıcak ve kurak geçmektedir. Kilis'te yıllık ortalama sıcaklık 16,8°C'dir. Havanın en sıcak olduğu düşünüldüğü zamanlarda termometrenin gösterdiği değer 43°C, en düşük olduğu sıcaklıkta ise 12°C'dir. Gece-gündüz arasındaki ısı farkı, 10-15°C aralığındadır. Kilis'e düşen yıllık ortalama yağış miktarı 515.8mm'dir. Yılın genelde 2-3 günü kar yağışlıdır. (Çizelge 3.1) Yıllık ortalama göreceli nem %56 olup, en yüksek nem kış aylarında, en düşük nem haziran ayında görülmektedir. Yıllık ortalama basınç ise 942.0mb'dir. Yörede esen rüzgarlar, batıdan ve kuzeyden gelmektedir. Kuzeyden esen poyraz, soğuk ve kuru etkisiyle kış mevsimini haber vermektedir. Batıdan esen rüzgârlar ise, nemli ve serin olduğu için, yaz aylarında yöre halkının beklediği rüzgârlardır (Günver 2003).

Çizelge 3.1: Kilis yağış ve sıcaklık ortalamaları (DMİ).

Kilis İli Ortalama Sıcaklık Ve Yağış Tablosu (1975-2010)													
Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Toplam
Yağış	76,8	71	67,2	48,8	24,7	9,3	2,9	9,6	6,6	33,6	60	81,7	492,2
Sıcaklık	5,7	7	10,7	15,4	20,7	25,3	28	27,9	24,9	19,7	12,5	7,3	17,09

Kilis şehrinde ormanlık alanlar yok denecek kadar azdır. Genellikle zeytinlikler, bağlar ve Antep fıstığından oluşan alanlar şehri süsleyen unsurlardır. Yaygın olarak taş malzeme kullanılmasının nedeni bitki örtüsüdür. “Bu bölgede yetişen ağaçlar, iklimi kurak olduğu için, budaklı, set, işlenmeye ve inşaat malzemesi olarak kullanılmaya müsait değildir” (Dündar, 1999).

Şekil 3.11: Kilis çevresi tarım alanları.

(Tuba Fazlıağaoğlu Arşivi)

Kilis şehri, 3. derece deprem bölgesindedir. Bu nedenle çok nadir şiddetli depremlere rastlanır. 1738, 1807 ve 1820 yıllarında önemli sayılabilecek üç deprem meydana gelmiştir. Bu depremlerden 1820 yılındakinin en şiddetli sayılmasının nedeni günlerce devam etmesi, birçok binanın yıkılıp hasar görmesi ve evlerin kuyularından suların fişkırmasıdır. Şehrin önemli camilerinden olan Kadı Cami, bu depremde kısmen yıkılmış, daha sonra restorasyon çalışmalarıyla eski haline kavuşturulmuştur. “1807 yılındaki depremde minaresi hasar gören, Kilis’in en eski yapılarından olan Ulu Cami’nin ise, restorasyonu iki sene sonra tamamlanmıştır” (Dündar, 1999).

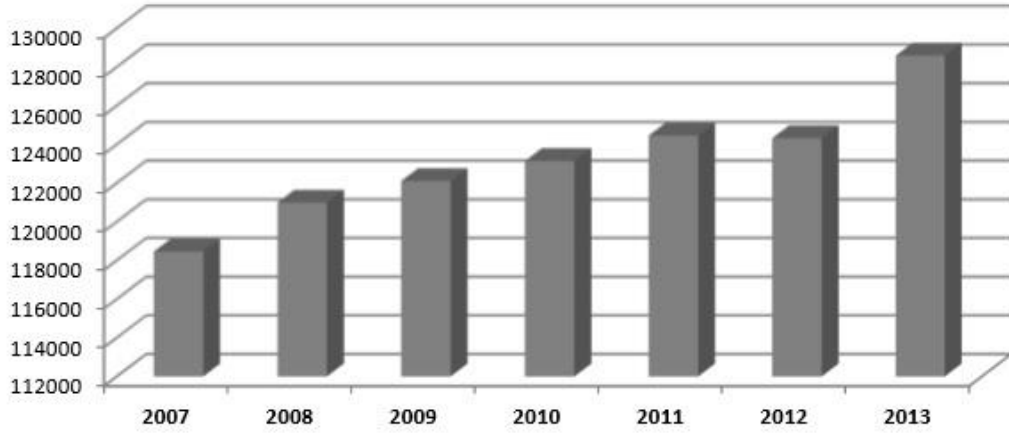
3.3. Demografik Yapısı

Kilis şehrinde nüfusun % 73’si şehirde, % 27’i ise kırsal kesimlerde ikamet etmektedir. Şehrin nüfus yoğunluğu km² başına 87 kişidir. Nüfus bakımından en büyük ilçeleri Merkez ilçe ve Musabeyli, en küçük ilçesi ise Polateli’dir. Yüzölçümü esas alındığında ise, merkez ilçe diğerlerinden daha büyüktür. Elbeyli’de aralarındaki en küçük ilçedir. Kilis, 2007 yılında, 7 Aralık Üniversitesi’nin faaliyete girmesiyle, öğrenci sayısında önemli ölçüde artış yaşamıştır. 2013 yılına kadar artan bölüm sayılarıyla, gerek personel,

gerekse de öğrenci sayısı 7750'lere ulaşmıştır (Sönmez & Başkaya, 2013). Bu durum Kilis nüfusunun artmasında en etkili husustur. (Çizelge 3.2)

Çizelge 3.2: Kilis şehrinin 2007-2013 yılları arasında nüfus değişimi.

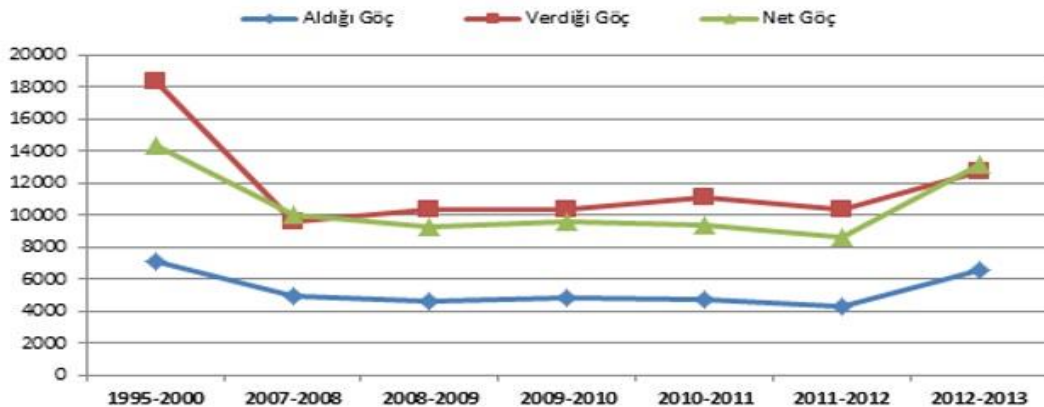
(Adrese dayalı nüfus kayıt sistemi)

Ülkemizde il sınırları ayırımı yasası göz önünde bulundurulduğunda, 1995 yılında il olma hakkına sahip olan Kilis'in 2007 yılı nüfus sayımına göre nüfus miktarı 118.457'dir. 6 yıllık süre içerisinde %7.87 artış ile 2013 yılında 128.509 kişi olmuştur (TÜİK, 2013). TÜİK verilerinde, Suriyeli sığınmacılar şehrin nüfusuna dâhil edilmemiştir. Dolayısıyla, Suriyeli sığınmacılar kent nüfusuna dâhil edilirse, kentte yaşayan nüfusun yaklaşık iki katına yakın olduğu söylenebilir. (Çizelge 3.3)

Çizelge 3.3: Kilis şehrinin 1995-2013 yılları arasındaki göç dağılımı.

(Genel nüfus sayımı sonuçları,2014)

İl olduğu 1995 yılından 2012 yılına kadar olan sürede Kilis'in, sürekli olarak kent dışına verdiği göç, aldığından fazladır. 2012-2013 yılları arasında ise az da olsa (405 kişi) aldığı göç miktarının, verdiği göç miktarına göre daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Kendisiyle birlikte aynı zamanda il olmuş diğer kentlerle, aşağı yukarı artış oranları aynıdır. Fakat Osmaniye ile birlikte, önemli oranda nüfus kaybına uğradığı gözlenmektedir. (TÜİK, 2013) 2017 yılında yapılan nüfus sayımında, Kilis şehrinin, toplam nüfusu 130.825 kişi olarak belirlenmiştir ve nüfus yoğunluğu km başına 91 kişidir. İl genelinde nüfusun yerleşim yerlerine göre dağılımı çizelge 3.4'deki gibidir:

Çizelge 3.4: 2017 nüfus dağılımı (Kilis Nüfus Müdürlüğü).

İlçe Adı	Şehir Nüfusu	Oranı %	Köy Nüfusu	Oran %	Toplam Nüfus	Köy Sayısı	Mahalle Sayısı
Merkez	93.222	87,46	13.360	12,54	106.582	52	75
Musabeyli	1.367	10,21	11.941	89,79	13.308	46	3
Elbeyli	1.884	33,92	3.838	67,08	5.722	23	4
Polateli	1.088	20,87	4.125	79,13	5.213	16	6
TOPLAM	97.561	74,57	33.264	25,42	130.825	137	88

3.4. Sosyo-Ekonomik Yapısı

Türkiye'nin, sosyo-ekonomik gelişmişlik düzey değerleri incelendiğinde, Kilis kentinin ülke genelinde ortalamanın altında kaldığı gözlemiştir. İllerin gelişmişlik endeksleri 1'den 5'de kadar sıralandığında, Kilis'in 4. derece gelişmiş iller grubunda yer aldığı görülmektedir (Dinçer, Özaslan, & Kvasoğlu, 2003). Aynı zamanda, sosyo-ekonomik gelişmişlik kriterleri incelendiğinde, iller arasında 54. sırada yer almaktadır ve Kilis'in gelişmişlik endeksinin değeri negatif seviyede olduğu görülür. Fakat Güneydoğu Anadolu Bölgesi illeri içerisinde, Gaziantep'ten sonra, nispeten diğer illerinden daha gelişmiştir. Kilis'te, ekonomik faaliyetler, günümüzde önemini yavaş yavaş kaybetmeye başlamış olsa da, tarım ve sınır ticaretine dayanmaktadır. Özellikle Kilis-Antakya E-5 karayolu üzerinde yer alan, hafif tepelik alanlarda, buğday ve mercimek yetiştirilmektedir. Şehrin doğu ve güney kesimlerindeki düzlük alanlarda ise zeytin ve bağcılık tarımı yaygınlık kazanmıştır. Bunun yanı sıra sebzeçilik faaliyeti de yapılmaktadır. Tipik bir Ortadoğu kent görünümüne sahip Kilis'in, şehir merkezindeki dar sokaklarda, Suriye'den getirilen

ürünlerin satıldığı çarşılar ve bazı el zanaatlarına dayalı esnaf grupları bulunmaktadır. Bunların yanı sıra kentin doğu kesiminde bulunan içki fabrikası (SUMA) ve 90 hektarlık alana kurulmuş olan organize sanayi bölgesi, Kilis'teki ekonomik faaliyetlerin merkezi sayılabilir. Gıda, dokuma ve giyim, plastik, dekorasyon ve bahçe mobilyaları sanayisi kentteki belli başlı sanayi dallarını oluşturmaktadır.

3.5. Mimari Yapısı

Kilis, sade bir topografya üzerinde, kuzeyden güneye gidildikçe alçalan, hafif eğimli bir alanda kurulmuş, daire şeklindeki organik yapıları bir şehirdir. Kent, günümüzdeki gelişimini bu organik yapıya borçludur. Osmanlı-İslam şehrinin temel yapı taşlarından olan cami, çeşme ve hamam üçlüsü etrafında gelişen bir merkez ve merkezi çevreleyen alanlardan oluşmuştur. Merkez, birinci derecede yoğunlaşma alanıyken, bu yoğunluk çevreye doğru gidildikçe azalmaktadır.

Kilis evleri, yüksek duvarlar arkasında, dış mekândan mümkün olduğunca soyutlanmış, avlulu yapılardır. Dar sokaklar boyunca, bitişik düzende konumlandırılmışlardır. Bu sayede yaz aylarında oluşan yoğun sıcaklık ve güneşin yakıcı etkisi, yüksek duvarların oluşturduğu gölgeler sayesinde en aza indirilmektedir. Genişliği 2-3 m arasında olan yer yer daralıp genişleyen sokaklar, kıvrımlar, köşeler, meydanlaşmalar yaratarak, hareketli bir dolaşım sağlamaktadır. Ne kadar bitişik nizamlı olursa olsun, aynı sokaktaki evlerin birbirlerini görmeleri engellenmiştir. Evlerde, komşuya bakan cephelere pencere konulmamıştır. Ayrıca pencere yükseklikleri göz seviyesinin üzerindedir.

Şekil 3.12: Kilis sokak dokusu.

(<http://www.investinkilis.gov.tr/-fotogaleri-5.html>)

Şekil 3.13: Kilis sokak dokusu.

Geleneksel doku, kültür, üretim ve ticaret yapılar ile iç içe olduğu için, büyük yapı adaları oluşmuştur. Sokaklar arasında dolaşırken bir anda çıkmaz sokağa girilebilmektedir. Bu çıkmaz sokaklar, zengin kıvrımlara sahip olup, yer yer 85 cm'ye kadar incelebilmektedir. Bu sokaklar sakin ve kuytu yerlere dönüştükleri için, birkaç evin cümle kapısı, bu çıkmaz sokaklara açılmaktadır. Bu sayede çıkmaz sokaklar küçük meydanlar haline gelmiş, komşu kadınların sohbet ettikleri, çocukların oyun oynadığı bir yere dönüşmüştür. Zemin düzgün kesilmiş beyaz, sarı, siyah renklerde, büyük taş blokları veya küçük taşlarla kaplanmıştır.

Şekil 3.14: Çıkmaz sokak örneği, Kilis.

(<http://www.investinkilis.gov.tr/-fotogaleri-5.html>)

Sokakların yapıları kale görevini de görmektedir. Düşman kale duvarlarını aşsa bile evlere kolaylıkla girememektedir. Bu nedenle güvenlik had safhadadır. Sokağın iki ucu kapatılarak kuş pencerelerinden, damlardan düşmana karşı savunulmaktadır. Evliya Çelebi 17.yy Kilis evlerini ve kalesini şöyle tasvir etmiştir: “Bazı evlerin altlarından sokak geçer. Kilis’te böyle pek çok ev vardır. Okun ve tüfeğin başlıca savaş vasıtası olarak kullanıldığı zamanlarda Kilis’i bu silahlarla fethetmeğe imkân yoktu. Düşman kaleyi yarsa bile evlere ilerleyemezdi” (Konyalı, 1968).

Şekil 3.15: Salih Efendi sokağında kabaltı örneği, Kilis.

(<http://www.investinkilis.gov.tr/-fotogaleri-5.html>)

İklimin geçiş özelliği taşınması ve yazlarının çok sıcak olması, açık alanlarda gölge ihtiyacını doğurmaktadır. Bu nedenle dar sokakların üzerindeki yapılar, gölge oluşturacak şekilde konumlandırılmıştır ve ‘Kabaltı’ denilen köprüler uygulanmıştır. Bu kabaltıların alt kısmı sokağa gölge sağlarken, üst kısımları evlere ait geçit, sokağa bakan bir oda veya servis mekânı olarak düzenlenmiştir. Kabaltının üst örtüsünün, bazen düz veya çapraz tonozlar ile bazen de ahşap direklerle geçilmiştir. Boyu birkaç çapraz tonozla devam ederken, diğer yönden başka çıkmaz sokağa açılabilir.

Şekil 3.16: Salih Efendi sokağında kabaltı örneği, Kilis.

(<http://www.kilispostasi.com/foto-galeri/tarih-kokan-kilis-sokaklari/2/>)

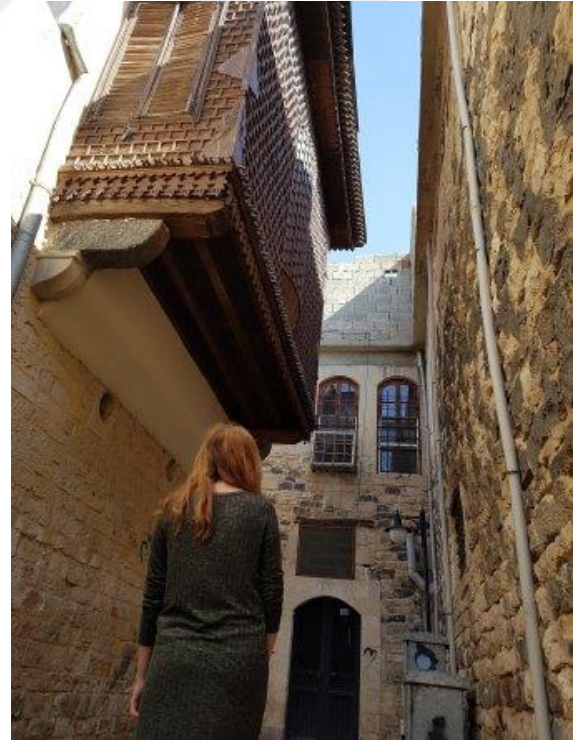
Kilis mimarisi, iklim şartları göz önünde bulundurularak, iki bina halinde oluşturulmuş ve orta kısmına geniş bahçe yapılmıştır. Bu binaların, birinin yönü kuzeye- buna poyraz ev denilmektedir, diğerinin yönü ise güneye kible ev bakacak şekilde inşa edilmektedir. Bu sayede binalar, güneş ışığından fazla yararlanmaktadır. Poyraz ev denilen kuzeydeki bina, güneşi arkasına aldığı için, serin olmakta, yaz aylarında kullanılmaktadır. Güneye bakan kible ev ise, güneşe baktığı için, kışın tercih edilmektedir. Kible ev, daha muhafazalı yapılmıştır. Kalın duvar ve pencerelerde iç kapaklar bu evler için geçerlidir. Genelde iki veya üç katlı yapılarıdır. Poyraz evler ise iki kattan fazla yapılmamaktadır. Bunun nedeni kışın bina içinde daha fazla zaman harcanmasıdır ve odalara daha fazla ihtiyaç duyulmasıdır.

Bazı yapılarda zemin katın tavanı olan, üst kat döşemesini 40–90 cm. arasında dışarıya taşırarak çıkma yapılmıştır. Alt katlarında parseli düzgün olmayan binaların, üst katlarındaki taşları, üst üste kaydırılarak kademelendirilmiştir. Sokağa doğru çıkma yapan bu kısımlar, parseldeki eğriliğin üst kata taşınmamasını sağlamıştır.

Evlerin bazılarında ise tüm kat değil, sadece odalardan birinde çıkma yapılmıştır. Bu çıkma, genellikle ahşap malzeme ve çinko kaplama ile sağlamlaştırılmıştır.

Şekil 3.17 : Çıkma örneği, Kilis.
(Savaşçioğlu, 2008)

Şekil 3.18: Çıkma örneği, Kilis.
(Savaşçioğlu, 2008)

3.6. Geleneksel Kilis Yapı Malzemeleri

Kilis ilinin, Gaziantep şehrine yakınlığı ve geçmişte bu şehre bağlı bir ilçe olmasından kaynaklı, geleneksel yapı malzemeleri Gaziantep ile benzerlik göstermektedir. Geleneksel yapı malzemeleri 5 ana grupta toplanmaktadır:

- *Taş Yapı Malzemeler
- *Ahşap Yapı Malzemeler
- *Metal Yapı Malzemeler
- *Toprak Yapı Malzemeler
- *Sıvalar

3.6.1. Taş Yapı Malzemeleri

*Keymih Taşı: Kalker cinsi, az gözenekli, az su emen, beyaz taş cinsi olup, sert ve sıkı bir taştır. Ocaktan çıkartılması, işlenmesi diğer taşlara göre zor olmasından dolayı pahalı bir yapı malzemesidir. Yükü taşıyabilmesi, darbelere, yağmur ve don gibi ısı farklılıklarına dayanıklı olmasından dolayı, binaların dış yüzeylerinde ve kemerlerinden kullanılmıştır. Keymih Taşı, tamamen açık taş ocaklarından temin edilmiştir. Bu taş ocaklarında derinlere inilememiştir. Çünkü alt katmanlarda taşın kalitesi havara taşına doğru değişmektedir.

*Havara taşı: Bilimsel adıyla “Marnlı Miosen” denilen beyaz renkli, zamanla sararan, kalker karakterli olup, gözle görülmeyecek kadar küçük gözenekli çabuk ve çok su emen, yumuşak ocaktan çıkarılması, işlenmesi kolay, pahalı olmayan, keymih taşla kıyasla hafif, ısı geçirgenliği az, oksitlendikçe sertleşen taş çeşididir. Bina yükünün az olduğu iç mekânlarda, açıklığı az olan tonozlarda kullanılmıştır. İç mekânlarda kullanılmasının diğer bir sebebi, ısı geçirgenliğinin az olmasından dolayı, yaz mevsiminde evleri serin kış mevsiminde de sıcak tutmasıdır. Taşın sertlik durumuna göre, yüzeyde bulunan tabakaya “Adala”, orta tabakadan çıkanlarına “Döşek”, alt tabakalarından çıkanlarına da “Yorgun kaya” denilmektedir.

*Karataş (Siyah) bazalt taş: Rengi siyah olduğu için adına karataş denilmektedir. Çok sert bir yapıya sahiptir. Bazalt oluşumludur ve çevredeki açık araziden elde edilmektedir. İşlenmesi ve kesilmesi oldukça zordur. Her evin bütün odalarında, oda giriş kapısının önünde bulunan ve “Bartış” adı verilen bir basamak yüksekliğindeki eşikler karataş kullanılarak yapılmıştır. Bu taşlar çok sert olmasından dolayı aşınmaya uğramamaktadır.

*Minare kayası: Havara ve keymih taşlarına kıyasla daha sert bir yapıda olan Minare kayası, isminden de anlaşıldığı üzere minare yapımlarında kullanılmaktadır.

*Beyaz mermer: Rengi kirli beyaz ve damarlı özellik gösteren bir mermerdir. Genellikle mekânların zemin döşemelerinde kullanılmaktadır. Zeminlerde geometrik desenler oluşturulurken, diğer mermer çeşitleri veya bazalt taşı ile birlikte kullanılmaktadır.

*Kırmızı mermer: Adının aksine pembe bir renge sahiptir. Geometrik desenler oluşturulup dekoratif görüntüler elde edilmektedir (Atalar, 2004).

3.6.2. Ahşap Yapı Malzemeleri

Geleneksel ahşap yapı malzemeleri, kavak ve kamalak (çam cinsi ve kavaktan dayanıklı) cinsi ağaçlardan yapılmaktadır. İç mekânlarda kullanılan kapılar, pencereler ve pencere iç kapakları, dolaplar, camekanlar ve duvar kaplamaları, aynı zamanda taşıyıcı kiriş özelliği gösteren tavanlarda bu ahşap malzemeler kullanılmaktadır.

Genellikle mekânlarda kullanılan ahşap malzemeler benzer modellerle tasarlanmıştır ve üzerindeki oymalar, süslemeler, motifler vb. birbirini takip edecek şekilde yapılmıştır. “Ahşap kaplamaların göbeklerinde desenler, selviler, hayvan ve çiçek motifleri bulunmaktadır” (Atalar 2004).

Dış mekânlarda ise pencere panjurları, çatı kenar süslemeleri, kuş penceresi kapakları, büyük pencere alın süslemeleri, çatılar ve cumbalı yapılardaki çıkma kısımlarında ahşap malzeme kullanılmaktadır.

3.6.3. Metal Yapı Malzemeleri

Geleneksel metal yapı malzemesi denildiğinde dövme demir, pencere, merdiven korkulukları ve cumbalı evler akla gelmektedir. Bu elemanlarda kullanılan metal malzemeler, kenetlenerek demirin dövülmesiyle elde edilmektedir. Bağdadi tekniği ile yapılan cumbaların, sokağa bakan dış yüzeyleri çinko levhalarla kaplanmıştır. Ayrıca çoğu evin avlu kapısında da orijinal olan çinko veya saç kaplama malzemesi kullanılmaktadır.

3.6.4. Toprak Yapı Malzemeleri

Geleneksel toprak yapı malzemeleri, avlu duvarının üst kısımlarında, görüşün engellenmesi ve rüzgârı kesilmesi için kullanılmaktadır. Su borusuna andıran, içi boş olan ve 13.5 cm boyunda, 10 cm çapındaki “berbah” malzemeler ile kullanılmaktadır. Örülme işleminde delikli olmasına özen gösterilmektedir.

3.6.5. Sıvalar

Geleneksel Kilis evlerinde, sıva işlemleri, iç mekanlarda veya binaların sokağa bakan kısımlarına uygulanmaktadır. Ancak dış mekanlarda kullanılan keymiş, bazalt veya havara taşlarının üzerine sıva yapılmamaktadır.

*Beyaz sıva (sabun sıva): Bir miktar sönmüş kireç, beyaz toprakla karıştırılmaktadır. “Basta” denilen, içerisine kıyılmış, tiftiklenmiş bir miktar kendir elyafı ilave edilen bu karışım çamur haline getirilip birkaç gün bekletilmektedir. Kullanıma hazır olan harç, 1 cm’i geçmeyecek şekilde sıvanmaktadır. Kurumaya bırakıldıktan bir süre sonra perdah malasıyla perdahlanmaktadır. Boyaya gerek kalmamaktadır. Rengi bejimsi beyazdır. Genellikle iç mekânlardaki yerlerde kullanılmaktadır.

*Kara sıva (kürsümbül): Organik yakıtların yanması sonucu ortaya çıkan, “cüruf” adındaki malzeme, kalbur yardımıyla elendikten sonra sönmüş kireç ve su ile karıştırılıp harç elde edilmektedir. Bu harç genellikle zemin kaplamalarında kullanılmaktadır ve rengi koyu gridir. Fakat zemin döşemesi üzerinde renkli desenler yapılmak istenirse harcın içine renkli toz boya katılmaktadır. “Harç zemine yayıldıktan sonra perdah malası ile perdahlanır. Elde edilen zemin kaplaması su geçirmez, aşınmaya dayanıklıdır, rahatlıkla yıkanabilir. Günümüzde yapılan “şap” beton sıvasının ilkel şekilde yapılmış olanıdır” (Savaşçioğlu, 2008).

*Halep sıva: Rengi kirli beyazdır. Beyaz sıvadan farklı olarak içerisinde yumurta bulunmaktadır. Bu yüzden tutma, yapışma olayları diğer sıvalara kıyasla daha iyi olmaktadır. Duvarlarda kullanılmaktadır. Özellikle iç mekânlarda çok tercih edilmektedir.

*Serpme sıva: Malzeme olarak kara sıvaya benzemektedir. Fakat daha basittir. Binaların dış duvarlarında ve bahçe duvarlarında kullanılmaktadır. Sıvanın dökülmemesi için, mevcut duvar üzerinde pütürlü yüzeyler yaratılmalıdır (Atalar, 2004).

4.YENİDEN İŞLEVLENDİRİLEN KİLİS ŞEHRİNDEKİ TARİHİ YAPILARIN İÇ MEKAN OLUŞUMLARININ ANALİZİ

4.1. Geleneksel Kilis Evleri

Geleneksel Kilis evleri, konak tipi ve avlulu evler olmak üzere iki farklı mimari yapıya sahiptir. Konak tipi evler, kentin belli alanlarında konumlandırılmıştır. Bu farklılık, sosyo-ekonomik durumun mimariye yansımalarının sonucudur.

Konak tipi ev ise, iki katlı olup, katlar arasındaki bağlantılar iç merdivenle çözümlenmiş yapılarıdır. (Resim 14) Dış cephelerde uygulanan plaster kabartmalar ve keskin yivler, bu evlere farklı bir görünüm kazandırmaktadır. Evlerin girişleri haremlik ve selamlık olmak üzere kurgulanmaktadır. Bunlardan büyük ve gösterişli olanı, ev sahipleri ve misafirler tarafından kullanılan ana kapıdır. Diğer ise çalışan hizmetçilerin kullandıkları, kendilerine ait olan servis bölümlerine açılan kapıdır.

Şekil 4.1: Kilis konak tipi evler örneği – Akıncı konağı.

(<http://www.investinkilis.gov.tr/-fotogaleri-5.html>)

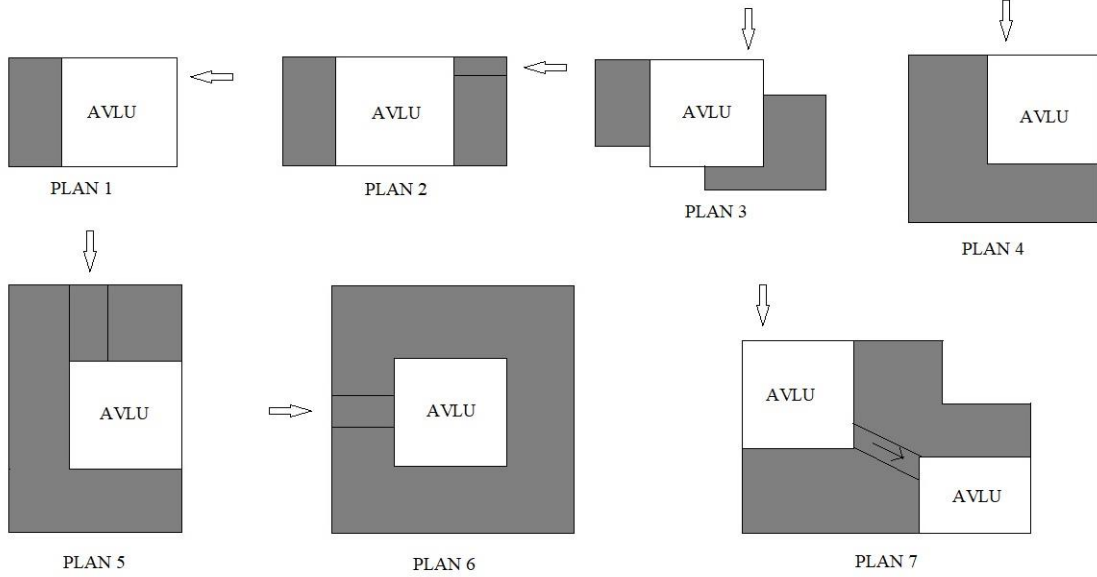
Avlulu evler ise, sokak ve dış dünyayı yüksek duvarlar ile ayırıp minimum ilişki içerisine sokan, kendi özel alanında, esas olarak avlu etrafında düzenlenen mimari tasarımlardır. Evlerin sokak ile ilişkisi genel ve zorunlu olarak giriş kapısı düzeyindedir. Halk dilinde avluya “Havış” denilmektedir (Şekil 4.2).

Şekil 4.2: Kilis avlu tipi evler örneği – Kilis evi.

(<https://www.neoldu.com/kilis-te-gezilip-gorulmesi-gereken-yerler-7527h.htm>)

Avlu, evin merkezini oluşturmaktadır. Bütün yaşamsal ve sosyal fonksiyonları karşılayacak kapasitededir. Ana giriş dediğimiz kapı, sokak ve avlu arasındaki bağlantıyı sağlamaktadır. Avlu etrafında mutfak, kiler, tuvalet ve odalar yer almaktadır ve bu mekânların kapıları avluya açılmaktadır (Şekil 4.3).

Şekil 4.3: Avlu ve kapalı alan ilişkisi. (Yazar tarafından düzenlenmiştir.)

Zeminde düzgün, kesme sarı ve siyah bazalt taş kaplamaları bulunmaktadır. Bu kaplamaların içinde, beyaz, sarı, siyah, pembe renkleri barındıran taşlardan, süslemeler oluşturulmuştur. Avlunun içinde tandır, curun vb. elemanlar ve su kuyusu bulunur. Kenarlarını da “Ekinlik” diye adlandırılan çiçekler süslerken, genellikle merkezinde, çeşitli geometrik modellerde havuzlar konumlandırılmıştır ve içlerinde su fiskiyeleri bulunmaktadır.

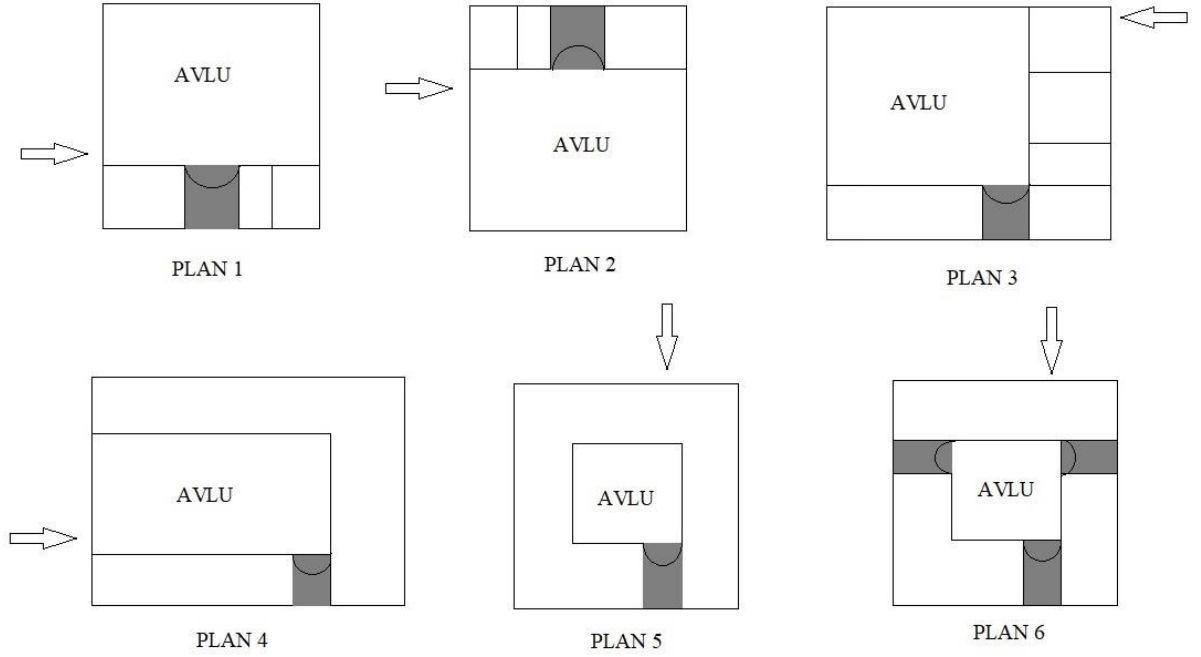
Şekil 4.4: Avludaki havuz örnekleri.

Şekil 4.5: Avludaki havuz örnekleri.

(<http://www.bartın.info/guneyin-sehri-kilis-makale,1935.html>)

Evler tek, iki ve üç katlı olarak tasarlanmaktadır. Üst katlara ulaşım, dışarıdaki merdivenlerle sağlanmaktadır. Buralarda sofa etrafında sıralanmış, birçoğunda eyvan bulunan odalar yer almaktadır. Yörede “Livan” adı verilen eyvanlı bölümlerin üst kısmı kapalıdır. Ön yüzü mutlaka tek bir kemer açıklığı ile geçilmiş olup avluya bakmaktadır. Eyvan aynı zamanda açık avlu ile kapalı oda mekânları arasında yarı açık bir geçiş mekânıdır (Şekil 4.6).

Şekil 4.6: Eyvan konumu.(Yazar tarafından düzenlenmiştir.)

Daha yakın dönemlerde nadiren rastlanan iki kemer ve ortada dikme olan eyvan örnekleri, klasik eyvan tanımının dışına çıkmakta, balkonu andırmaktadır. Eyvan esas olarak, manzaralı serin bir yerde oturulmak amacıyla yapıldığı için, avlu zemininden yüksektedir ve taş merdivenlerle çıkılmaktadır. İki yan duvarı ise, sağır olabildiği gibi, iki yanında yer alan mekânların kapı ve pencerelerinin eyvana açıldığı görülmektedir. Taban döşemelerinde birkaç çeşit mermerle geometrik şekiller oluşturulmuştur. Tavan yapıları ise, genellikle kesik kubbe tavan şeklindedir.

Şekil 4.7: Avludan eyvanlara bakış.

Şekil 4.8: Avludan eyvanlara bakış.

<http://www.kiliskulturturizm.gov.tr/yazdir?C20458822C56671E2C1683936C352F93>

Kapısı avluya açılan, fakat 1.00–1.30 m alt kotta bulunan mağaralar, evlerin kiler kısımlarıdır (Şekil 4.9 – Şekil 4.10). Üst örtüleri genellikle tonozla geçilmiştir ve yükseklikleri 1.75–2.00 m arasındadır. Taş duvarları sayesinde zemin katın planına uygundur. Bu mağaraların avluya açılan, havalandırma amacıyla küçük delikleri veya pencereleri vardır. Zemin döşemelerinde kara şap denilen malzeme kullanılmıştır ve belirli bir eğim verilmiştir. Bu durum sayesinde, içerisi temizlenirken su, kapının yanında toplanmaktadır.

Şekil 4.9: Mağara (Kiler) örneği.

(Ahmet Yavuzylmaz Arşivi)

Şekil 4.10: Mağara (Kiler) örneği.

(Ahmet Yavuzylmaz Arşivi)

Mutfak kısmı, mağara (kiler) odasına yakın yere konumlandırılmıştır. “Her evde değişik boyutlardadır. İçinde bulunan ocaklar taştan yapılmış olup, yüksekliği genel olarak 45-50 cm arasındadır. İçine büyük kazanların yerleşip, yemek pişirileceği şekilde tasarlanmıştır. Bu ocaklar, damdaki bacaya direk olarak bağlıdır. Bunlara “Puharı” denir. Ocağın yan kısmında, taştan oyulmuş, mum konulup ışıklandırılmanın sağlanması için bir alan

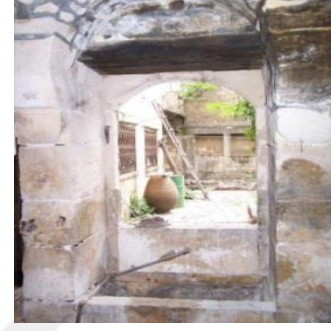
bulunmaktadır. Buraya da “Mumluk” denilmektedir. Mutfağın içindeki duvarların bir kısmına, eşya koyabilmek için nişler yapılmıştır. Diğer kısmında ise, ahşap gömme dolaplar ve raflar bulunmaktadır. Mutfağın bahçeye ya da avluya bakan pencerelerinden birinin içi çukur bırakılmıştır ve içinde sürekli su bulunmaktadır. Bunun nedeni ocaktan çıkan küllerin etrafa dağılmasını engellemektir. “Küllük” denilen bu yerde bulaşık ve çamaşır da yıkanabilmektedir” (Atalar, 2004).

Şekil 4.11: Puharı , Kilis.
(Savaşçioğlu, 2008)

Şekil 4.12: Ocak , Kilis.
(Savaşçioğlu, 2008)

Şekil 4.13: Küllük , Kilis.
(Savaşçioğlu, 2008)

Konak tipi evler haricindeki, Kilis evlerinde tuvaletler bina içlerinde tasarlanmamıştır. Bahçe kısmının en uzak köşesine konumlandırılmış olan tuvaletler, avlu kapısının yanında, sokağa yakın yerdedir. Hemen yanında bulunan, kanalizasyon olmadığı için kullanılan fosseptik kuyularının, bu şekilde boşaltılması daha kolaydır.

Şekil 4.14: Tuvalet, Kilis.
(Savaşçioğlu, 2008)

Kilis evlerinin plan düzeni çoğunlukla doğu-batı doğrultusundadır. Bunun da nedeni iklim koşullarından kaynaklanmaktadır. Kuzeyden gelen soğuk hava ve çöl soğuğunun

önüne geçebilmek için yapıların cephesi daha çok güneşe yönelik olarak kurgulanmıştır. Yazın kuzeydeki mekânlar, kışın ise güneydeki mekânlar kullanılmaktadır.

Şekil 4.15 : Mağara üzerindeki odalara merdiven uygulaması, Kilis. (Savaşçioğlu, 2008)

Odalar, avluların etrafına yan yana dizilmiştir. Alt katlardaki odalar, avludan bir eşik kadar yüksektir ve oda zemini eşikten yukarıda başlamaktadır. Alt kısmında mağara olan odalar, 1.00–1.30 m yüksekliğine konumlandırılmıştır ve buralara merdivenlerle ulaşılmaktadır (Şekil 4.15). Üst katlardaki odalara hem avludan hem de odaların içinden merdivenlerle ulaşılmaktadır. Zemin döşemesi düzgün renkli taşlarla döşenmiştir. Eşiğin sağında ya da solunda, “Tazar” adı verilen nişler bulunmaktadır (Şekil 4.16- Şekil 4.17). Bunlar su küpleri koymak içindir. Çünkü geçmişte eşikler el yüz yıkamak, abdest almak, yıkanmak gibi fonksiyonlar için kullanılmaktadır.

Şekil 4.16: Eşik ve tazar örnekleri, Kilis.
(Savaşçioğlu, 2008)

Şekil 4.17: Eşik ve tazar örnekleri, Kilis.
(Savaşçioğlu, 2008)

Özellikle avluya açılan kapılar ve sokakla bağlantılı olan kapılar, ahşap malzemedan yapılmış olmalarına rağmen, dış yüzeyleri sac ve çinko levhalarla kaplanarak emniyet ve olumsuz hava şartlarından korunma amaçlanmıştır. Bu kaplamaların üzerine çeşitli motifler yapılarak özgünleştirilmiştir. Genel olarak tek kanatlıdır. Kapıların iç kısımları, dış yüzeydeki dikey tahtaların aksine, yatay kalaslar kullanılmıştır ve duvara monte edilmiş büyük bir demir kapı mandalı için alan ayrılmıştır. Bu mandallar kilit görevini görmektedir. Bazı kapıların üst kısmında, kapı genişliği boyunca, tek sıralı mukarnaslı bir korniş bulunmaktadır. Buralarda kitabe ve rozetlere rastlanabilmektedir. Kapı genişlikleri genellikle 1.00-1.20 m, yükseklikleri ise genellikle 2.00-2.25 m arasındadır (Savaşçioğlu, 2008).

Odalar, doğal ışık alacak şekilde tasarlanmıştır. Tavanlar yüksek tutularak, hem iç kısımların serin olması amaçlanmış, hem de ikinci bir pencere sırasını oluşturularak odanın daha fazla ışık olmasına imkân vermiştir. Bu pencereler, kuş penceresi veya yöresel ismiyle “Kuş tağası,” olarak bilinmektedir. Bunun nedeni normal pencerelerden daha küçük ve farklı formları sayesinde kuşlara yuva oluşturulmasıdır (Şekil 4.18).

Şekil 4.18: Kuş tağası, pencereler ve mağara pencereleri, Kilis.
(Savaşçioğlu, 2008)

Binalarda tasarlanan büyük ölçekli pencereler çok sayıda olup, buldukları mekânlara daha fazla ışık ve hava imkânı sağlamak için tasarlanmıştır. Evlerin sokağa bakan alt kısımlarında pencere bulunmamaktadır. Avlunun etrafındaki duvarlarda ise alt ve üst kat pencereleri görülmektedir. Genel olarak yapı da bulunan pencereler, model ve büyüklük

bakımından birbirleriyle uyum içindedir. Yörede yerde oturulmaya alışık olunduğu için, oturan birinin dirsek seviyesine göre, pencere parapetleri 30–35 cm yüksekliğindedir. Ahşap malzeme kullanılmıştır. Bazı pencereler, özellikle düz lentolu ve basık kemer özelliği taşıyanlar, ahşap kapak, demir parmaklık ve ahşap kafeslidir. Bu uygulama, güvenlik sağlama amacıyla yapılmaktadır. İç mekânların görünmemesi amacıyla pencereler üzerine ahşaptan korumalı olarak panjurların yapılması mahremiyeti sağlamaktadır. Mekanlarda bulunan pencerenin yöresel adı “Tağa”dır.

Şekil 4.19: Pencere korkuluğu, Kilis.
(Savaşçioğlu, 2008)

Şekil 4.20: Ahşap tavan süslemesi, Kilis.
(Savaşçioğlu, 2008)

Şekil 4.21: Tavan aydınlatması, Kilis.
(Savaşçioğlu, 2008)

Tavanlar, betonun kullanılmadığı dönemde yapıldığından dolayı, doğal ahşap malzemeler kullanılmıştır. Odanın dar yönünde, sık bir sırayla dizilmiş, taşıyıcı direkler bulunmaktadır ve alttan bakıldığında görüldüğü için çeşitli motiflerle süslenmiştir (Şekil 4.20).

“Tavanların merkez noktasında, avize asmak için demir bir halka konulmuştur. Zincirle tavana asılı duran, ucunda mum yerleri bulunan avizeler buna bağlıdır. Zincirler yardımıyla avize aşağı indirilip mumlar yakılır ve daha sonra tekrar yukarıya çıkarılmaktadır. Bu avizeler dökümdendir” (Atalar, 2004) (Şekil 4.21).

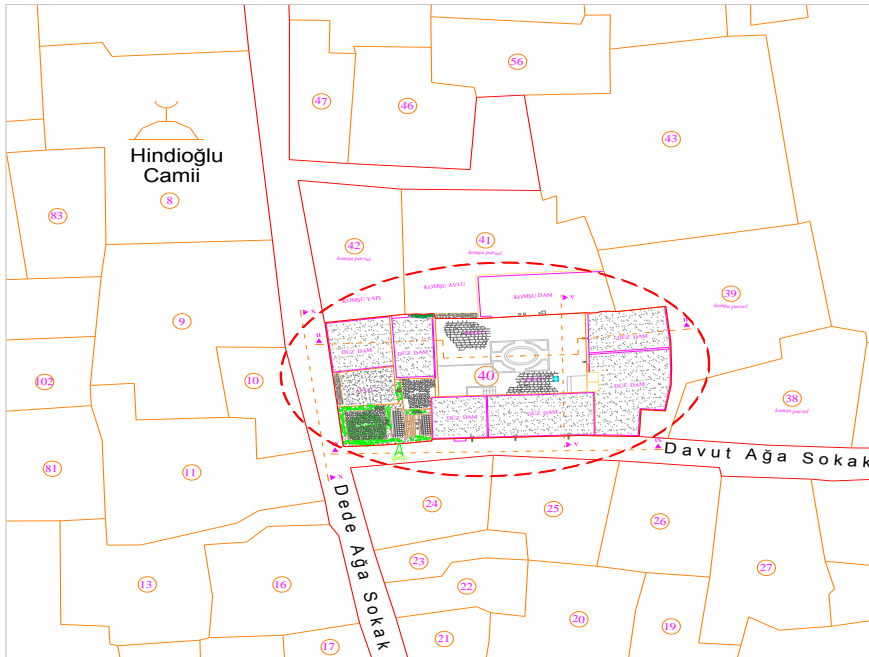
Mekânlarda ısısal konforu sağlamak için döşemede özel yerler bırakılmaktadır. Bu kısımlar tandır yapılması için kurgulanmıştır. Tandır, gömme bir taş ocak üzerine konulan ahşap bir kürsü ve onun üzerine örtülen geniş bir yorgandan oluşan mahalli bir ısıtma sistemidir ve Kilis’te yaygın olarak kullanılmaktadır (Şekil 4.22).

Şekil 4.22: Tandır, Kilis.

(Bebekoğlu, Tektuna ,2008)

4.1.1. Davutağa Evi

Şekil 4.23: Davutağa evi vaziyet planı (Ahmet Yavuzylmaz Arşivi).

Davutağa Evi, Kilis'in merkez ilçesindeki, Meşetlik Mahallesinde, 111 Pafta, 782 Ada, 40 Parsel üzerinde konumlandırılmıştır. (Şekil 4.23) Yapı, Kilis'in tarihi merkezinde olan Hindioğlu Camisinin, güneydoğusunda Dedeğa Sokak ile kendi adını aldığı Davutağa Sokağı köşesinde bulunmaktadır.

Şekil 4.24: Davutağa evinin dış cephesi (Ahmet Yavuzylmaz Arşivi).

Osmanlı sivil mimarinin son dönemlerine dayanan Davutağa evinde herhangi bir kitabeye rastlanmaktadır. Yapının inşası, 1880'li yıllara dayanmaktadır. Yapı 412.05m²'lik arsa üzerine konumlandırılmıştır. Ermeniler tarafından, tek avlulu olarak yapımına başlanan bina, 1890 yılında Davutağa'nın babası tarafından satın alınmıştır. Sadece taş duvarları ve üst örtüsü inşa edilmiş bina, yeni kullanıcısının kendi imkânlarıyla inşa edilmeye başlanmış ve 1910 yılında ev tamamlamıştır. Avlu sayısı haremlik ve selamlık olmak üzere ikiye çıkarılmıştır. 1962 yılında, onarıma giren binanın, üst örtüleri beton ile kaplanmıştır. Bu yapı geleneksel Kilis mimarisindeki avlulu ev tipinde kurgulanmış olup, bulunduğu şehrin kültürel değerlerini yansıtmaktadır. Bu nedenle 2863 sayılı yasa kapsamına giren, korunması gerekli taşınmaz kültür varlıkları arasında yer almaktadır.

Yeniden İşlevlendirmeden Önce:

Davutağa evi, Kilis geleneksel avlulu evlerine ilişkin mimari özellikleri taşımaktadır. Yapının ana giriş kapısı, avlunun güneyine açılmakta ve Davutağa sokağında yer almaktadır (Şekil 4.24). Güney ve Batı cepheleri yola komşuyken, Doğu ve Kuzey cepheleri yanlarındaki komşu binalara bitişiktir.

Bu yapıda mekan planlaması, altı oda, bir çıkma, bir mağara, iki mutfak, bir kiler, bir banyo ve bir ahırdan oluşmaktadır. Bu yapı, bodrum kat, zemin kat ve 1. kat olmak üzere 3 katlıdır.

Şekil 4.25: Davutağa Evi' nin dış cephesi.
(Ahmet Yavuzylmaz Arşivi)

Şekil 4.26: Davutağa Evi' nin dış cephesi.
(Ahmet Yavuzylmaz Arşivi)

Tek bir ana girişi bulunmaktadır (Resim 28). Buradan girildiğinde geçiş holü ve iki kapı ile karşılaşılmaktadır. Haremlik ve selamlık bölümlerine açılan bu iki kapıdan odalara da ulaşım bulunmaktadır. Haremlik bölümü (avlusu) 14.06 x 8.76 metre boyutlarında, 120 m² alana konumlandırılmıştır. Zemin döşemesi, havara taş malzemesi ile kaplıdır. Bu evin içerisinde ekinlik, havuz ve su kuyusu bulunmaktadır (Şekil 4.27 – Şekil 4.28).

Şekil 4.27: Davutağa evinin haremlik avlusu.
(Ahmet Yavuzylmaz Arşivi)

Şekil 4.28: Davutağa evinin haremlik avlusu.
(Ahmet Yavuzylmaz Arşivi)

Selamlık bölümü (avlusu) ise, 4.83 m x 5.19 m boyutlarında, 25.10 m² alana yerleşmiştir. Avlunun zemini zaman içerisinde bozulmuş avludur. Burada bulunan binaların büyük bir kısmı da yıkılmıştır.

Şekil 4.29:Selamlıktan (avlusundan) görünüm.

(Ahmet Yavuzylmaz Arşivi)

Şekil 4.30: Avludan görünüm.

(Ahmet Yavuzylmaz Arşivi)

Döneminde köyden gelen misafirler için yapılan bu bölümde, bir ahır ve bir oda bulunmaktadır. Böylece ev halkı ve misafirler karşılaşmamaktadırlar. Selamlık bölümündeki avlu ile haremliğin mutfak kısmında bulunan su kuyusu, ortak kullanıma açıktır. Ancak iki bölümü de kullanan insanların birbirlerini görmemesi için, kuyunun 1 metre üstüne duvar örülmüştür (Şekil 4.31).

Şekil 4.31: Su kuyusu.

(Ahmet Yavuzylmaz Arşivi)

Avlunun güneyinden, merdivenle üst katta bulunan yaşama alanına çıkılmaktadır. Yaşam alanı, Kilis geleneksel avlulu ev mimarisinin genel özelliklerinden farklı olarak güneye konumlandırılmamıştır. Yaşam alanına açılan giriş, renkli taşlarla yapılmış bir eşikten sağlanmaktadır (Şekil 4.32 – Şekil 4.33).

Şekil 4.32: Oda eşiği.

(Ahmet Yavuzyılmaz Arşivi)

Şekil 4.33: Oda haznası, çıkması ve tazarı.

(Ahmet Yavuzyılmaz Arşivi)

Yaşam mekânı dikdörtgen formdadır. Eşiğin solunda tazarlara (nişlere) yer verilmiştir. Avluya açılan pencereler, oturan bir kişinin dirsek boyu düşünülerek konumlandırılmıştır. Mekânda bulunan nişlerin çoğu, ahşap kapaklarla kapanmıştır ve tek süs bu kısımlarda görülmektedir. Yapıldığı dönemin özelliklerini taşıyan ahşap kapı ve dolap kapıları, geometrik ve sarmaşık motifleri barındırmaktadır (Şekil 4.34 – Şekil 4.35).

Şekil 4.34: İşlemeli kapaklar.

(Ahmet Yavuzyılmaz Arşivi)

Şekil 4.35: İşlemeli dolap kapakları.

(Ahmet Yavuzyılmaz Arşivi)

Evin “Hazna” bölümü, mekânın içerisinde, 74 cm aşağıda bulunmaktadır. Merdivenle inilen bu bölümde, eşyalar depolanmaktadır. Ayrıca yıkanma işlemi de bu bölümde gerçekleştirilmektedir (Şekil 4.37). Bu mekânın içerisinde 136 cm yükseklikteki, “Çıkma” adı verilen başka bir odaya daha çıkılmaktadır. Çıkma denilen kısım, ebeveyn yatak odası olarak planlanmıştır. Zemini geleneksel kürsümbül adındaki şap ile karolajlı olarak inşa edilmiştir. Tavan kısmının taşıyıcısı, geleneksel bir uygulama olan ahşap kirişlemelidir. Odanın tavan yüksekliği fazla tutulmuş, üst kısımlara gerek havalandırma gerekse kuşlara yuva için pencereler açılmıştır (Şekil 4.36).

Şekil 4.36: Yaşam odası kirişleri ve kuş pencereleri.
(Ahmet Yavuzylmaz Arşivi)

Şekil 4.37: Yaşam odası haznası.
(Ahmet Yavuzylmaz Arşivi)

Davutağa evinin hem sokağı hem de avluyu gören pencereleri bulunmaktadır. Bu sayede güvenlik sağlanmaktadır. Yola bakan pencerelerden bir tanesi ahşap panjurlu, diğerleri ise panjursuzdur.

Yaşama odasının altında, kiler olarak kullanılan bir mağara bulunmaktadır (Şekil 4.38 – Şekil 4.39). Avludan 169 cm aşağıda, 80 cm duvar kalınlığında, tonoz örtüye sahip bir odadır. Tonoz örtü üzerinde bulunan odaların taban seviyesine göre, içerisinde 62 cm yükseklik farkı oluşmaktadır.

Şekil 4.38: Mağara.

(Ahmet Yavuzyılmaz Arşivi)

Şekil 4.39: Mağara.

(Ahmet Yavuzyılmaz Arşivi)

Haremlik bölümünün (avlunun) batı kısmında kalan, aynı kot üzerinde bulunan mutfak, taş ocak vardır. Fakat zaman şartlarından dolayı üst kısmı yıkılmıştır. Mutfağın içinde bir su kuyusu bulunmaktadır.

Şekil 4.40: Üst örtüsü yıkılan mutfak.

(Ahmet Yavuzyılmaz Arşivi)

Şekil 4.41: Üst örtüsü yıkılan mutfak.

(Ahmet Yavuzyılmaz Arşivi)

Mutfağın bitişiğinde, içerisinde haznası olan bir oda bulunmaktadır. Avluya açılan üç penceresi, yedi adet dolabı, bir adet döşekliği ve bir adet tazarı bulunan mekan, evde çalışan hizmetlilere aittir (Şekil 4.43 – Şekil 4.44).

Şekil 4.42: Yıkılan mutfak ve yanındaki odaya haremlik bölümünden bakış.

(Ahmet Yavuzılmaz Arşivi)

Şekil 4.43: Hizmetli odası.

(Ahmet Yavuzılmaz Arşivi)

Şekil 4.44: Hizmetli odası.

(Ahmet Yavuzılmaz Arşivi)

Haremlik bölümünün (avlunun) güney kısmında, 372 × 411 cm boyutlarında Eyvan(livan) bulunmaktadır. Kuzey yönü avluya bakan eyvanın, üç tarafı ve üstü kapalıdır. Avluya bakan cephesi, geniş bir kemerle geçilmiştir. Avlu tabanından 49 cm yüksekliktedir. Serin ve gölgeli olması için yapılan yer, avlu duvarının taşla örülmesinden dolayı odaya dönüştürülmüştür. Zemini, dönemine uygun olarak karo mozaik ile kaplanmıştır (Şekil 4.45 – Şekil 4.46).

Şekil 4.45: Avludan eyvana bakış.

(Ahmet Yavuzylmaz Arşivi)

Şekil 4.46: Eyvanın içinden görünüş.

(Ahmet Yavuzylmaz Arşivi)

Haremlik avlusunun doğusundaki üst katta, ayrı mekânlar bulunmaktadır. Bu mekânlara yüksekte olması sebebiyle, kuş pencereleri yapılmıştır ama yakın zamanda kapatılmıştır. İç içe geçmeli olan bu iki odanın, bir kısmı, önceleri depo olarak kullanılan bölümü, zaman içerisinde mutfak, kiler ve banyo olarak üçe bölünmüştür (Şekil 4.47 – Şekil 4.48 – Şekil 4.49 – Şekil 4.50).

Şekil 4.47: İç içe geçmeli odalardan kilere dönüştürülen kısım.

(Ahmet Yavuzylmaz Arşivi)

Şekil 4.48: İç içe geçmeli odalardan kilere dönüştürülen kısım.

(Ahmet Yavuzylmaz Arşivi)

Şekil 4.49: İç içe geçmeli odalardan banyo ve mutfığa dönüştürülen kısım.
(Ahmet Yavuzylmaz Arşivi)

Şekil 4.50: İç içe geçmeli odalardan banyo ve mutfığa dönüştürülen kısım.
(Ahmet Yavuzylmaz Arşivi)

Yeniden İşlevlendirmeden Sonra:

İlk yapım tarihi 1910 olan yapının restorasyonu yakın zamanda tamamlanmış ve plan şeması olarak kendisini korumuştur. Sadece evin depo olan kısmı günümüz ihtiyacına göre mutfak, kiler ve banyoya bölünmüştür. Eyvanın duvarı kapatılmıştır. Evin üst örtüleri beton ile kaplanmış ve yıpranan döşemeler karo mozaik ile kaplanmıştır. Yapı, yeniden işlevlendirilirken butik otel olarak kullanılacak olup, özgün hali büyük ölçüde korunmuştur.

Şekil 4.51: Yenilenmiş dış cephe.
(Tuba Fazlıağaoğlu Arşivi)

Şekil 4.52: Yenilenmiş dış cephe.
(Tuba Fazlıağaoğlu Arşivi)

Binanın, iç ve dış duvarlarında yapılmış olan çimento harçlı derz ve sıvaların sökülmüş, tarihi evlerin restorasyonunda kullanılan kireç harçlı karışımla yenilenmiştir. Taş duvarlar hassas kumlama tekniğiyle temizlenmiştir (Şekil 4.51 – Şekil 4.52).

Geleneksel Kilis avlu tipi ev mimarisinde, çatı görevini gören bölüm, sıkıştırılmış düz toprak damdır. Bina çatısı zaman içinde değiştirilerek beton çatı ile kapatılmıştır. Aslına uygun halde kullanılmasının zorluğu nedeniyle, bunun yerine yüksek olan binada eğimli kenetli metal çatı ile kapatılmıştır. Yüksekliğin az olduğu yerlerde su yalıtımlı, modern toprak teras yapılmıştır. Avlunun Güney kısmında bulunan Eyvan'ın dış duvarı kaldırılarak orijinal fonksiyonu kazandırılmıştır. Mutfak dolapları ile mutfak tezgâhları yenilenmiştir.

Şekil 4.53: Yenilenmiş ahşap pencere, kapı, dolap kapakları.

(Tuba Fazlıağaoğlu Arşivi)

Şekil 4.54: Yenilenmiş cam dolap kapakları .

(Tuba Fazlıağaoğlu Arşivi)

Şekil 4.55:Yenilenmiş ahşap dolap kapakları.

(Tuba Fazlıağaoğlu Arşivi)

Tavan ahşap taşıyıcı kirişler ve kaplama tahtalarının gerekli görüldüğü yerlerde yenilenmiştir. Ahşap yüzeylerin zararlı dış etkilerden korunması için ahşap koruyucular kullanılmıştır. Ahşap kapılar, pencereler ve tavan kaplamaları üzerindeki boyalar, boya sökücüyle temizlenmiş, zımparalanmış ve üzerine koruyucu malzeme sürülmüştür. Ahşap pencereler, mevcut örneklerine uygun olarak çift camlı olarak yenilenmiştir (Şekil 4.53). Özelliğini yitiren ahşap kapılar da özüne uygun bir şekilde yenilenmiştir (Şekil 4.56).

Şekil 4.56: Yenilenmiş yaşama odası çıkma.
(Tuba Fazlıağaoğlu Arşivi)

Şekil 4.57: Yenilenmiş yaşama odası hazna.
(Tuba Fazlıağaoğlu Arşivi)

Oda içerisindeki duvarlardaki boyalar temizlenmiş ve yerine kireç kullanılmıştır. Yol cepheli duvarda bulunan panjurun ahşap elemanlar, aslına uygun hale getirilmiştir (Şekil 4.58 – Şekil 4.59).

Şekil 4.58: Yenilenmiş pencereler.
(Tuba Fazlıağaoğlu Arşivi)

Şekil 4.59: Yenilenmiş pencereler.
(Tuba Fazlıağaoğlu Arşivi)

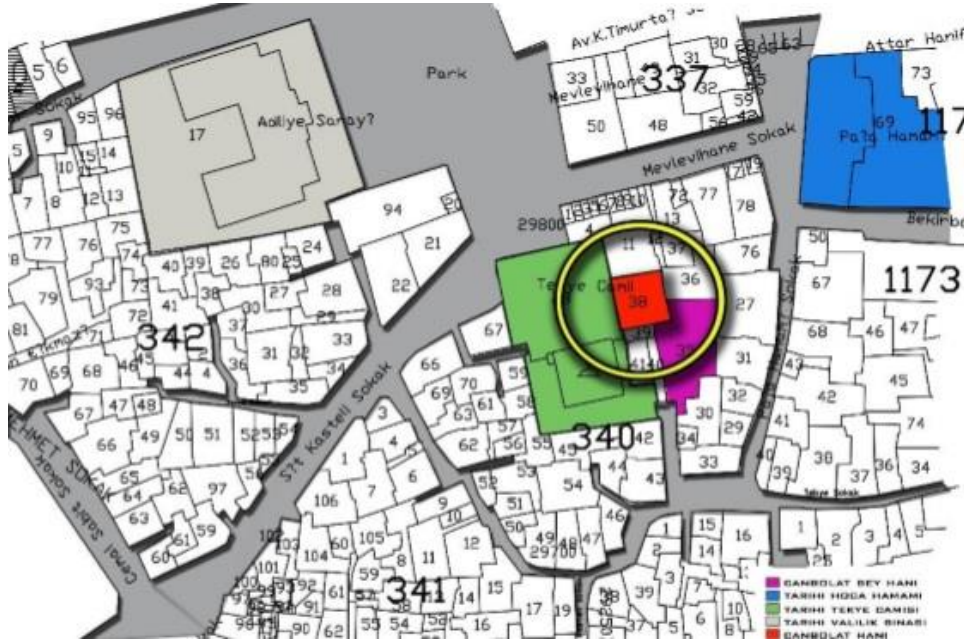
Çatının suyunu alabilmek için zarar görmüş veya yok olmuş çatı çöertenleri aslına uygun bir şekilde yeniden imal edilmiştir. Avluda bulunan mevcut taş kaplamaları, mimari özelliğine uygun olarak yeniden yapılmıştır. Oda zeminlerinde bulunan dönem eki olan karo mozaikler onarılmıştır(Şekil 4.57). Avlu giriş kapısı geleneksel Kilis ev mimarisinin özelliği ve kullanım kolaylığı göz önünde bulundurularak yeniden yapılmıştır. Avluda bulunan mozaik süs havuzu dönem eki olması dolayısıyla korunmuş ve kullanılır hale getirilmiştir (Şekil 4.60).

Şekil 4.60: Avludaki havuz.

(Tuba Fazlıgaoglu Arşivi)

4.1.2. Canbolat Bey Konağı

Şekil 4.61: Canbolat Bey Konağı vaziyet planı. (Onur Belgin Arşivi)

Canbolat Bey Konağı, Kilis Őehrinin, Merkez ilćesindeki Tekye mahallesinde, 26 pafta, 340 ada, 38 parselde konumlanmıŐtır. Mevki olarak Kilis'in merkezinde yer almaktadır(Őekil 4.61). Yapının eski sahibi olan Canbolat Bey'in hanı, Canbolat Bey konağı ile dip dibedir ve hanın batı cephesinde yer alan kesme taŐ kemerli kapıdan konağa girilmektedir. Yapının batısında Tarihi Tekye Camisi bulunmaktadır. Kuzey doğusunda ise Tarihi Hoca Hamamı vardır. Yapının kuzeydoğusunda tarihi Valilik binası bulunmaktadır (Őekil 4.63 – Őekil 4.62).

Şekil 4.62: Canbolat Bey Konağı kuşbakışı gŐrŐnŐm.

(Onur Belgin Arşivi)

Şekil 4.63: Canbolat Bey Konağı kuşbakışı gŐrŐnŐm.

(Onur Belgin Arşivi)

“Tekke Camii'nin 961/1553 yılına ait vakfiyesinden istinsah edilen vakfiyede, Canbolat PaŐa'nın yaptırıp, bu camiye vakfettiği eserler sayılırken, bir de bedestene bitiŐik olan handan bahsedilmektedir. Vakfiyede Canbolat PaŐa'nın yaptırdığı belirtilen bedesten denilen ancak genel manasıyla Kapalı ćarŐı olduğu anlaŐılan yapı, bugŐnkŐ Sabah Pazarı'nın yerinde bu hanın hemen kuzeyinde bulunmaktaydı. II. Abdulhamid AlbŐmlerinde yer alan bir resimde bu Kapalı ćarŐı'nın dođu duvarlarında gŐrŐlen payandaların bir őrneđi Canbolat Bey Konağının olduğunu tahmin ettiğimiz kuzey tarafındaki kalıntılarda da gŐrŐlmektedir. Vakfiyede belirtildiği gibi, muhtemelen hanın ve konağın Kapalı ćarŐıya bitiŐik olduğu yer burasıdır. Mevcut kalıntılardan, Konağın hemen yanında bulunan Canbolat PaŐa Hanı'nın ortadaki avlunun etrafına sıralanan mekânlardan oluŐan tek katlı bŐyŐk bir han olduğu anlaŐılmaktadır. Hanın kapısı kuzeye, Kapalı ćarŐı'nın bulunduğu tarafa aćılmaktaydı. Hanın diğer bazı bŐlŐmleri gibi, bu kapıdan gŐnŐmŐze maalesef hićbir Őey kalmamıŐtır”(Belgin, 2017).

Şekil 4.64: Cami avlusundan konağın batı cephe görünüşü.

(Onur Belgin Arşivi)

Münferit bir plan özelliği gösteren Canbolat Konağı, kuzey-güney yönde uzanmaktadır. Dönem dönem aslına uygun olmayan şekilde düzenlemelere maruz kalmıştır. Özgün planı korunsa da, birçok bölümüne eklentiler yapılmıştır. Bodrum, zemin kat, üst kat ve teras katlarından oluşan konağın, ana plan şeması olarak, dört bölümden oluşmaktadır. Sonraki dönemlerde teras katı ve balkon mekânları yapıya eklenmiştir.

Konağın Tekke Camii'ne bakan yani sokakla ilişkili olan cephesinde, kabaltı adı verilen tonozlu koridordan geçilmekte ve Tekye Sokağa girilmektedir. Cephede yöreye özgü kesme taş kullanılmıştır. Fakat farklı dönemlerde yapılan aslına uygun olmayan müdahaleler sonucunda cephenin özgün hali korunamamıştır.

Yeniden İşlevlendirmeden Önce:

Şekil 4.65: Bodrum kat görünüşleri.

(Onur Belgin Arşivi)

Şekil 4.66: Bodrum kat görünüşleri.

(Onur Belgin Arşivi)

Bodrum kat planına bakıldığında, girişin kabaltı şeklinde olduğu görülmektedir ve bu kabaltıdan yaklaşık 40 cm'lik kot ile yukarıda bulunan avluya çıkmaktadır. Avlunun doğu yönünde mağara (kiler) mekânı bulunmaktadır. Bu mağaraya, birkaç basamak yardımıyla inilmektedir. Avlunun kuzeydoğu cephesinde eyvan bulunmaktadır. Eyvan ile avlunun arasında 30 cm'lik bir kot farkı bulunmaktadır. Avlu üzerinde bulunan mutfak, banyo ve mağara birbirine geçişli şekilde tasarlanmıştır. Mutfaktan hem 7 basamakla mağara kısmına da inilmekte hem de batıda duran banyoya girilmektedir (Şekil 4.65 – Şekil 4.66 – Şekil 4.67).

Şekil 4.67: Bodrum kat görünüşleri.

(Onur Belgin Arşivi)

Şekil 4.68: Bodrum kat görünüşleri.

(Onur Belgin Arşivi)

Mağara (Kiler) mekânının zemin döşemesi geleneksel şap tavanı ise tonozdur. Tonozların üzerine boya yapılmıştır. Buna rağmen yer yer bozulmalar mevcuttur. Avlunun ve üzerinde bulunan mekânların zemin döşemesinde renkli taş malzemesi kullanılmıştır. Ancak bunlar bozulmuş, hasar almış, aşınmış ve bakımsızlıktan dolayı eskimiştir. Avlunun üst kısmı açıktır. Mutfak ve banyonun tavan döşemesi kontrplak üzeri boya uygulamasıdır. Eyvanın tavanı ise aslına uygun olmayan şekilde betondur.

Şekil 4.69: Zemin kat.

(Onur Belgin Arşivi)

Şekil 4.70: Zemin kat.

(Onur Belgin Arşivi)

Şekil 4.71: Zemin kat.

(Onur Belgin Arşivi)

Bazı mekânlar, bodrum kat ve zemin katta ortak kullanılmaktadır. Örneğin, mağara kısmının üstü, zemin katta bulunan bir odaya denk gelmektedir. Kabaltının üst kotunda ise bir oda ve bir eyvan bulunmaktadır. Pencerelerin demir korkulukları paslanmış ve bozulmuştur (Şekil 4.73).

Şekil 4.72: Zemin kattaki odanın içten görünümü.

(Onur Belgin Arşivi)

Şekil 4.73: Dış görünüm.

(Onur Belgin Arşivi)

Zemin katta bulunan odaların ve balkonun zemin döşemesi, renkli motifli şaptır. Yalnızca bir odanın döşemesine karo mozaik malzeme uygulanmıştır (Şekil 4.72 – Şekil 4.75). Bu döşemelerde çatlamlar bulunmaktadır. Mutfak, banyo ve eyvan kısımlarının zemin döşemesi ise, karolajlı şaptır. Mutfak, banyo ve odaların tavan döşemesi kontrplak kaplamadır ve yer

yer bozulmuştur. Eyvan kısmının tavanı ise, kontrplak kaplama üzeri ahşap işlemeli çıtalı tavadır ve bunların bazıları bozulmuş ve hasar almıştır (Şekil 4.76).

Şekil 4.74: Zemin kat renkli yer döşemesi .
(Onur Belgin Arşivi)

Şekil 4.75: Zemin kat renkli yer döşemesi .
(Onur Belgin Arşivi)

Şekil 4.76: Zemin kat tavan görünüşleri .
(Onur Belgin Arşivi)

Şekil 4.77: Zemin kat tavan görünüşleri.
(Onur Belgin Arşivi)

Üst katta, avlunun kuzey cephesindeki alana denk düşen alanda bir oda bulunmaktadır. Fakat bu oda zemin kattan gözükmemektedir. Avlunun doğu cephesine denk düşen alanda ise, bir eyvan ve biri tavan arası vardır. Bunlar yıkık haldedir(Şekil 4.78 – Şekil 4.79).

Şekil 4.78: Üst kat eyvan ve tavan arası görünümü.
(Onur Belgin Arşivi)

Şekil 4.79: Üst kat eyvan dış görünümü.
(Onur Belgin Arşivi)

Üst katın zemin döşemesi yalnızca tavan arası kısmında farklılık göstermektedir. Genel olarak karolajlı, renkli motifli şap kullanılan zeminde, tavan arası kısmı ahşap ızgara şeklindedir. Fakat tüm döşemelerde çatlaklar, kırıklar ve bozulmalar görülmektedir. Tavan döşemeleri ise her yerde yanı olup, kontrplak kaplama üzeri boyadır ve yer yer yıkılmıştır.

Şekil 4.80: Üst kat zemin döşemeleri.
(Onur Belgin Arşivi)

Şekil 4.81: Üst kat zemin döşemeleri.
(Onur Belgin Arşivi)

Şekil 4.82: Teras kat görünüşleri.

(Onur Belgin Arşivi)

Şekil 4.83: Teras kat görünüşleri.

(Onur Belgin Arşivi)

Avlunun kuzey cephesine denk gelen kısımda bir adet teras bulunmaktadır. Buna üst katta bulunan odadan çıkılmaktadır. Avlunun doğu cephesinde ve güney cephesinin çatısında muhdes oluklu sac vardır. Oluklu sac olan yapı yüksekliği diğer yapıdan daha azdır. Teras kat zemin döşemesinin renkli motifli şap olduğu görülmektedir ve yer yer çatlamlar oluşmuştur. Teras mekânın yüzeyi imitasyon sıvadır. İmitasyon sıvanın üst kotu da sac kaplama ile kapatılmıştır.

Şekil 4.84: Teras kat görünüşleri.

(Onur Belgin Arşivi)

Şekil 4.85: Teras kat görünüşleri.

(Onur Belgin Arşivi)

Şekil 4.86: Teras kat zemin döşemesi.
(Onur Belgin Arşivi)

Şekil 4.87: Teras kat zemin döşemesi.
(Onur Belgin Arşivi)

Çatının tamamı, zaman içinde özgün halini kaybederek muhdes oluklu sac kaplama olmuştur. Çatıda çörten detayları bulunmaktadır. Bu nedenle özgün halinde düz çatı olduğu düşünülmektedir(Şekil 4.88).Cephede bulunan ahşap doğramalar özelliğini yitirmiş durumdadır.

Şekil 4.88: Çatı görünüşleri
(Onur Belgin Arşivi)

Yeniden İşlevlendirmeden Sonra:

Canbolat Bey Konağı, yeniden işlevlendirilirken butik otel olarak düşünülmüş, bu nedenle özgün plan mümkün olduğu kadar korunmuştur. Bodrum kat bulunan ihtiyaçtan dolayı mutfak ve banyo mekânları yenileme müdahaleleri gereği değişmiş ve mutfak, erkek WC ve bayan WC olmuştur. Banyolara lavabo, tuvalet ve duş eklenmiştir. Eski halinde banyo ve

mutfak bölümlerinde duvarlar özgün olmayan sıva üstüne boyadır. Bunlarda raspa yapılarak tekrar horasan harçlı sıva yapılıp boya uygulanmıştır. Mağara mekânı tesisat mekânına dönüştürülmüştür. Çünkü binanın ısıtma ve soğutma sistemi olmadığı için bu ihtiyaçları gidermek adına VRF sisteminin motorları ve tesisatı için alan gerekmektedir. Tesisatların geçtiği yerlerde taşa ve zemine hiçbir şekilde zarar verilmemiştir. Bu mekândaki duvarlar, sıva üstüne çimento derzdir. Bunlara sıva raspası yapılmıştır.

Şekil 4.89: Yenilenmiş giriş cephesi.

(Tuba Fazlağaoğlu Arşivi)

Şekil 4.90: Yenilenmiş giriş cephesi.

(Tuba Fazlağaoğlu Arşivi)

Binanın genel temizliği, onarımı ve sağlamlaştırılması yapılmıştır. Konak, muhdes eklenti elemanlarından arındırılmıştır.

Şekil 4.91: Yenilenmiş avlu cephesi.

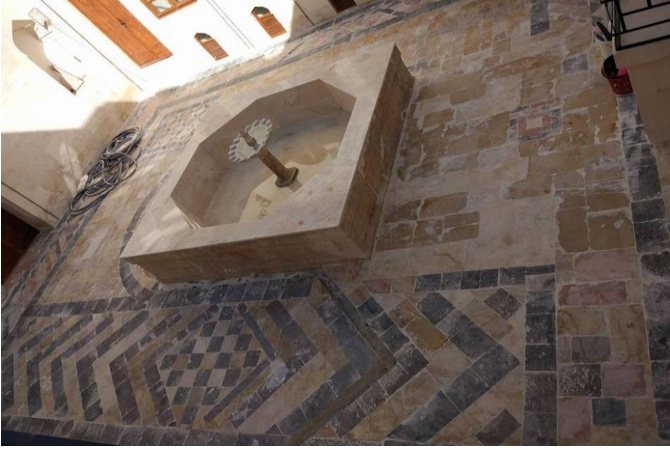
(Tuba Fazlağaoğlu Arşivi)

Şekil 4.92: Yenilenmiş avlu cephesi.

(Tuba Fazlağaoğlu Arşivi)

Avluda bulunan taş döşemeden kurtarılabilen taşların bakım onarımı yapılmıştır. Kurtarılamayanlar ise yenileri ile değiştirilmiştir. Özgün halini bozmadan tekrar yerleştirilmiştir (Şekil 4.89 – Şekil 4.90 – Şekil 4.91 – Şekil 4.92).

Şekil 4.93: Yenilenmiş avlu taş döşemeleri.

(Tuba Fazlıağaoğlu Arşivi)

Şekil 4.94: Yenilenmiş havuz.

(Tuba Fazlıağaoğlu Arşivi)

Avlunun iç cephelerindeki taşların derz kayıpları olanlarında derz boşaltma yapılmış, daha sonra boşalan derzler uygun malzeme ile doldurulmuştur. Hasar almış taşlar ise çürütme yapılarak tekrar kesme taş konularak özgün haline kavuşturulmuştur. En son tüm cephedeki taşlar yıkanıp taş temizliği yapılmıştır. Tekrar aslına uygun olarak horasan harçlı sıva yapılarak kullanıma hazır hale getirilmiştir.

Şekil 4.95: Yenilenmiş avlu cepheleri.

(Tuba Fazlıağaoğlu Arşivi)

Şekil 4.96: Yenilenmiş avlu cepheleri.

(Tuba Fazlıağaoğlu Arşivi)

Zemin katta bulunan eyvanın döşemesi taş döşemeye dönüştürülmüştür. Eyvanın duvarlarındaki sıva, raspa yapılarak tekrar horasan harçlı sıva uygulanmasına zemin

hazırlanmıştır. Mutfak ve banyo tavan detayında bulunan kontrplak kaplama kaldırılarak ahşap kirişleme açığa çıkarılmıştır ve bozulmuş, hasar almış olanlar yenilenmiştir.

Şekil 4.97: Yenilenmiş eyvan.
(Tuba Fazlağaoğlu Arşivi)

Şekil 4.98: Yenilenmiş eyvan.
(Tuba Fazlağaoğlu Arşivi)

Zemin kattaki odaların tavanlarında bulunan kontrplak kaplama olanlarından hasar almış olanlar kaldırılarak yenileriyle değiştirilmiştir. Üzeri bütün tavan kaplamalarının tekrardan boya uygulanmıştır. Ahşap işlemeli çıta olan tavanların ise bakım ve onarımı yapılmıştır. Sonradan eklenen tüm balkonlar kaldırılmıştır.

Şekil 4.99: Yeni merdivenler.
(Tuba Fazlağaoğlu Arşivi)

Şekil 4.100: Yeni merdivenler.
(Tuba Fazlağaoğlu Arşivi)

Şekil 4.101: Yeni merdivenler.
(Tuba Fazlağaoğlu Arşivi)

Üst katta bulunan odaların zemin döşemesi renkli motifli şaptır. Şaplarda bazı çatlamlar vardır. Bunlar epoksi ile ayrıklıkların arası yapıştırılmıştır. Ayrıca tüm şapların bakım onarımı yapılmıştır (Şekil 4.102).

Şekil 4.102: Yenilenmiş zemin.
(Tuba Fazlıağaoğlu Arşivi)

Şekil 4.103: Ahşap dolaplar.
(Tuba Fazlıağaoğlu Arşivi)

Şekil 4.104: Ahşap dolaplar.
(Tuba Fazlıağaoğlu Arşivi)

Üst kat tavan planında mevcudundaki tavan detaylarının tamamı korunmuştur ve bütün tavanların bakım onarımı yapılmıştır. Odalarda bulunan ahşap kirişlemelerinin bakım onarımı yapıp çürümüş olanları çıkarılıp yenisi ile değiştirilmiştir. Üzerine protex cila uygulaması yapılmıştır.

Şekil 4.105: Yenilenmiş tavan arası, terasın zemini.
(Tuba Fazlıağaoğlu Arşivi)

Şekil 4.106: Yenilenmiş tavan arası çatışı
(Tuba Fazlıağaoğlu Arşivi)

Teras kat bulunan iki mekânın üzerlerindeki oluklu sac kaplama kaldırılmıştır. Yerine detayına uygun özgün çatı planı uygulanmıştır. Teras mekânı döneme ait olduğundan korunmuştur. Çıtalı ahşap kaplama üzeri ahşap kiriş korunmuştur(Şekil 4.107 – Şekil 4.108). Ahşap kiriş üstünde bulunan sac kaplama kaldırılarak yerine kurşun kaplama yapılmıştır. Ahşap çıtalı kaplamanın bakım onarımı yapılmıştır. Zemin döşemesi olan renkli motifli şap döşemenin bakım ve onarımı yapılmıştır.

Şekil 4.107: Ahşap çatı detayları.

(Tuba Fazlıağaoğlu Arşivi)

Şekil 4.108: Ahşap çatı detayları.

(Tuba Fazlıağaoğlu Arşivi)

Çatı üzerinde bulunan oluklu sacın yerine kurşun kaplama yapılmıştır. Diğer oluklu sac kaplamaları kaldırılan yerlere projedeki çatı detayına uygun olarak tekrar çatı yapılmıştır. Projedeki bütün ahşap doğramalar ve dikmeler kaldırılmış, yerine detaylarına uygun olarak ahşap malzemeler konulmuştur. Eksik doğramalar tamamlanmıştır. Bütün doğramalar emprenye uygulanıp üzerine protex sürülmüştür. Batı cephesinde bulunan berbah duvardaki eksik olan duvar tamamlanıp yıkanıp temizlenmiştir. Derz açma işlemi tüm cephede yapılmıştır. Derzler tamamlanıp tüm cephe makine ile yıkanmış ve tekrar sıvanmıştır.

Şekil 4.109: Yenilenmiş ahşap doğramalar.
(Tuba Fazlıağaoğlu Arşivi)

Şekil 4.110: Yenilenmiş ahşap doğramalar.
(Tuba Fazlıağaoğlu Arşivi)

Şekil 4.111: Yenilenmiş ahşap doğramalar.
(Tuba Fazlıağaoğlu Arşivi)

Cami avlusuna açılan kapı, kapatılmıştır. Bu kapı tekrar açılarak yapı özgün haline getirilmiştir. Ayrıca batı cephesindeki teras mekânın yüzeyi imitasyon sıvadır. İmitasyon sıvanın üst kotu da sac kaplama ile kapatılmıştır. Bunlar kaldırılmış ve o kısma ahşap korkuluk yapıp bu bölüm üstü kapalı yarı açık bir alan şeklinde restore edilmiştir.

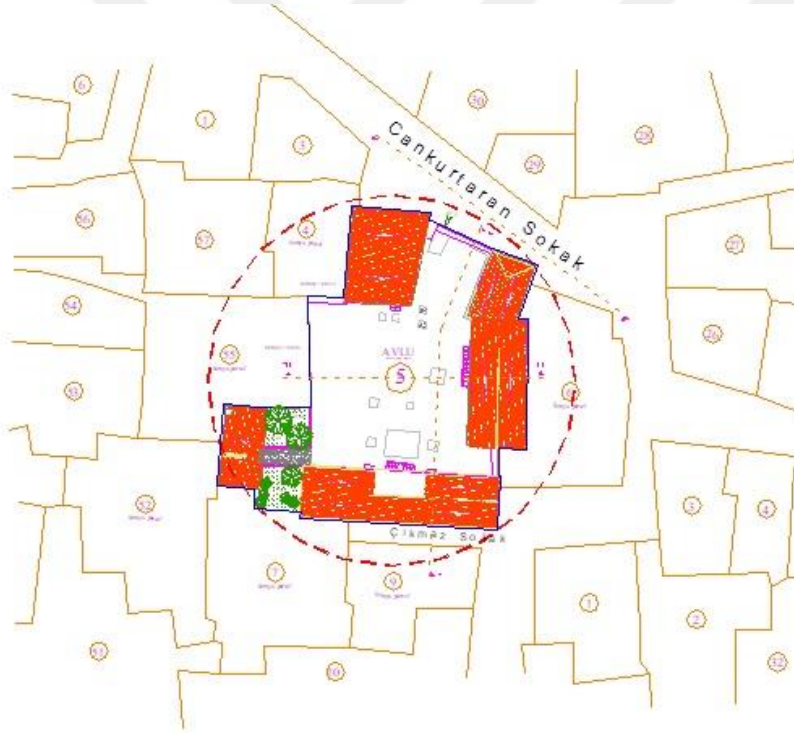

Şekil 4.112: Yenilenmiş mağara.
(Tuba Fazlıağaoğlu Arşivi)

Şekil 4.113: Yenilenmiş mağara.
(Tuba Fazlıağaoğlu Arşivi)

4.1.3. ÇATOM

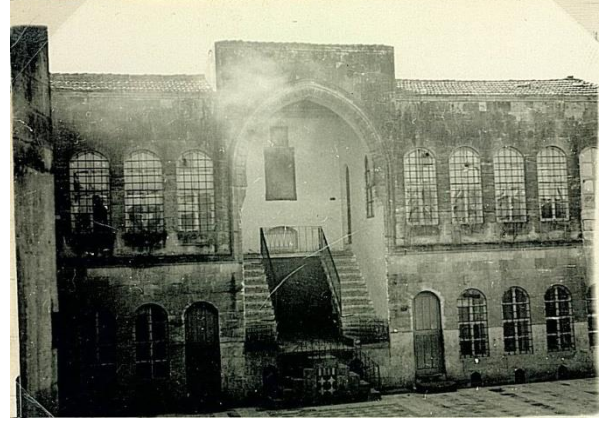

Şekil 4.114 :ÇATOM vaziyet planı (Erdal Zeki TOMAR Arşivi).

Kilis şehrinin Merkez İlçesindeki Vaiz Mahallesinde, 92 Pafta, 376 Ada, 5 Parsel 'de yer almaktadır (Şekil 4.114). Yapı Kilis'in tarihi merkezinde, Hoca Hamamı'nın güney tarafına düşen Cankurtaran Sokak içerisinde ve giriş bu sokaktan sağlanmaktadır.

Şekil 4.115: Çatomun eski hali.
(Şehit Sakıp İlkokulu Tarihçesi,1965)

Şekil 4.116: Çatomun eski hali.
(Şehit Sakıp İlkokulu Tarihçesi,1965)

ÇATOM, son dönem Osmanlı sivil mimari özelliği taşımaktadır. Fakat içerisinde hiçbir kitabe rastlanmamıştır. Yapım tarihi 1880’li yıllara dayanan yapı, o dönemde Kilis’te yaşayan Ermeniler tarafından yapılmıştır. Dönemindeki ilk sahibi Ermeni “Çağlasoğlu”dur. Yapı 1928 yılında Şehit Sakıp İlköğretim Okulu olarak kullanılmaya başlamış ve 1975 yılına kadar devam etmiştir. Bu süre zarfında büyük ölçüde değişiklikler yapılmış ve tamiratlardan geçmiştir. İlk ana tamirat 1950 yıllarında, odalara çıkılan merdiven sistemleri üzerinde yapılmıştır. 20 yıl boş kalan yapı 6 Haziran 1995 yılında ÇATOM eğitim binasına dönüştürülmüştür ve çatıları, döşemeleri ve ahşap elemanlarının hepsi yenilenmiştir. Yapı, Kilis mimarisindeki Avlulu evler özelliğini göstermekte ve 512.05m² lik arsa üzerinde konumlanmaktadır.

Yeniden İşlevlendirmeden Önce:

Tipik bir avlulu ev özelliği gösteren ÇATOM evi, 2863 sayılı yasa kapsamına giren, korunması gerekli taşınmaz kültür varlığıdır. Bodrum kat, zemin kat ve 1. Kat olmak üzere üç kattan oluşan ev, 7 oda, 1 çıkma, 2 mağara, 1 mutfak, 1 eyvan, 1 ilave yapılan WC kısımlarından oluşmaktadır.

Şekil 4.117: Avludan görünüşler.

(Erdal Zeki TOMAR Arşivi)

Şekil 4.118: Avludan görünüşler.

(Erdal Zeki TOMAR Arşivi)

Kilis evi mimari tarzını tamamen yansıtan yapı, kareye yakın bir forma sahiptir. Evin giriş kapısı avlunun kuzeyinden ve Cankurtaran Sokaktan ulaşılmaktadır (Şekil 4.119). Kuzeye ve Güney cepheleri yola, Doğu ve Batı cepheleri ise komşulara bitişiktir.

Mekânların giriş kapısı avluya açılmaktadır. Sadece avluda bulunan ana giriş kapısının dış cephe ile bağlantısı vardır.

Şekil 4.119: Dış cepheden görünüşler.

(Erdal Zeki TOMAR Arşivi)

Şekil 4.120: Dış cepheden görünüşler.

(Erdal Zeki TOMAR Arşivi)

ÇATOM, Kilis Evleri mimarisinde bulunan tek girişli yapılardandır ve haremlik, selamlık bölümü bulunmamaktadır. 15.06 m x 15.20 m ebatlarındaki avluya tek girişten girilmektedir. 250 m²'lik alana konumlanan yapının zemini, havara taşı ile kaplıdır.

Avlunun doğu kısmından, 11 basamak merdiven yaşama mekânına çıkılmaktadır(Şekil 4.115 – Şekil 4.116) Yaşama mekânının girişinde taş bir eşik bulunmaktadır. Mekânda, 1995 yılına kadar klasik Kilis evlerinde bulunan 60 cm yükseklikte çıkma bölümü bulunmaktadır (Şekil 4.122). Bu çıkma, döneminde ev halkının günlük yaşamdan yatmaya geçtiği, ebeveyn yatak odası olarak planlanmıştır. Okul yıllarında idareci odası yapılmış ve 1995 yılında yapılan tadilatlarla yıkılıp tek bir odaya dönüştürülmüştür.

Bu odanın zemini betona çevrilmiş ve kuş pencereleri kapatılarak tavan ahşap kontrplak ile kapatılmıştır. Orijinal halinden tamamen uzak olan yaşama odası, dikdörtgen forma sahiptir. Mekânda ahşap işlerin hepsi kapatılmış olup, süslemeye dair hiçbir şey yoktur.

Şekil 4.121:Yaşama mekânı ve çıkma bölümü. **Şekil 4.122:**Yaşama mekânı ve çıkma bölümü.
(Erdal Zeki TOMAR Arşivi) (Erdal Zeki TOMAR Arşivi)

Yaşama mekânının alt kısmında mutfak ve kiler bulunmaktadır ve burada bulunan nişin içinde su kuyusu vardır. Mutfak, avlunun kotunda olup, kiler kısmına 3 basamakla mutfak içerisinden inilmektedir.

Giriş kapısının sağında, bir WC bulunmaktadır (Şekil 4.123). WC'nin yanında, alt kısmı tonoz ile örtülmüş olan, avlu kotundan 6 basamakla inilen bir mağara bulunmaktadır. Özünde evin yakacak eşyalarının bulunduğu yerdir (Şekil 4.124). WC ve mağaranın üst katında bir mekan vardır. Bu mekân, döneminde iki oda iken, tamiratlarla tek mekâna çevrilmiş ve kademe olmaması için beton şap atılmıştır ve orijinal olarak sadece doğal renkli taşlarda yapılmış eşik kalmıştır. Mekânda 5 adet avluya bakan pencere ve 3 adet yola bakan pencere bulunmaktadır (Şekil 4.125). Mevcut kuş pencereleri kapatılmış ve tavan ahşap kontrplak ile kaplanmıştır.

Şekil 4.123: Avludaki WC.

(Erdal Zeki TOMAR Arşivi)

Şekil 4.124: Mağara.

(Erdal Zeki TOMAR Arşivi)

Giriş kapısının sol tarafında kalan, üst kısmı tonozla örtülmüş olan mekân, döneminde hazna olarak tasarlanmış olup, okul zamanında lavabo ve WC, bugün ise mutfak olarak kullanılmaktadır (Şekil 4.126).

Şekil 4.125: Tek hale dönüştürülen mekan.

(Erdal Zeki TOMAR Arşivi)

Şekil 4.126: Mağara.

(Erdal Zeki TOMAR Arşivi)

Giriş kapısının tam karşısına denk gelen kısımda ana yapı bulunmaktadır. Bu yapının alt kısmında iki adet oda ve 644 cm yükseklikte bir eyvan vardır. Fakat yapılan tamiratlarla odalara çıkış merdivenleri konularak eyvan alanı küçültülmüştür.

Üst kata bulunan dört mekân aynı plan şemasına sahiptir ve çıkış merdivenleri avludandır. Mekânlarda bulunan ahşap elemanlar, tamamen değiştirilmiştir ve süslemeye dair hiçbir şey bulunmamaktadır.

Eyvan bölümünün alt kısmında da bir adet mağara vardır. Dik bir merdivenle inilen ve depo olarak kullanılan bu mağaranın, avluya bakan 3 adet pencere bulunmaktadır.

Avlunun batı yönüne kalan kısımda bulunan girintili yer, döneminde bahçe olarak kullanılmıştır. 1995 yılında öğretmen ve öğrenciler için, tuvaletler bu alana inşa edilmiştir (Şekil 4.127).

Şekil 4.127: Tuvaletler.

(Erdal Zeki TOMAR Arşivi)

ÇATOM evi, kireç taşından oluşturulmuş olan mağaralar üzerine inşa edilmiştir. Dış cephe moloz taş ve havara taşı kullanılarak yapılmış. İç mekanda (avlu ve oda duvarları) tamamen kesme taş kullanılmıştır. Zamanla yapılan tamiratlarla çimento harcı ile yer yer sıvanmış olduğu görülmektedir.

Evin zemin döşemelerinde geleneksel karolajlı şap olan kürsümbül bulunmaktadır(Şekil 4.128). Avlu zemininde ise, doğal taş malzemeler kullanılmıştır. Eşiklerde siyah, sarı ve kırmızı renkli taş bulunmaktadır. Eyvanda ise siyah ve beyaz mermer diyagonal olarak döşenmiştir (Şekil 4.129).

Tavanlara baktığımızda yine geleneksel özellik pek kalmamıştır. Çöken döşemeler betona çevrilmiş ve ahşap kirişleme olan döşemeler ise alttan ahşap kontrplak kaplanmıştır. Tavanlarda hiçbir özellik bulunmamaktadır.

Şekil 4.128: Kürsümbül zemin.

(Erdal Zeki TOMAR Arşivi)

Şekil 4.129: Taş zemin.

(Erdal Zeki TOMAR Arşivi)

ÇATOM'un çatısında, döneminde Marsilya tipi kiremit kullanılmıştır ve yağmur suyu olukları dış cepheden aşağıya indirilmiştir. Çörten kullanılmamıştır. Ahşap malzemelerin hiçbir kısmı günümüze ulaşmamıştır. 1995 yılı onarımında hepsi orijinaline benzemeyen detayı değiştirilmiştir. Yapının dış cephelerinde önemli bir süsleme yoktur. Sadece avludaki kuş pencerelerinde taş süslemeler bulunmaktadır. Avlu ve zemin kaplamalarında zıt renkli mermer ve taş malzemelerden geometrik desenler yapılmıştır (Şekil 4.129). Ahşap kısımları komple değiştirildikten sonra süslemeli ahşap elemanları kalmamıştır. Yapının ana taşıyıcı sistemi sağlamlığını korumaktadır. Yer yer taşlar duvardan ayrılmış olup, taşlar arasında derz boşalmaları görülmektedir.

Yeniden İşlevlendirmeden Sonra:

Yapı yeniden işlevlendirilirken, ÇATOM (Çok Amaçlı Toplum Merkezi) binası olarak el sanatları kurslarının verildiği eğitim binası olarak kullanımına devam edecektir. Yapının özgün tasarımını büyük ölçüde korunurken, sağlamlaştırılmıştır.

Şekil 4.130: Dış cephe ve giriş kapısı.
(Tuba Fazlıağaoğlu Arşivi)

Şekil 4.131: Giriş kapısı.
(Tuba Fazlıağaoğlu Arşivi)

Şekil 4.132: Giriş kapısı.
(Tuba Fazlıağaoğlu Arşivi)

Avluda bulunan mevcut taş kaplama zaman içerisinde elden geçmiş ve özelliğini kaybetmiş olan bu kaplamalar sökülmüş, mimari özelliğine uygun olarak yeniden yapılmıştır (Şekil 4.131). Avlu giriş kapısı geleneksel Kilis ev mimarisinin özelliği ve kullanım kolaylığı göz önünde bulundurularak yeniden motifli olarak yapılmıştır. Avluda bulunan lavabo ve WC'lerin fayans kaplamaları, kapıları ve pencereleri yenilenmiştir.

Şekil 4.133: Avlu cepheleri.
(Tuba Fazlıağaoğlu Arşivi)

Şekil 4.134: Avlu cepheleri .
(Tuba Fazlıağaoğlu Arşivi)

Binanın iç ve dış duvarlarında yapılmış olan çimento harçlı derz ve sıvaların tamamı sökülmüş, tarihi evlerin restorasyonunda kullanılan kireç harçlı karışımla yenilenmiştir. Taş duvarlar hassas kumlama tekniğiyle temizlenmiştir. Doku kaybı ve çürüyen taşlar yöresel taşlar ile yenisiyle değiştirilmiştir.

Şekil 4.135: Avlu cepheleri.

(Tuba Fazlıağaoğlu Arşivi)

Şekil 4.136: Avlu cepheleri.

(Tuba Fazlıağaoğlu Arşivi)

Bina çatısı zaman içinde değiştirilerek yenilenmiş olsa da, aslına ve saçaklarına uygun olmadığı için, detayına uygun olarak ahşap karkas sistem yenilenmiştir ve üzerine Marsilya tipi kiremit ve mahyası konulmuştur. Çatının suyunu alabilmek için zarar görmüş veya yok olmuş yağmur olukları galvanizli sacdan yapılmıştır ve bütün çatı içerisindeki gizli yağmur olukları da galvanizli sacdan detayına uygundur (Şekil 4.138).

Şekil 4.137: Yağmur olukları.

(Tuba Fazlıağaoğlu Arşivi)

Şekil 4.138: Yağmur olukları.

(Tuba Fazlıağaoğlu Arşivi)

Avlunun güney kısmındaki eyvanda bulunan taş basamaklar onarılmış ve üzerindeki betonlar kaldırılıp çürüyenler değiştirilmiştir. Demir korkulukları onarılmıştır (Şekil 4.135 – Şekil 4.136 – Şekil 4.137).

Mekanların zemini çökme aşamasında olduğundan dolayı restorasyon projesindeki detayına göre sağlamlaştırılmıştır. 1. kat betonarme şap yapılmış, oda zemin kaplamaları projedeki detayına göre kaldırılıp geleneksel karolajlı kürsümbül harcı ile şap yapılmıştır. Zemin katta

bulunan oda zeminleri projesine uygun olarak doğal taş ile kaplanmıştır. Oda içerisindeki bütün duvar su bazlı şeffaf boya ile boyanmıştır. Mutfak dolapları ile mutfak tezgâhları yenilenmiştir.

Şekil 4.139: Taş zemin döşemesi.

(Tuba Fazlıağaoğlu Arşivi)

Şekil 4.140: Ahşap malzemeler.

(Tuba Fazlıağaoğlu Arşivi)

Tavanlarda bulunan ahşap kontrplaklar sökülüp çürüyen ahşap kirişler yenisiyle değiştirilmiştir ve sağlam olanlara ahşap koruyucu boya yapılmıştır(Şekil 4.141 – Şekil 4.142 – Şekil 4.143). Çatı arasında çıkacak betonarme döşemeler kaldırılarak projedeki detayına göre ahşap kirişleme yapılmış ve üzerine taş yünü (ısı yalıtımı) serilmiştir.

Şekil 4.141: Tavan kirişleri.

(Tuba Fazlıağaoğlu Arşivi)

Şekil 4.142: Tavan kirişleri.

(Tuba Fazlıağaoğlu Arşivi)

Şekil 4.143: Tavan kirişleri.

(Tuba Fazlıağaoğlu Arşivi)

Bütün ahşap yüzeylerin zararlı dış etkilerden korunması için ahşap koruyucular kullanılmalıdır. Sağlam ahşap kirişler üzerindeki boyalar boya sökücüyle temizlenmiş, zımpara yapıp üzerine koruyucu sürülmüştür. Bunun üzerinde mat renkte su bazlı vernik

kullanılmıştır. Bütün ahşap pencerelerin mevcut örneklerine uygun olarak çift camlı olarak yenilenmiştir. Kapatılan kuş pencereleri ve projede dış cephelere bakan pencereler açılarak ahşap malzeme ile yeniden yapılmıştır. Bütün ahşap kapıların mimari özelliğine uygun biçimde yenilenmiştir.

Şekil 4.144: Kuş pencereleri.

(Tuba Fazlıağaoğlu Arşivi)

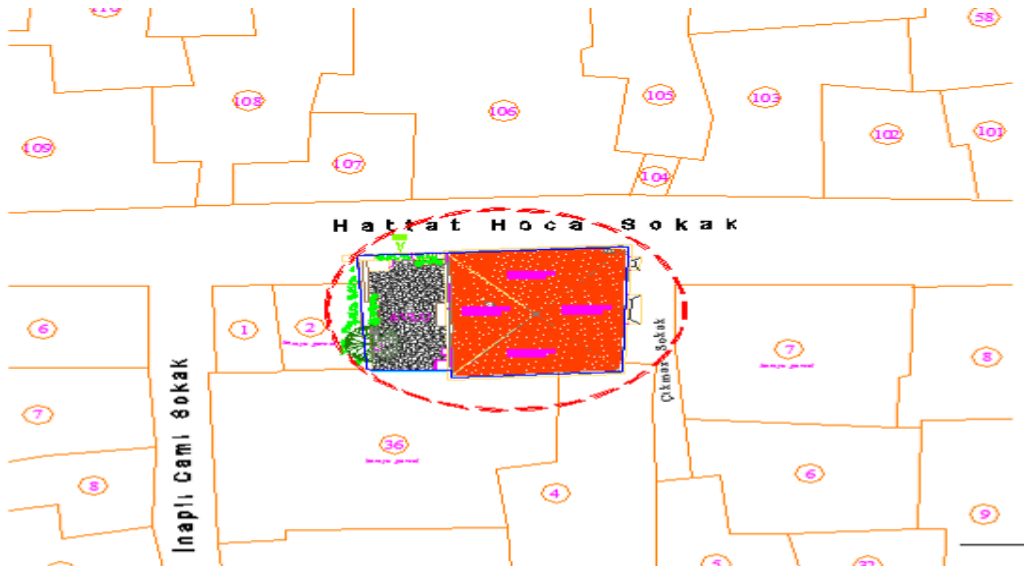

Şekil 4.145: Kuş pencereleri.

(Tuba Fazlıağaoğlu Arşivi)

Binanın temeline yol cephelerinden nem ve su gelmemesi için su yalıtımı ve koruyucu duvarı yapılmıştır. Zemin temel seviyesine kadar açılmış; eğer temellerin altında toprak boşalmalar var ise beton enjekte edilmiş ve temelleri etrafına betonarme hatıl yapılmıştır.

4.1.4. Ruhizade Konağı

Şekil 4.146: Ruhizade Konağı Vaziyet planının görünüşü.

(Rıdvan Savaşçioğlu Arşivi)

Kilis il merkezinde Büyük Kütah Mahallesi, İnaplı Cami ve Hatta Hoca Sokağın köşesinde 90 pafta 366 ada 3parselde yer alan Ruhizade Konağı 520 m² alan içerisinde zemin üzeri birinci kattan oluşmaktadır(Şekil 4.146). Ancak yapının taş kaplı avlunun kuzeybatı köşesinde ana kayaya oyma bir bodrum yer alırken, evine güneydoğudaki giriş kapısının olduğu bölümde küçük ikinci bir bodrum yer almaktadır(Şekil 4.147).

Şekil 4.147: Kuzey batı dış cephe görünüşü.

(Rıdvan Savaşçioğlu Arşivi)

Yapının birinci kat balkonun kemer üzerinde “Maşallah” yazılı taş kitabede Hicri: 1346 Miladi 1927 yılı yazmaktadır. Buradan hareketle yapının yapım tarihi ortaya çıkmaktadır. Ruhizade Konağı 1926 yılında Hacı Muhammed Emin Ruhi tarafından yaptırılmıştır. Yapıyı Kilis’te yaşayan 1925 yılında Neşet Efendi Konağı’nın ustaları olan Halepli Hacı Ahmet, Naccar Mehmet, ve Naccar Halit usta tarafından yapılmaktadır.

Yapı farklı dönemlerde çeşitli onarımlarla iki farklı ev halini almıştır. Özellikle de 1950 yılında Hacı Muhammed Emin Ruhi evin üst katına Oğlu Abdullah Ruhi’yi evlendirerek buraya yerleştirmesi sonucunda yapının güneydoğu köşesine bir kapı açılarak evin bağımsız iki girişi sağlanmıştır. Bu sayede iki farklı ev olarak yapı hizmet vermiştir. Zaten 1950 yılında yapılan tamiratlar ile üst kat cumbaya bir adet mutfak, bir adet lavabo ve WC yaptırılmıştır. Bu dönemde ayrıca kullanım kolaylığı olsun diye üst kat güneydoğu odanın içerisinden döşeme kırılarak ahşap bir merdiven yapılmıştır. Bu merdiven sayesinde zemin kata oradan da dışarı çıkış sağlanmıştır.

Şekil 4.148: Ruhizade Konağı'nın doğu cephesindeki zeytinyağı imalathanesi.

(Rıdvan Savaşçioğlu Arşivi)

Yeniden İşlevlendirmeden Önce:

Ruhizade Konağı Anadolu da örneğine sıkça rastladığımız iç sofalı plan tipindedir. Yine evin ana cephesinin hayata (bahçe) açılması da, geleneksel Türk konut mimarisinin bir özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır.

Mevcut yapıya ana caddeye açılan çift kanatlı ahşap, basık kemerli bir kapıdan girilir. Yapının batısında yer alan taş avlu doğu batı doğrultusunda uzanmaktadır. Avlunun etrafı yöreye özgü kolay işlenebilir taşla örülmüştür.

Avlu duvarın batısında birisi kapatılmış üç adet hayvan yemliği yer almaktadır. Bu bölümün önünde ise yapıya ait bodrum görünmektedir. Yakın dönemler de havalandırma yapmak amacıyla beşik tonozlu üst örtüden büzler geçirilmiştir. Bu yüzden taş kaplı avlu zemini yıkılmıştır. Yıkılan bölümün önünde yer alan, günümüzde kapatılan kapıdan batıdaki bölüme geçilir. Yörede yaşayan halktan alınan bilgiler neticesinde batıda pekmezhaneye bulunmaktaydı. Bu kapatılan kapıdan pekmezhaneye geçiş sağlanmaktaydı. Avlunun güney batı köşesinde ferforjeli pencerenin önünde de bir yalağın olduğu, buna bağlı olarak da batıda bir mekânın olması gerektiği fikrini vermektedir. Zira bu alan günümüzde otopark olarak kullanılmaktadır.

Şekil 4.149 :Avlunun batı duvarındaki kapatılan kapı ve pencerelerin görünüşü.

(Rıdvan Savaşçioğlu Arşivi)

Taş kaplı avlu zeminin güneydoğusunda pekmez yapılmak için taş curun yer almaktadır. Bu taşın önünde 60x60 cm ebatlarında kare girişten pekmezhaneye inilir. Pekmezhanenin zemini kaya olup bel seviyesinden itibaren kaba yönü moloz taş örülüp üzeri tonozlu bölüm sonradan sıvanmıştır.

Tek bir ana girişi bulunmaktadır. Buradan girildiğinde geçiş holü ve iki kapı ile karşılaşılmaktadır. Haremlik ve selamlık bölümlerine açılan bu iki kapıdan odalara da ulaşım bulunmaktadır. Haremlik bölümü (avlusu) 14.06 m x 8.76 m boyutlarında, 120 m² alana konumlandırılmıştır. Zemin döşemesi, sarımtırak bir renge sahip taşlarla kaplıdır. İçerisinde ekinlik, havuz ve su kuyusu bulunmaktadır.

Zemin ve birinci kattan ibaret olan yapıya farklı dönemlerde yapılan eklemeler özgün durumundan uzaklaştırsa da ana plan özelliğini kaybetmemiştir. Ruhizade evine batıda yer alan taş kaplı avlunun doğusundan basık kemerli çift kanatlı ahşap bir kapıdan geçilerek girilir. Zemin kat sofasına açılan bölümün hemen önünde üst kata çıkışı sağlayan 15 basamaklı taş merdivenler yer almaktadır.

Şekil 4.150: Yapının birinci kata çıkışı sağlayan merdivenlerin görünüşü.

(Rıdvan Savaşçioğlu Arşivi)

Şekil 4.151: Yapının zemin kat sofa yer döşemesinin görünüşü.

(Rıdvan Savaşçioğlu Arşivi)

Sofa zemin yöreye özgü taş malzeme ile kaplıdır. Sofanın tavanı ise volta döşemelidir. Zemin kat sofası doğudan kapatılarak ana giriş kapısına benzer çift kanatlı basık kemerli kapı ile bölünerek küçültülmüştür. Bu bölümün kuzey doğusunda taş ocaklı bölüm, su kuyusu ve iki adet niş yer almaktadır. Günümüzde suyu mevcut olan kuyu 18 metre derinliğinde olup kova ve ip yardımıyla kuyudan su çıkarılmaktadır. Bu ocaklı ve su kuyulu bölümün mutfak olduğu duvarlardaki islenmelerden de anlaşılmaktadır.

Yakın dönemlerde yapılan eklemelerle sofa tuğla duvarlarla bölünerek gelişigüzel mekânlar oluşturularak yapı özgün kimliğinden kısmen uzaklaşmıştır. Zemin kat sofasının güneyinde doğu-batı doğrultusunda uzanan bir oda mevcuttur. Odanın avlu cephesinde dikine dikdörtgen, basık kemerli iki adet pencere ve bir niş yer almaktadır. Zemini karo olan odanın, tavanı sıvalı volta döşemedir. Odaya zemin kat sofasının güneyindeki kapıdan girilir.

Zemin kat sofasının kuzeyindeki odada doğu-batı doğrultusunda uzanmaktadır. Avluya ve ana caddeye bakan iki adet toplamda dört adet kemerli pencere ile aydınlanmaktadır. Ana caddeye bakan pencereler zeminden yüksektir. Üst örtüsü üzeri sıvalı volta döşeme olan odanın doğu duvarında dikdörtgen bir niş yer almaktadır. Ayrıca bu odanın doğu duvarından ocaklı mekâna yani mutfağa geçilir. Yapı, mutfak bölümünde yapılan aslına uygun olmayan müdahalelerle özgün plan dokusundan uzaklaşmıştır. Ancak yapılan müdahaleler genelde odayı bölme şeklinde olup, fazla bir müdahale gerektirmeden bölünmeler mevcuttur.

Şekil 4.152: Zemin katta kapatılan eyvanın görünüşü.

(Rıdvan Savaşçioğlu Arşivi)

Mutfağın zemini taş kaplama olup, tavanı sıvaları dökülmüş volta döşemedir. Yapının tavanındaki dökülen volta döşeme altından moloz taş uygulama kendini göstermektedir. Bu mekân doğuda iki adet dikdörtgen pencere ile aydınlatılmaktadır. Mutfaka yapının zemin kat kuzeybatı odasından ve sofadan geçilmektedir. Mutfağın güney duvarında nişler yer almaktadır. Bu nişler raf olarak kullanılmaktadır.

Zemin kat sofasının doğusundaki bu bölümün üzerinde diğer mekânlarda olduğu gibi volta döşemedir. Zemin ise karo ve çimento ile yakın dönemdeki uygulamalarla değişmiştir. Orijinalinde taş döşemeli olan bölümde tuğla malzeme ile iki adet mekân yaratılmıştır. Aslına uygun olmayan bu müdahaleler oldukça basit bir işçilikle yapılmıştır. Bu müdahaleler neticesinde kuzeyindeki kemerli eyvan açıklığı moloz taş duvarla kapatılarak zemin kat sofa girişi sağlayan ana kapının önündeki basamaklı girişle sadece üst kata çıkış sağlanmıştır.

Orijinalinde iki girişin olduğu yapının zemin kattaki eyvanlı bölümün kapatılması ile iki farklı daire olarak hizmet vermesi amaçlanmıştır. Zaten 1950 yılında Hacı Muhammed Emin Ruhi

evin üst katına Oğlu Abdullah Ruhi'yi evlendirerek buraya yerleştirmesi yapının neden bölündüğünü açıkça gözler önüne sermektedir. Kısacası yapının zemin katına avludaki kapıdan girilirken, üst kata doğu cephedeki kapıdan girilmekteydi. Doğudaki kapıdan kapatılan eyvana oradan da üst kat sofanın güneydoğusundaki odadan açılan “L” biçimli merdivenle birinci kata çıkış sağlanmıştır.

Yapının birinci kat sofasına zemin kat sofasının güney duvarına bitişik taş basamaklı merdivenden çıkılmaktadır. İç sofalı plan özelliği gösteren birinci katın sofası da doğu-batı yönde uzanmaktadır. Sofanın doğu bölümü salamanje ile bölünmüş ve yakın dönemde aslına uygun olamayan müdahalelerle mutfak, lavabo ve WC mekânları yapılmıştır. Sofanın batısında ise geniş kemerli bir balkon yer almaktadır. Balkon yakın dönemde çimento malzeme ile yapılmıştır. Orijinalinde balkonu olmayan yapının batı ucunda mevcutta ne olduğu bilinmemekle beraber sağır olduğu tahmin edilmektedir.

Sofanın kuzey ve güneyinde ikişer oda toplamda dört oda yer almaktadır. Odaların zemini karolajlı geleneksel şap üzeri siyah ve beyaz renkli rombos motifi ile hareketlendirilmiştir.

Şekil 4.153:Yapının birinci kat sofasının doğu kanadına yapılan salamanje, lavabo ve WC mekânlarının görünüşü.

(Rıdvan Savaşçoğlu Arşivi)

Sofanın güneybatısındaki oda doğu-batı doğrultusunda uzanan dikdörtgen planlıdır. Oda güney ve batıda iki toplamda dört adet pencere ile aydınlatılmaktadır. Odanın kuzey duvarında iki güney duvarında ise bir adet dolap yer almakla birlikte zemini gri karolajlı olup tavanı ise kontrplak malzeme ile kaplanmıştır.

Şekil 4.154: Birinci kat sofanın kuzeybatısındaki odanın genel görünüşü.

(Rıdvan Savaşçioğlu Arşivi)

Sofanın kuzeybatısındaki oda kuzey ve batıda ikişer toplamda dört adet basık kemerli pencere ile aydınlatılmaktadır. Buna yanında odanın güney duvarında iki adet dolap yer almaktadır. Zemini diğer bölümlerde olduğu gibi karolajlı sıva olan odanın tavanı köşelerde tekne tonoz şeklini almış ortasında alçıdan kemerleri bitkisel motifli bir göbek yer almaktadır. Diğer odalarında tavanı bu şekilde olması gerektiği, ancak yakın dönemde yapılan kontrplak malzeme ile kaplandığı tahmin edilmektedir.

Sofanın güney doğusunda yer alan oda doğuda bir güneyde ise iki adet basık kemerli pencere ile aydınlatılmaktadır. Zemini siyah-beyaz karolaj sıvalı olan odanın tavanı kontrplaktır. Odanın kuzey duvarında bir adet dolap yer almakla birlikte, doğu köşesinden alt kata inışı sağlayan etrafı ahşap korkuluklu “L” basamaklar yer almaktadır. Bu bölümün yapının 1950 yılında ev sahibinin oğlunu evlendirmesi sonucunda ikinci bir ev görevi görsün diye açıldığı bilinmektedir. Merdivenli bölümün altında taş duvarlı bir bodrum yer almaktadır. Bu bölümde kapatılan eyvanın dilatasyon hataları açıkça izlenmektedir.

Sofanın kuzeydoğusunda yer alan oda doğuda bir, kuzeyde iki toplamda üç adet pencere ile aydınlatılmaktadır. Odanın kuzeydoğu köşesine cepheden dışarı taşırılmış gusülhane yapılmıştır. Bu gusülhaneye su ise mutfakta yer alan kuyudan sağlanmaktadır. Kuyunun bulunduğu bölüm üst kata kadar devam ettirilmiş hatta bir niş içerisinde yer alan bu bölüm hemen kenarındaki suyun depolanması için taş bir yalak yapılmıştır. Bunun dışında odanın

güney duvarında ahşap dolap yer almaktadır. Odanın tavanı kontrplak kaplama olup zemin siyah-beyaz renkli karolaj sıvalıdır. Zeminin ortasında sekizgen içerisinde sekizgen yıldız yer almaktadır(Şekil 4.155 – Şekil 4.156). Motifin etrafı rombos kompozisyonu ile geçilmiştir.

Şekil 4.155: Birinci kat oda görünüşü.
(Rıdvan Savaşçioğlu Arşivi)

Şekil 4.156: Birinci kat oda görünüşü.
(Rıdvan Savaşçioğlu Arşivi)

Sofanın doğu ucunda salamanjla bölünerek yapılan bölüm orijinalinde açık olduğu ve doğu cephedeki pencere ile aydınlatıldığı ancak yakın dönemde yapılan müdahalelerle yapının bu bölümünde farklı işlevli mekânlar yapılmıştır. Zaten mekânlar kontrplakla bölünmüş olup zemin sofanın devamı niteliğindedir.

Yeniden İşlevlendirmeden Sonra:

Yapının fonksiyon değişikliğine bağlı olarak, Belediyeye ait bir kültür evi olarak hizmet vermesi sebebi ile yapılacak yeni eklemelerde yapının özgün plan dokusuna müdahale edilmediği hatta daha önceki aslına uygun olmayan bölümlerin kaldırıldığı yeni fonksiyonda odaların: “okuma salonu, kütüphane, ofis, etkinlik odası, bilişim ve teknoloji odası” projede belirtildiği şekilde değişmiştir. Mimari gereklilik olarak uygulamaya konulan imalatlar için yeni imalat sınıflandırılması yapılmış, buna bağlı olarak da yapılacak eklemelerin orijinallerinden ayrılması sağlanmıştır.

Restorasyon projesinde yapı üzerindeki toprak, bitki ve beton dolgu katmanlarının yanı sıra, yosun, kireçlenme ve korozyon oluşumlarının temizlenerek yapının tüm açıklığıyla ortaya

çıkarılması öngörülmekteydi. Tüm bu temizlik çalışmaları, taş yüzeylerindeki patinaların korunması amacıyla mekanik yöntemlerle yapılmıştır.

Yapı üzerinde yer alan çevresel koşullardan dolayı tamamen kopmuş ya da kısmi hasarlı olan taşların değiştirilmiş, mevcutta olanların da yerinde korunarak sağlamlaştırılmıştır.

Yapının avlusunda yer alan deponun tavanı avlu zeminini oluşturmaktadır. Zamana bağlı olarak meydana gelen göçme ve zemin sularının burada birikmesi zemin kotunun yükseltmiştir. Buna bağlı olarak, kaya zemin kotu bulunmuş ve zemin kotu bu kota çekilmiştir.

Şekil 4.157: Yenilenmiş dış cephe görünüşü.

(Tuba Fazlağaoğlu Arşivi)

Şekil 4.158: Yenilenmiş dış cephe görünüşü.

(Tuba Fazlağaoğlu Arşivi)

Mimari, malzeme ve strüktürel sorunları olan tüm yüzeylerde yapılan sökümler projede belirtildiği şekilde aslına uygun olarak yapılmıştır.

Yapının volta döşemeli üst örtüsünde yapılması gereken boşaltmalar sırasında, moloz taş malzemenin üst örtüsünden gelecek yüklerin, göz önüne alınarak gerekli yerlerin askıya alınarak uygulaması yapılmıştır. Özellikle de zemin kat, mutfak ve giriş holünde yapılmış olan derz dolgu ve moloz taş örgünün yapımında buna dikkat edilmiştir.

Dış cephe zemine yakın bölümlerdeki derz boşalmalarının uygun teknikle yapılacak malzeme ile doldurulmuştur. Zemin katta yapının özgün olmayan bölümleri sökülmüş ve buna bağlı olarak yerine müdahaleler aslına uygun şekilde yapılmıştır.

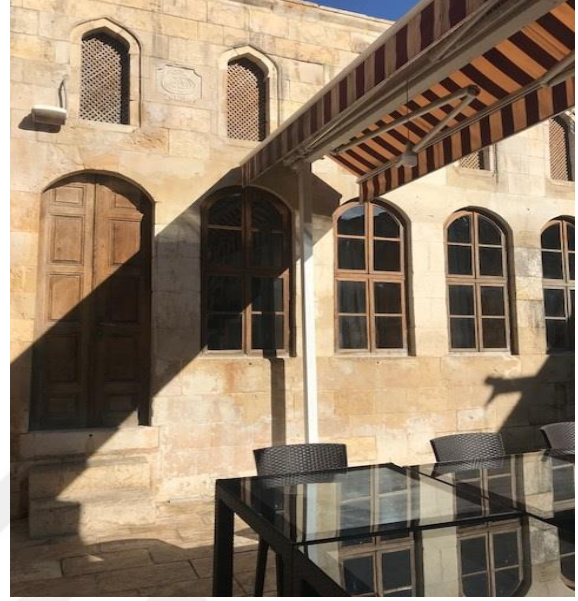
Doku kaybına uğramış ya da bağlayıcılık özelliğini kaybetmiş orijinal derzlerin tümü ve tabiat şartlarından eriyen taşlar uygun teknik ve yöntemle yerine konmuştur. Yapının üst örtüsü (çatı) projede belirtildiği gibi %44 eğimli yapılarak Marsilya kiremitle kaplanmıştır. Yapının

özgün yağmur oluklarındaki hazneler sağlamsa yerinde korunmuş, sağlam olmayanlarsa değiştirilmiştir.

Şekil 4.160: Yenilenmiş avlu cepheleri.

(Tuba Fazlıağaoğlu Arşivi)

Şekil 4.161: Yenilenmiş avlu cepheleri.

(Tuba Fazlıağaoğlu Arşivi)

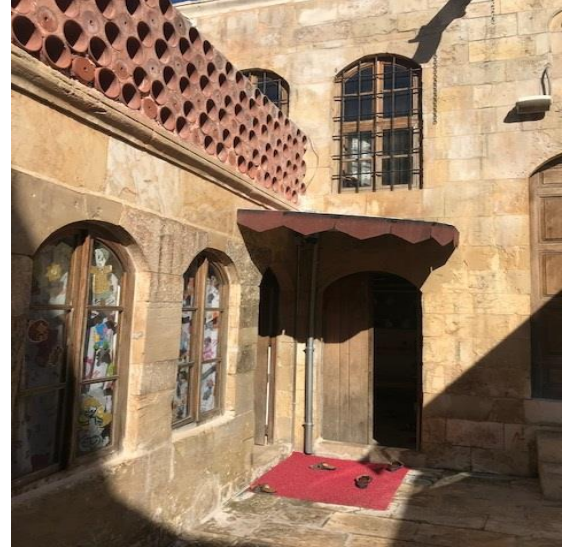
Yapının cephelerinde meydana gelen derz boşalmaları ile oluşan çatlak ve bozulmaların yanında, atmosferik koşullara bağlı olarak oluşan korozyon ve kireçlenmelerin oluşturduğu katmanlar, taş yüzeylerindeki patinaya zarar vermeden, itinalı bir şekilde mekanik yöntemlerle temizlenmiştir. Yapılmış olan müdahaleler genel olarak tel fırça ile temizleme, kumlama, basınçlı su ile temizleme şeklindedir.

Müdahale sırasında özgün taş malzeme ilk yapılışında taraklanmamışsa tel fırça ile ya da hassas kumlama tekniği kullanarak temizlenmiş, bu işlemin yetersiz kaldığı zamanlarda patinaya zarar vermeden itinalı olarak taraklama yapılmıştır. Yapıda örnekleri bulunan ancak mimari, strüktürel ve malzeme sorunu olan ve sökülmesi yapılan yüzeylerdeki tamamlamalar ve temizlenen derzlere özgüne uygun karışım oranlarında hazırlanacak derz harcı uygulanmıştır. Taş duvar yüzeylerinde çürütme uygulanması gereken kısımlarda minimum 25 cm derinliğinde yöresel malzeme kullanılarak uygulanmıştır.

Avlu giriş kapısı geleneksel Kilis ev mimarisinin özelliği ve kullanım kolaylığı göz önünde bulundurularak yeniden motifli olarak yapılmıştır.

Şekil 4.162: Yenilenmiş ana giriş kapısı.
(Tuba Fazlıağaoğlu Arşivi)

Şekil 4.163: Yenilenmiş avlu içi kapı.
(Tuba Fazlıağaoğlu Arşivi)

Avluda bulunan mevcut taş kaplamaların, zaman içerisinde elden geçmiş ve özelliğini kaybetmiş olanları sökülüp, mimari özelliğine uygun olarak yeniden yapılmıştır.

Yapının ahşap pencere ve kapı doğramaları aslına uygun şekilde değiştirilmiştir. Bütün ahşap pencerelerin mevcut örneklerine uygun olarak çift camlı olarak yenilenmiştir. Bütün ahşap yüzeylerin zararlı dış etkilerden korunması için ahşap koruyucular kullanılmıştır. Sağlam ahşap kirişler üzerindeki boyalar boya sökücüyle temizlenmiştir, zımpara yapılmış ve üzerine koruyucu sürülmüştür (pinotex). Mat renkte su bazlı vernik kullanılmıştır.

Şekil 4.164: Yenilenmiş ahşap
doğramalar
(Tuba Fazlıağaoğlu Arşivi)

Şekil 4.165: Yenilenmiş ahşap
kapılar
(Tuba Fazlıağaoğlu Arşivi)

Şekil 4.166: Yenilenmiş ahşap
pencereler
(Tuba Fazlıağaoğlu Arşivi)

Yapının zemin katındaki okuma salonu ve ofis zeminleri detayları projede belirtildiği şekilde karolajlı geleneksel şap malzeme ile yapılmıştır.

Çatı kaplamaları ve kirişlemeleri restorasyon projesindeki detayına göre yenilenmiştir (Şekil 4.167).

Şekil 4.167: Yenilenmiş tavan ve aydınlatmalar.
(Tuba Fazlıağaoğlu Arşivi)

Şekil 4.168: Yenilenmiş aydınlatmalar.
(Tuba Fazlıağaoğlu Arşivi)

Yapının zemin kat hol, mutfak, depo ve lavabo mekânlarının zemini doğal taş malzeme ile kaplanmıştır (Şekil 4.170). Zemin kat duvarları kireç harçlı sıvalı olup, yenilenmiştir. Tavan detayları “I” profilli demir volta döşemedir. Yapının zemin kattan birinci kata çıkışı sağlayan taş basamaklar onarılmıştır.

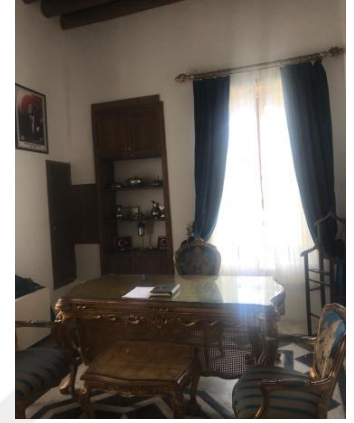

Şekil 4.169: Yenilenmiş merdiven.
(Tuba Fazlıağaoğlu Arşivi)

Şekil 4.170: Zemin döşemesi.
(Tuba Fazlıağaoğlu Arşivi)

Yapının birinci katındaki tüm mekânların zeminleri korunarak yıpranan yerler, karolajlı geleneksel şap malzeme ile tamamlanmıştır. Birinci kat duvarları kireç harçlı sıvalı olup, yenilenmiştir. Bilişim ve teknoloji odasının tavanı tekne olup diğer mekânlar ise ahşap kirişlidir. Yapının kütüphane bölümüne çıkışı sağlayan ahşap basamaklar özüne uygun şekilde yenilenmiştir.

Şekil 4.171: Yenilenmiş çalışma odası. **Şekil 4.172:** Çalışma odası. **Şekil 4.173:** Müdür odası
(Tuba Fazlağaoğlu Arşivi) (Tuba Fazlağaoğlu Arşivi) (Tuba Fazlağaoğlu Arşivi)

Yapıda bulunan 2 adet cumbanın üzerindeki sac malzeme yenilenmiştir.

4.2. Geleneksel Kilis Hamamları

Hamam, Arapça, sıcak olmak anlamındaki hamm (hamem) kökünden türemiştir ve kelime anlamı “ısıtan yer” demektir. Fakat “yıkama yeri” anlamında kullanılmaktadır (Cebioğlu, 2013). Türkçe’de ise hamam kelimesinin en eski karşılığı, “Munça” veya “Munçak”tır.

Yaşamsal ihtiyaçların başında gelen su, kullanım bakımından farklı yapıların inşasına neden olmuştur. Bu yapıların arasına giren hamamlarda, yıkama ve temizlenme gereksinimleri giderilmektedir. Ayrıca hamam denilen yapılar, toplumun dini inançları ile birleşince, sosyal yaşantının bir bileşeni haline gelmişlerdir. Türk yaşantısı içinde, önemli bir yer tutan hamam yapıları, 3 sınıfa ayrılmıştır:

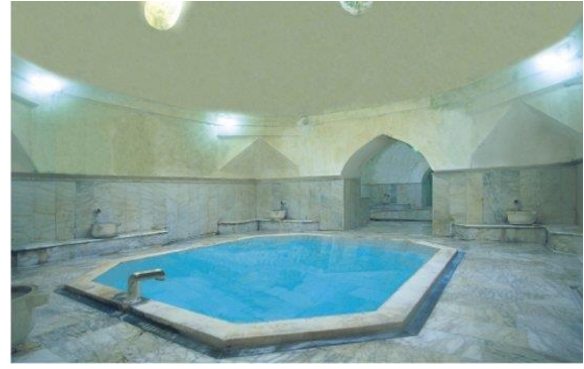
- 1- Kaplıcalar
- 2- Özel hamamlar
- 3- Çarşı hamamları

Kaplıca denilen yapılar, doğal sıcak su kaynaklarının üzerinde inşa edilir ve ısıtma sistemleri yoktur. Sağlık amacıyla kullanılan bu yapılar, ilk zamanlar insanlar tarafından açık alanlarda kullanılmış, daha sonra “Kaynarca” da denilen kaynak sularının üstü örtülerek kapalı tesislere dönüştürülmüşlerdir.

Şekil 4.174: Kaplıca örnekleri.

(<https://www.kaplicalar.com/kuzuluk-kaplicalari/>)

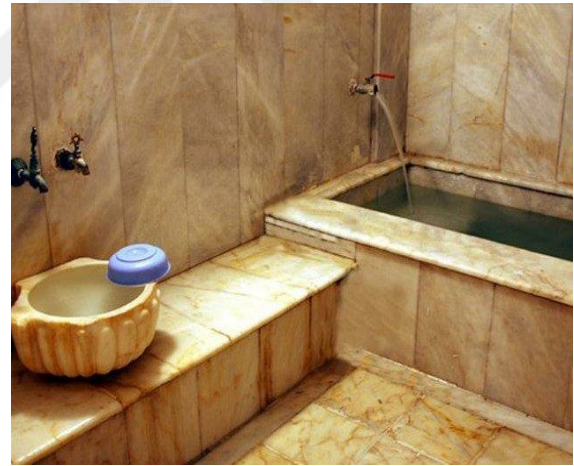

Şekil 4.175: Kaplıca örnekleri.

Ev, konak, saray, kervansaray, tekke ve kışla gibi yapıların içinde bulunan hamamlara özel hamamlar denmektedir ve bahçe kısımlarında bağımsız olarak inşa edilmektedir. Çoğunlukla üst örtüsü kubbe olan hamamlara, “limonluk” adı verilen bir geçitle giriş yapılmaktadır. Günümüzde, bu hamamların birçoğu yok olmuş ya da başka işlevlerde kullanılarak özgünlüğünü kaybetmişlerdir.

Şekil 4.176: Özel hamam örnekleri.

Şekil 4.177: Özel hamam örnekleri.

(http://www.termal-oteller.co/iller/bolu-termal-otelleri/bolu-termal-oteli.html/attachment/bolu_termal_banyo)

Çarşı hamamı, şehir içinde olan ve herkesin kullanabileceği hamamlardır ve tek veya çifte hamam olarak inşa edilmiştir. Tek hamam denilen yerler, günün belli saatlerinde kadınlara, kalan saatlerde ise erkeklere hizmet veren dönüşümlü yapılarıdır. Çifte hamam ise, hem erkeklere hem de kadınlara aynı anda, farklı bölümlerde hizmet vermektedir. Fakat erkekler bölümünün giriş kısmı ana caddeye açılırken, kadınlara ayrılan giriş, mahremiyet düşünülerek tali bir yola açılmaktadır.

Şekil 4.178: Çarşı hamamı örnekleri.

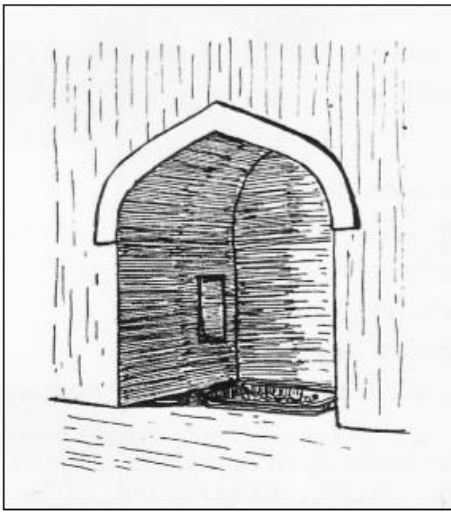

Şekil 4.179: Çarşı hamamı örnekleri.

(<http://trabzonblog.com/2016/06/trabzonda-tarihi-hamamlar/>)

Kilis'te bulunan beş Osmanlı Hamamı, klasik tek hamam tipinde olup, benzer sistemde yapılmışlardır. Hamamlar beş ana bölümden meydana gelmektedir. Bunlar; ardı ardına sıralanmış bir şekilde soğukluk, ılıkılık, sıcaklık, su deposu, külhandır ve sıcaklıkları da kademeli bir şekilde artarak kurgulanmıştır. Bu mekânların her birinin işlevi ve mekânsal özellikleri birbirinden farklılık göstermektedir. Kilis'teki hamamlarda yön faktörünün belirleyici olmadığı, hamamın yerleştiği arsaya göre biçimlendiği anlaşılmaktadır.

Hamamın ilk ve en büyük hacmine sahip bölümü soğukluktur. Buraya aynı zamanda “camekân” da denmektedir. Hamama gelenlerin üzerini değiştirdiği ve dinlendiği bölümdür ve çoğunlukla ısıtılmaz. Sadece bazı hamamlarda, havluları kurutmak amacıyla yapılan ocaklar, mekânı da belli bir ölçüde ısıtmaktadır (Şekil 4.180). Bu mekânda ilk girişten itibaren dönemeçli koridorlar kullanılarak, ısı kaybı önlenmiş ve görüş açısı kesilerek mahremiyet sağlanmıştır.

Şekil 4.180: Havlu kurutma ocakları

(Cebioğlu, 2013)

Soğukluk kısmının duvarlarında yapışık bir şekilde, taştan ya da ahşaptan yapılmış sekiler ve üzerinde sedirler bulunmaktadır. Sekilerin altındaki küçük nişler, ayakkabı ve nalınları koymak içindir. Bazı hamamların soğukluk kısmında, “Şirvan” adı verilen galeri katı bulunur. Bunlar, ahşap dikmelerin taşıdığı, soyunma ve dinlenme yerleridir. Soğukluk bölümünün üst örtüsü kubbedir. Mekânın ortasına denk gelen yerde, genellikle mermer malzemenen yapılmış, fiskiyeli bir havuz bulunmaktadır.

Şekil 4.181: Kilis Paşa hamamı soğukluk.

(Tuba Fazlıağaoğlu Arşivi)

Şekil 4.182: Kilis Paşa hamamı soğukluk.

(Tuba Fazlıağaoğlu Arşivi)

Soğukluk bölümü, duvarlarının üst kısmında bulunan küçük pencereler ve kubbesindeki fenerler ile aydınlatılmaktadır. 15. yüzyıldan sonra, daha fazla ışık sağlamak amacıyla zemin seviyesine yakın demir parmaklıklı ve ahşap kafesli alt; kubbe etek seviyesine yakın, renkli camlı, alçı üst pencereler bulunmaktadır (Cebioğlu, 2013).

Soğukluk kısmından geriye doğru ılıklik ve sıcaklık bölümleri küçülerek, daha basık ve daha küçük olarak yer almaktadır. Bunun nedeni, ısı ekonomisi ve hava sirkülasyonunu sağlamak içindir. Ilıklık kısmı, ana yıkanma mekânı olan sıcaklığa geçmeden önce bulunmaktadır. Isı genelde 20°-30°C civarında olup, ana mekândaki sığağa dayanamayan kişilerin yıkanması için mermer seki ve kurnalar bulunur.

Şekil 4.183: Kilis Paşa hamamı ılıklık örneği .
(Tuba Fazlıgaoglu Arşivi)

Şekil 4.184: Kilis hamamı ılıklık örneği.
(Cebioğlu, 2013)

Tuvaletler de, ılıklık bölümüne bağlıdır. Ot odası olarak da bilinen tıraşlık bölümü, kişilerin mahremiyeti sağlayan, ahşap kapısı daima kapalı tutulan, tek kişilik yıkanma yeridir. Ilıklık bölümünden sıcaklığa geçiş, çoğunlukla dar ve kemerli bir kapıdan sağlanmaktadır, bu kapının üzerinde, ılıklık tarafında yarım koni biçiminde kâgir bir külâh bulunur. “Buhar yaşmağı” denilen bu külâh, sıcaklıktan çıkan buharı ılıklıkta buğu yapmaması için toplayıp dışarı atmak üzere yapılmıştır (Cebioğlu, 2013).

Şekil 4.185: Kilis hamamlarından buhar yaşmağı örnekleri (Cebioğlu, 2013).

Ilıklık bölümünün orta boşluğuna açılan eyvanlar ve kapalı odalar bulunmaktadır. Bu odalardan biri genellikle “Makdas” denilen Musevi dine mensuplarının kullandıkları bölümlerdir. Cemaat mensupları göç ettikleri için günümüzde kullanılmamaktadır. Ilıklık kısmının aydınlatılması, kubbe veya tonozun üzerlerine yerleştirilen fil gözleriyle sağlanmaktadır. Fil gözleri, çan şeklinde cam fanus olup, çapları 15-40 cm arasında değişmektedir.

Sıcaklık denilen bölüm, hamamın en sıcak yeridir ve ısı 30°-35° C civarındadır. Yıkama işlemi burada gerçekleşmektedir. “Bu bölüm orta göbek taşına bakan simetrik dört eyvan ve dört halvet odasından oluşmaktadır. Bu bölüme giriş eyvanındaki seki “nefseler sekisi” (Loğusa kadınlar için) olarak anılmaktadır. Sıcaklık bölümü arkasındaki sıcak su deposuna açılan bir pencere ile hem sıcak havanın ısısından yararlanmakta hem de külhan bölümü ile sesli haberleşme sağlanarak su durumunun ayarlanması düzenlenmektedir” (Bebekoğlu, 2014). Halvetler, kısaca özel yıkama hücreleri denilen, kapıları olmayan alanlardır ve ısı 40°C ‘ye kadar yükselmektedir. Eyvanlar ise, halvetler arasında kalan, döşemesi hamam zemininden bir, iki kademe yüksek olan ve kemerli ya da tonozlu niş şeklinde olan yıkama bölümleridir. Bu iki mekânda da, mermer sekiler bulunmaktadır. Bu sekilerin üzerine belirli aralıklarla kurnalar konulmuştur. Sekilerin kenarı boyunca, döşemede hafif bir eğim verilir. Bunun nedeni kirli suyun akıtılmasıdır. Sıcaklık bölümünün ortasında dinlenme, terleme, masaj, keselenme amacıyla kullanılan, yerden 40-50 cm yükseklikte, çokgen şeklinde ve mermer kaplı göbek taşı bulunur.

Şekil 4.186: Kilis hamamlarından göbek taşı.

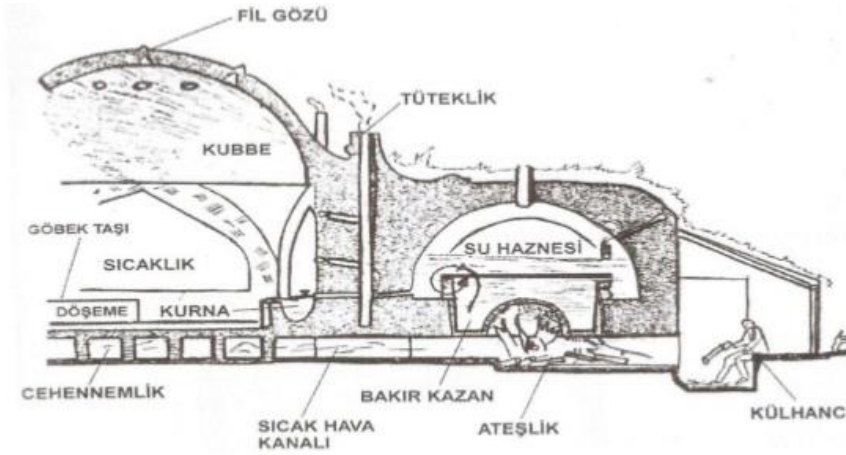

Şekil 4.187: Kilis hamamlarından göbek taşı.

(<https://pinarsarica079.wordpress.com/hamamlari/>)

Sıcaklık kısmının zemin kaplaması mermerdir. Duvarları ise hamamın önemine göre kısmen veya tamamen mermer kaplı olabilir ya da sadece sıva ile sıvanmışta olabilmektedir. Sıcaklık mekânının aydınlatılması, ılıklik mekânında olduğu gibi kubbe üzerinde bulunan fil gözleriyle sağlanmaktadır (Cebioğlu, 2013).

Külhan bölümü ve su deposu iki katlıdır. Külhan ocağı, su deposunun altında konumlandırılmaktadır. Zemin döşemesinin altında olup, sıcak hava dumanının döşemeyi dolaşarak ısıttığı bölüme “cehennemlik” denir. Ayrıca, bu sıcak hava, duvar içlerine yerleştirilmiş ve yatayda birbirine bağlı “tüteklük” adındaki, düşey kanallar yardımı ile dışarı atılmaktadır. Bu şekilde duvarların ısıtılmasına da katkı sağlamaktadır (Cebioğlu, 2013).

Şekil 4.189: Külhan ısıtma sistemi.

(Cebioğlu, 2013)

Suyun ısıtılması için kullanılan bakır kazan, sıcak su deposunun zemininde bulunan ocak üzerine oturtulmuştur ve yanında bulunan soğuk su deposundan daha yüksektedir. Böylece sıcak ve soğuk sular arasında devamlı bir akış sağlanmaktadır. Su deposu ve sıcaklık bölümü arasında kalan duvarda, bir pencere bulunmaktadır. Sıcak su buharının, sıcaklığa geçmesini sağlayan bu pencereye “Buhar penceresi” denir. Ayrıca hamamla başka bir bağlantısı olmayan su deposunun kontrolü yine bu pencereden yapılmaktadır.

4.2.1. Eski Hamam

Şekil 4.190: Eski Hamam Vaziyet planının görünüşü

(Bebekoğlu, Tektuna ,2008)

Eski Hamam, Kilis şehrinin merkez ilçesindeki, Meşetlik Mahallesi içerisinde, Odun Pazarı Caddesi, 111 pafta, 790 ada, 10 parselde konumlanmıştır (Şekil 4.190). Üzerinde bulunan kitabede, “Bu Mübarek Hamamı 970/1562 yılında, Sultan Selim Oğlu Efendimiz, Yüce Sultan Büyük Hakan, Allah onun mülkünü daim kılsın Sultan Süleyman’ın hükümdarlık günlerinde, Emir Kasım oğlu Emir Canbolat yaptırdı. “ yazmaktadır (Dündar, 1999). Bu bilgilere bakılarak, Hamam’ın yapım tarihinin kesin olarak, 1562 yılı olduğu öğrenilmektedir. Fakat daha sonraki dönemlerle ilgili yeterli ve ayrıntılı bilgiye ulaşılmamaktadır. Sözlü kaynaklardan edinilen bilgilere göre ise, 1945 ve 1992’de Hamam, Vakıflar Müdürlüğü tarafından tadilat işlemi görmüştür.

Şekil 4.191: Abdülhamit albümlerinde Kilis'in genel görüntüsü içinde Eski Hamam ve Cüneyne Camii Minaresi'nin görünüşü (Dündar, 1999).

Yeniden İşlevlendirmeden Önce:

Tek hamam planlaması tipinde olan yapı, çok nitelikli bir mimariye sahiptir. Her hamamda olduğu gibi, soyunmalık, yunmalık ve külhan adındaki üç ana bölümü bulunmaktadır. Yunmalık bölümü ise; ılıklik ve sıcaklik olmak üzere iki kısma bölünmüştür.

Ana hatlarıyla dikdörtgen formu olan yapı, bir bütün olarak, kuzey güney doğrultusu boyunca uzanmıştır. Hamamın girişi, kuzey cephesi üzerindeki solda bulunan kapıdan sağlanmaktadır. Kuzeyden güneye doğru eğimli bir araziye oturan yapı, külhan kısmına doğru gidildikçe, eğim farklarından dolayı, zemin kotu düşürülerek tasarlanmıştır ve yapının bütünündeki yükseklik değerleri de güneye doğru gidildikçe azalmaktadır. Yani tavanı en yüksek olan soyunmalık kısmından sonra, tavan yüksekliği daha alçak olan ılıklik kısmı, biraz daha alçak tavanıyla sıcaklik kısmı ve hamamın en alçak tavanlı kısmı olan külhan gelmektedir. Eski Hamam'ın, iç kısmında oluşan hareketlilik ve birimler, dışardan görülebilmektedir.

Şekil 4.192: Eski Hamam'ın dıştan görünüşü.
(Bebekoğlu, Tektuna ,2008)

Şekil 4.193: Eski Hamam'ın dıştan görünüşü.
(Bebekoğlu, Tektuna ,2008)

Giriş Kapısı, en yoğun süslemelerin olduğu yerdir. Taç kapı özelliğine sahip olan giriş kapısı, derin bir nişin içindedir ve bu niş sivri kemerle kapanmaktadır.

Şekil 4.194:Giriş kapısı detayları.
(Bebekoğlu, Tektuna ,2008)

Şekil 4.195:Giriş kapısı detaylar.
(Bebekoğlu, Tektuna ,2008)

Giriş kapısının yan kısımlarında, bir siyah, bir sarı kesme taş sırası devam etmektedir ve kapının üst kısmı sarı kesme taştan, düz lento ile geçilmiştir. Bu lentolu kısmında üzerinde sarı siyah taşlardan düz kemer bulunmaktadır. Kilit taşı ise beyaz mermerdendir. Bu taşların üzerinde kitabe yer almaktadır. Onun da üstündeyse, siyah bir taş sırası bulunmaktadır. Kemerin içi, çiçek desenli motifli süslemeler bulunmaktadır (Şekil 4.196 – Şekil 4.197).

Kapının iki yanında, kesme taş oturma köşeleri bulunmaktadır ama maalesef ki bu köşelerin üzerine bulunan taşlar yerinden alınmıştır. Kapı eşiğini oluşturan siyah taşların, bir bölümü

yerinden oynamıştır. Kapı kanadında, hamamın özüne uymayan bir demir doğrama tercih edilmiştir.

Şekil 4.196:Giriş kapısı.

(Bebekoğlu, Tektuna ,2008)

Şekil 4.197:Kapı üzerindeki kitabe.

(Bebekoğlu, Tektuna ,2008)

Sıcaklık kısmı, kare bir plana otururken, üst örtüsü düz çatı üzerinde ortada büyük, dört köşesinde ise, küçük kubbelere sahiptir. Sıcaklık ve Külhan kısımları aynı kot üzerinde konumlanırken, Külhan'ın çatı örtüsü kubbe tümsekleri sayılmazsa, düz teras çatı özelliğindedir. Bundan dolayı, kenar çatı bitişlerinde, yatayda düz devam eden saçak silmeleri bulunmaktadır. Bu dört bölüme daha ayrıntılı değinilecek olunursa;

Soyunmalık kısmı, kübik bir şekilde olup üst örtüsü, sivrimsi, 6.25 mt çapında, 11 mt yüksekliğinde bir kubbedir. Bu kubbe, giriş bölümünden dolayı tam simetri özelliği taşımamaktadır. Kubbenin dört yönünde, 1.44 mt derinlik yapan nişler bulunmaktadır. Bu nişlerin üzeri, sivri tonozla örtülmüş olup, haçvari plan oluşturulmuştur. Kubbenin açıklığı ve tonozlardan dolayı, geniş ve yüksek bir boşluk oluşmaktadır. Hamam planının dört köşesine gelecek şekilde, kubbeyi ve tonozları taşıyan taş ayaklar konulmuş, duvarla bütünleştirilmiştir (Bebekoğlu, Tektuna, 2008).

Tonoz kemerlerin yarattığı kare planla kubbenin dairesel planı arasında boşluklar kalmaktadır. Bu boşluklar, pandantifle geçilmektedir. Kubbe başlangıcında kesme taş ile ince bir kasnak oluşmaktadır. Kubbe ve pandantifler, tuğla örgü ile inşa edilmiştir. Üzerinde bulunan sıva, çimentolu sıvadır ve bu aslına uymamaktadır. Asıl olması gereken sıva, "Sabun suvak," diye bilinen kireç ve kül malzemeyle yapılan geleneksel sıvadır. Kesme taş yüzeyler dışında,

moloz taş örgü üzerine yapılan sıva da, çimentolu sıvadır ve yer yer tuzlanma ve rutubetlenme göstermektedir (Bebekoğlu, Tektuna, 2008).

Şekil 4.198: Kubbenin içten görünüşü.

((Bebekoğlu, Tektuna ,2008)

Şekil 4.199: Soyunmalık kısmı iç mekan.

(Bebekoğlu, Tektuna ,2008)

Soyunmalık kısmının yanında bulunan giriş koridoru, planı kareden dikdörtgene dönüştürmektedir. Dışarıdan bakıldığında ilk fark edilen yer olan bu kısım, hamamın en yüksek ve en dikkat çekici bölümüdür. Hamamın giriş kısmından başlayan koridor, kot farkından dolayı basamaklarla iniş yapılarak devam etmektedir. Koridorun sonundan sağa dönüldüğünde ise soyunmalık kısmı ile karşılaşılmaktadır. Soyunmalık bölümünün kubbesi altında, tam merkezde konumlandırılmış bir şekilde fiskiyeli yüksek bir havuz vardır (Şekil 4.199).

Zemin döşemesindeki orijinal taş kaplamalar sökülüp yerine çizgilerle desen verilmiş şap kaplama yapılmıştır. Buradaki ışıklandırma, kuzey yönüne açılan üç pencere, batı yönüne açılan iki pencere ve kubbe üzerine yerleştirilen fener ve pencerelerden sağlanmaktadır. Pencerelerin doğramaları bulunmamaktadır. Kubbenin üzerindeki fenerin de yan kısımları açık kalacak şekilde saç malzemedan yapılmıştır (Bebekoğlu, Tektuna, 2008).

İç mekânın tüm çevresi, yüksek sekilerle çevrelenmiştir. Daha önceleri buralar, soyunma bölümü olarak kullanılmaktadır. Sekinin alt kısmında kalan küçük nişler, ayakkabı koymak için bırakılmıştır. Sekilerin üzerine çıkmak için basamaklar konulmuş fakat bunlar zamanla sökülüştür. Soyunmalık bölümü çatı kısmında, düz teras olan yerler şap ile kubbe olan kısım ise çimentolu sıva ile kaplanmıştır. Çatı bitişlerinde bulunan kesme taşların, derzleri tamamen boşalmış olup, taşlar yerinden oynamıştır. Kesme taş cephe yüzeyinde yosunlanma, taşlarda

çürüme, kabarma ve aşınmalar çok yoğun görünmektedir. Bazı kısımlarında ise bitki ve ağaçlar bile bulunmaktadır.

Şekil 4.200: Çörten ve bitkilenmeler.

((Bebekoğlu,Tektuna,2008)

Şekil 4.201: Çatı bitiş silmeleri.

(Bebekoğlu,Tektuna,2008)

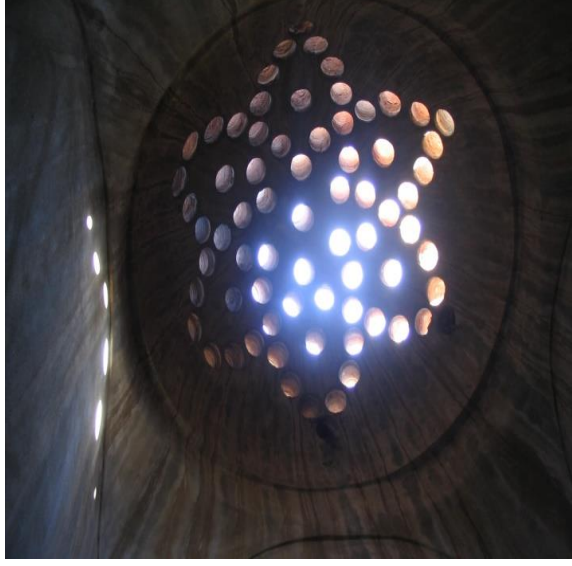
Şekil 4.202: Cephede bozulmalar.

(Bebekoğlu,Tektuna,2008)

Soyunmalık kısmının güney kapısı bir koridora açılmaktadır. Bu koridorun sonunda tuvaletler bulunmaktadır. Koridor zemininde, kaplamalar sökülmüş ve bozulmuştur. Bu nedenle atık suların geçtiği kanallar açıkta kalmıştır. Duvar sıvası, üst yarısına kadar çimento ile sıvamıştır. Kalan alt kısmı ise, orijinal sıvanın sökülmesinden dolayı, moloz taş dokusunu gösterecek şekildedir. Koridorun tavan kısmı, tonozlarla örtülmüştür ve üzerlerinde fil gözleri bulunmaktadır. Koridorun üzerinde bir kıvrım yaptıktan sonra ılıklik kısmına geçilmektedir. Bu kısım koridorun sağında ve solunda ayrı mekân olarak tasarlanmıştır. Sağda bulunan mekanda bir seki üzerinde mezar bulunmaktadır ve kime ait olduğu bilinmemektedir. Türbe olarak geçen bu yerde, soyunmalık kısmına açılan bir pencere vardır.

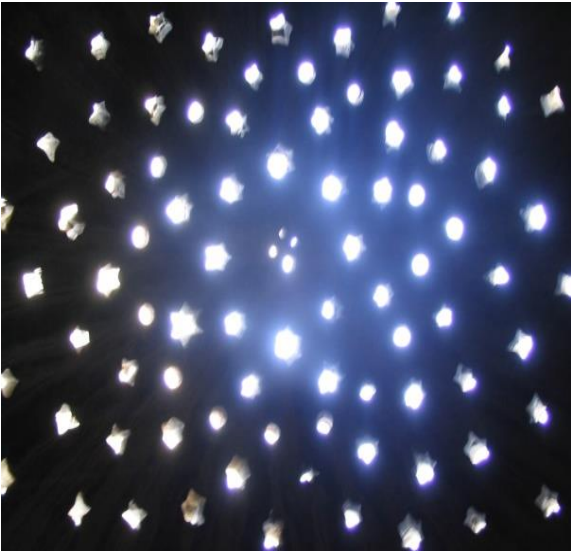

Şekil 4.203 : Türbe .
(Bebekoğlu,Tektuna,2008)

Şekil 4.204: Makdas üzeri kubbe, figözleri.
(Bebekoğlu,Tektuna,2008)

Soldaki küçük mekân ise, “Makdas,” adı verilen, 1960 yıllarına kadar olan süreçte kullanılmış, Kilis’te yaşayan Musevi topluluğunun yıkanma geleneğine cevap vermek için yapılmış mekândır. Burada bulunan küvet yerine kullanılan teknenin, içi kürsümbül sıva ile kaplanmıştır. Fakat zamanla bozulmuştur.

Şekil 4.205: Ilıklık orta kubbe figözleri.
(Bebekoğlu,Tektuna,2008)

Şekil 4.206: Ilıklık orta kubbe figözleri.
(Bebekoğlu,Tektuna,2008)

Türbe ve Makdas arasında kalan holde, taş bir sedir yer almaktadır. Bu kısmın üstü sivri kemerli tonozla örtülüdür. Bu holün, karşısına denk gelecek yerde, bir sedir daha bulunmaktadır. Bu kısımdan açılan kapakla baca temizliği yapılmaktadır (Bebekoğlu, Tektuna 2008).

Asıl olan ılıkılık kısmı, dikdörtgen bir plana sahiptir. Ortada bir kubbe, sağda ve solda tonoz örtülü iki eyvan yer almaktadır. Yerel dilde buraya “Orta havış,” yani orta avlu denmektedir. Soyunmalık kısmı “Dış havış,” sıcaklık kısmı ise “İç havış”tır.

Ilıklık bölümünün orta avlusunda bulunan zemin kaplamasındaki taşlar sökülüştür. İki yanda bulunan eyvanların tabanında seki bulunmaktadır. Bu sekinin, özgün kaplaması kısmen dursa bile, büyük ölçüde bozulmuştur. Bu eyvanların içinde bulunan “U” şeklindeki taş sekiler özgün değildir.

Şekil 4.207: Ilıklık (“ortahavış”) eyvanı.

(Bebekoğlu, Tektuna, 2008)

Şekil 4.208: Curun.

(Bebekoğlu, Tektuna, 2008)

Kesme taştan yapılmış olan “Curun”lar yani kurnalar, ılıkılık kısmında bulunmaktadır. Hamamın ilk yapımından kaldığı düşünülen kurnaların üzerinde, oyma süslemeler bulunmaktadır (Şekil 4.207 – Şekil 4.208).

Ilıklık kısmının güneyinde bulunan kapıdan geçilip, kısa bir dönemeçten sonra, sıcaklık bölümüne gelinmektedir. Kare plana sahip olan bu bölüm, ortadaki büyük kubbe etrafına sıralanmıştır. Ortadaki kubbenin oturduğu alan, sekizgendir. Kenarları eşit uzunlukta olmadığı için, tam sekizgene olabilmesi, halvet girişine denk gelen duvarın önünde üç sıra ince mukarnas yapılmasıyla sağlanmıştır. Köşe kısımlarda bulunan dört havlet odası ve orta akslar üzerinde dört eyvandan vardır.

Şekil 4.209: Kubbe altında mukarnaslar.
(Bebekoğlu,Tektuna,2008)

Şekil 4.210: Kubbe altında mukarnaslar.
(Bebekoğlu,Tektuna,2008))

Halvetin 4. Bölümü, dış mekânda çıkıntı oluşturmaktadır. Halvet odalarına, köşelerinden sivri kemerli kapılardan girilmektedir. Hepsinin üst kısmı kubbe ile örtülmüştür. Bütün kubbelerin üzerinde filgözleri yer almaktadır. Fakat bu filgözlerinin camları sökülmüş, sadece delikleri kalmıştır. Bu deliklerden içeriye yağmur suları girmektedir. Her halvet odasında ve eyvanda bir kurna bulunmaktadır ama hepsi yerlerinden sökülüştür. Sıcaklık bölümünün zemin kaplamalarının tamamı sökülüştür. Duvarda bulunan izlerden, özgün döşemenin bitiş kotları ve seki kotları fark edilmektedir.

Şekil 4.211: Halvet odaları, kubbeler.
(Bebekoğlu,Tektuna,2008)

Şekil 4.212: Halvet odaları, kubbeler.
(Bebekoğlu,Tektuna,2008)

Sıcaklık bölümünün orta kısımdaki duvarlarda, kesme taş malzeme kullanılmıştır. Tonoz ve kubbe içleri, genel olarak hamamın tamamında görülen, çimentolu sıva ile sıvanmıştır. Moloz taş yüzeylerde daha önce var olan doğal sıvalar sökülmüştür ve moloz taş yüzeyler açıkta kalmıştır.

Ortadaki fiskiyeli göbek taşı ve 4. eyvanda bulunan “Nefseler sekisi” tamamen yok olmuştur. 2. eyvanın duvarında açılan büyük delikten külhan bölümü gözükmemektedir. Külhan bölümü dikdörtgen bir plana sahip olup, üç kısımdan oluşmaktadır. Bunlar: Külhan, ocaklık ve su deposudur. Külhan kısmı iki katlıdır. Alt kat, küllerin biriktiği “küllük” kısmıdır. Ocaklık kısmı üzerinde sıcak su kazanının olduğu tonozlu bölümdür. Ocaklık kısmında yanan ateşten çıkan dumanın, zemin döşemesinin altından geçerek, ısınmayı sağlamaktadır. Bunlar kanallar, yani “Cehennemlik”ler ile sağlanmaktadır ve bu kanallar bacaya kadar devam etmektedir.

Eski Hamamın, doğu cephesi üzerinde bulunan soyunmalık, ılıklik ve sıcaklık duvarları dümdüz devam etmektedir. Külhan kısmı, içe doğru daralmaktadır. Batı yönünde de aynı şekilde, hamam kısmı iki kademede daraldıktan sonra, üçüncü kademede külhan daralarak devam etmektedir.

Şekil 4.213: Külhan.

(Bebekoğlu, Tektuna, 2008)

Şekil 4.214: Külhan.

(Bebekoğlu, Tektuna, 2008)

Külhan kısmının zemin döşemesi yarıya kadar çökmüştür ve küllük bölümü açığa çıkmıştır (Şekil 4.213 – Şekil 4.214). Külhanın üst örtüsü beşik tonozdur. Giriş kapısı ve ocaklık bölümünün açıklığını karşılayacak şekilde burada çapraz tonoz oluşmaktadır. Külhanın arka

(güney) cephede giriş kapısı vardır (Şekil 4.215). Bu kapının doğusunda, daha aşağı kotta küllüğe giriş yapan kemerli bir kapı daha vardır. Ancak bu kapı bahçedeki moloz ve dolgularla kapanmış görünmektedir. Külhan bölümünün güneye ve doğuya birer penceresi vardır.

Şekil 4.215: Külhanın dıştan görüntüsü.

(Bebekoğlu,Tektuna,2008)

Şekil 4.216: Külhanın dıştan görüntüsü.

(Bebekoğlu,Tektuna,2008)

Eski Hamam'ın çatısı, kubbelerin dışında, düz teras çatıdır. Soyunmalık bölümüne ait çatı, en yüksek kotta sahiptir ve kenarları kesme taş silmelerle çevrilidir. Teras çatı içinde eğim doğu ve batı cephelerine yönlendirilmiş ve buradaki yağmur suyunun çörtlenlerle atılması sağlanmıştır. 1992'de yapılan tamiratlar esnasında, bu silmeler ve çörtlenler yenilenmiştir. Fakat silmeleri yerleştirirken kullanılan çimentolu harçlar, özelliğini yitirmiş ve bozulmuştur. Silme taşları yerinden oynamış, derzler boşalmış, harçlar toz haline gelmiştir. Soyunmalık üzerindeki teras çatı şapla kaplanmış, kubbe çimentolu harçlar sıvanmıştır. Yapının özgün çatı örtüsünün, düz teras kısımlarında topraklı harç, kubbe üzerinde doğal malzemelerden yapılan "kürsümbül" harcı ile sıvalı olduğu bilinmektedir. Kubbe üzerindeki saçtan yapılmış fener paslanmıştır, pencereler doğramasız olup içeri yağmur girmesine sebep olmaktadır.

Hamamın ılıkılık, sıcaklık ve külhan bölümlerindeki düz teras çatıyı sınırlandıran bir kenar yoktur. Kenarlarında dolaşan silme terasla, aynı kotta olduğu için bir çerçeve yapılmamıştır ve bu silmeler özgün değildir.

Eski dönemlerde, moloz taş duvarın devamında, moloz taştan harpušta ve çörtlenler bulunmaktadır. Buraya serilmiş olan 7-8 cm kalınlıktaki beton tabaka kenarlarda serbest kalmakta, yağmur sularının gelişigüzel saçaklardan akmasına sebep olmaktadır. Genel olarak teras çatı yüzeyinde dolgu katmanlarının üst üste gelmesiyle çatı kotu yükselmiş, kubbeler daha fazla gömülmüştür. Bütün kubbe ve tonoz çıkıntılarının üzeri çimentolu harçla

sıvanmıştır. Filgözlerinin delikleri boş ve camsız durmaktadır. Bu deliklerin ağzına demir halkalar yerleştirilmiştir. Buradan uygulanan sıvanın kalınlığı görülebilmektedir (Şekil 4.217).

Şekil 4.217: Ilıklık , Sıcaklık bölümü kubbeler. **Şekil 4.218:** Ilıklık , Sıcaklık bölümü kubbeler. (Bebekoğlu,Tektuna,2008)

Hamamın kuzey, doğu ve güneyini çevreleyen geniş bir bahçesi vardır. Bu bahçe kuzeyde dükkânlar, doğuda Cüneyne Camii ve komşu evler, güneyde ise çökmüş durumda olan “tescilli taşınmaz kültür varlığı” konumundaki eski “mahsere” (zeytin işleme atölyesi) duvarları ile çevrilidir. Bahçenin kuzey-doğusundaki sokak duvarı briket olarak yakın zamanlarda yapılmıştır. Bu duvarın yerinde daha eskiden, hamam kapısını sokak kısmında bırakacak şekilde taş duvar olduğu bilinmektedir. Bahçenin güneydoğusunu sokaktan ayıran duvar ise bazalt moloz taş duvardır.

Bahçe zemini doğal topografya sebebiyle kuzeyden güneye doğru eğimlidir. Ancak şu anda doğal zemini görmek mümkün değildir. 1992 yılında yapılan tamirat sırasında hamamdan sökülen zemin taşları, duvar taşları, çörten parçaları gibi yapıya ait taş malzeme burada yığın halinde durmaktadır. Ayrıca biriken molozlar ve çöp yığınlarıyla zemin epeyce dolmuş ve yükselmiştir.

Şekil 4.219: Külhanın dış görüntüsü.

(Bebekoğlu, Tektuna, 2008)

Şekil 4.220: Külhanın dış görüntüsü.

(Bebekoğlu, Tektuna, 2008)

Hamamın mülkiyetinde olan ve cami arka bahçesi olarak kullanılan bölüm biriket duvarla bölünmüştür. Burası da aynı şekilde bakımsız ve düzensizdir.

Komşu yapılar ve dükkânlar denetimsiz şekilde atık sularını bahçeye akıtmakta, bu yapılar caminin suyundan çaldıkları kullanım suyu borularını burada açıktan geçirmektedirler.

Daha önceki yıllarda cami duvarı önünde bulunan büyük bir “dolap” (büyük su kuyusu) bugün görülememektedir. Hamamın ve caminin temiz su ihtiyacını karşılayan bu dolap, bugün molozların ve çöplerin altında kalarak iptal olmuş durumdadır.

Şekil 4.221: Hamamın batı cephesi.

(Bebekoğlu, Tektuna, 2008)

Şekil 4.222: Hamamın batı cephesi.

(Bebekoğlu, Tektuna, 2008)

Bahçedeki bu dolgu ve yığınlar hamamın zemin, subasman seviyesinin kaybolmasına sebep olmuştur. Bahçe içinde gelişigüzel ağaç ve bitkiler yer almaktadır. Daha önceki yıllarda hamamın işletildiği zamanlarda güllerin ve çeşitli çiçekleri yer aldığı bakımlı ve güzel bahçenin olduğundan bahsedilmektedir.

Hamama bitişik olarak batı cephesinde, sıcaklık duvarı önünde bir yüzme havuzu bulunduğu, ayrıca bu havuzun kuzeyinde bir kuyunun daha yer aldığı söylenmektedir. Bugün bu yapıların izlerini görünmemektedir.

Bahçenin batı sınırını oluşturan komşu duvarlarının bir kısmı nitelikli geleneksel konut yapılarına ait moloz veya kesme taş duvarlardır. Bir kısmı ise daha niteliksiz yapılara ait briket duvarlardan oluşmaktadır.

Güneydeki tek katlı mahsere yapısının damı çökmüş, duvarları yıkıntı halindedir. Burada hamam bahçesi moloz ve yıkıntılarla epeyce dolmuş ve bu duvarın üst kotuna kadar yükselmiştir.

Yeniden İşlevlendirmeden Sonra:

1562 yılında yapımı tamamlanan Eski Hamam, 1945 ve 1992 yıllarında Vakıflar Müdürlüğü tarafından tadilat işlemi görmüştür ve yeniden işlevlendirilmiştir. Günümüzde restoran olarak işlevini sürdürmektedir.

Şekil 4.223: Yenilenmiş hamam dış cephesi.

(Tuba Fazlağaoğlu Arşivi)

Şekil 4.224: Yenilenmiş hamam dış cephesi.

(Tuba Fazlağaoğlu Arşivi)

Hamamın dış cephe dokusu tamamen elden geçirilmiş, restorasyon projesine göre gereken yerlerde taş yenileme, raspa, derz tamirata, özgün olmayan derzin sökülüp yenilenmesi, çatlak tamirleri yapılmıştır. Çatı silme taşları elden geçirilip, eksik ve bozulmuş olanlar yenilenmiş,

diğerleri temizlenmiştir. Bütün silme taşları uygun harçla ve teras detayıyla birlikte düzenlenip, yerleştirilmiştir. Çörttenler elden geçirilmiş, gerekli olan yerlerde değiştirilmiştir. Bazalt Moloz taş duvarların derzleri temizlenip uygun harç ve detayla yenilenmiştir. Teras betonu sökildükten sonra, kesme taş silmeler yenilmiş ve çörttenler eklenmiştir. Pencereledeki parmaklıklar yenilenip, ahşap doğramalar yapılmıştır. Hamamın bahçe kısmı restoranın açık alan mekânı olarak düzenlenmiştir.

Şekil 4.225 : Yenilenmiş hamamın bahçesi. **Şekil 4.226:** Yenilenmiş hamamın bahçesi.

https://www.tripadvisor.com.tr/LocationPhotoDirectLink-g1422276-d8615882-i162265055-Eski_Hammam_Restaurant-Kilis_Kilis_Province.html

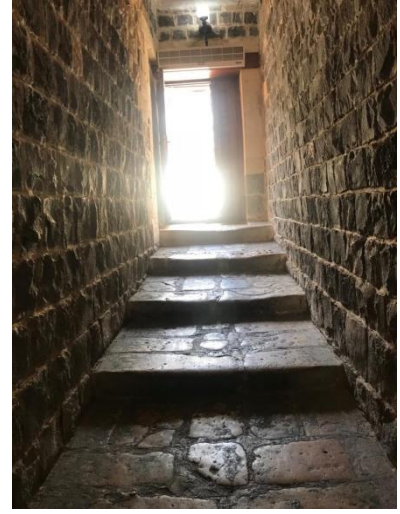
Taç kapının genel yüzey temizliği, derz tamirleri yapılmıştır. Girişin iki yanındaki oturma sekisinin eksik taşı detayına uygun olarak yerleştirilmiştir. Kapı üzerindeki süslemeler sanat tarihçi denetiminde onarılmıştır. Özgün olmayan demir kapı çıkarılarak uygun nitelik ve detayda yeni ahşap kapı yapılmıştır. Kapı eşiğini oluşturan taşlar, kotuna uygun olarak düzeltilip eksikleri tamamlanacaktır. Kapı eşiğinden itibaren soyunmalık kısmına devam eden merdivenli zemin tamir edilmiş, gerekli yerlerde taş tamamlama ve yenileme yapılarak zemin düzenli hale getirilmiştir. Bütün duvar ve tonoz tavadaki mevcut sıva sökülüp, aslına uygun sabun sıva yapılmıştır. Duvar ve tavanda uygun aydınlatmalar konulmuştur.

Şekil 4.227: Taç kapı.
(Tuba Fazlıağaoğlu Arşivi)

Şekil 4.228: Giriş holü.
(Tuba Fazlıağaoğlu Arşivi)

Şekil 4.229: Giriş holü.
(Tuba Fazlıağaoğlu Arşivi)

Soyunmalık bölümü zeminindeki şap sökülerek, özgün mimariye göre taş kaplaması yapılmıştır. Su giderleri için uygun eğimle düzenlenmiştir. Ortadaki havuzun iç kısmı aslına uygun olarak tamir edilmiş, uygun tesisat yenilemesi yapılmıştır. Mevcut sekiler korunurken, taş yüzeyde gerekli noktalarda temizlik ve derz dolgu yapılmıştır. Sekilere çıkmak için blok kesme taş basamaklar yerleştirilmiştir. Duvar yüzeyindeki mevcut sıvalar sökülüştür. Bu yüzeylere sabun sıva uygulanmıştır. Kesme taş yüzeyler temizlenip raspa yapılmış, gerekli yerlerde derz dolgu ve taş tamiratları yapılmıştır. Kubbe içindeki sıva dikkatli bir şekilde strüktüre zarar vermeden sökülmüş, yerine sabun sıva uygulanmıştır. Kubbe üzerindeki pencerelere doğrama ve kubbe tepesine metal doğramalı aydınlatma feneri yapılmıştır.

Şekil 4.230: Yenilenmiş pencereler (Tuba Fazlıağaoğlu Arşivi).

Pencerelere içerden ahşap doğrama yapılmış, dışta demir parmaklıkları yenilenmiştir. Pencere içi taş yüzeylerin temizlik ve tamiri yapılmıştır. Pencere üzerindeki ahşap lentolar tamir edilmiş, gerekli olanlar değiştirilmiştir. Ahşap koruyucu uygulanmıştır. Batı duvarı alt kısmında görünen ve 1992 tamiratında yapıldığı sanılan beton hatıl düzenlenmiş, görüntünün

düzeltilmesi için burada betonda inceltme yapılmış, üzerine taş kaplama uygulanmıştır. Bu beton hatıl dıştan da ıslah edilmiş, gerekli ısı ve su yalıtım detayı uygulanmıştır.

Şekil 4.231:Yenilenmiş aydınlatma elemanları.
(Tuba Fazlıgaoglu Arşivi)

Şekil 4.232:Yenilenmiş aydınlatma elemanları
(Tuba Fazlıgaoglu Arşivi)

Aydınlatma elemanları mimariye ve projesine uygun olarak seçilip yerleştirilmiştir. Ilıklık bölümüne geçişte ahşap kapı yerleştirilmiştir. Koridor boyunca tuvaletlere giden kısımda zemin düzenlenmiştir. Altyapıda su gider kanalları ıslah edilmiş, üst yapıda zemin taş kaplamaları onarılmış açıktan giden atık su arkları ve kapak yapılmıştır. Duvar ve tavan yüzeyindeki sıvalar özenli bir şekilde sökülüp uygun sabun sıva uygulanmıştır. Yeni tuvalet düzenlemesi yapılmıştır. Hela taşı ve lavabo yerleştirilmiştir. Tuvalet bölmesi yapılmıştır. Tuvaletle Makdas odası arasında sökülmüş olan duvar tamamlanmıştır. Keme taş kemer ve duvar yüzeyleri temizlik ve tamirati yapılmıştır.

Şekil 4.233: Yenilenmiş kubbe detayları.
(Tuba Fazlıgaoglu Arşivi)

Şekil 4.234: Yenilenmiş kubbe detayları.
(Tuba Fazlıgaoglu Arşivi)

Girişin hemen yanındaki ve karşıdaki seki düzenlenmiş, kaplamaları yapılmıştır. Eyvan 5 ve 6'da sonradan yapılmış taş sedirler sökülmüştür. Aslına uygun olarak taş seki, curun yerleşimi yapılmıştır. Keme taş kemer ve sövelerde temizlik ve tamirat yapılmıştır. Makdas odası ve

tuvalet bölümü arasında sökülmiş olan duvar tamamlanarak tamir edilmiştir. Makdas odasındaki tekne (küvet) tamir edilmiş, uygun sıva malzemesiyle sıvanmıştır. Türbe mekânındaki seki ve mezar taşında temizlik ve tamirat yapılmıştır. Bütün mekânda zemin kot ayarlamasına göre zemin taş kaplaması yapılmıştır. Atık suyun açıktan gitmesini sağlayacak arklar düzenlenmiştir. Duvar ve tavan yüzeyindeki sıvalar sökülerek uygun sabun sıva yapılmıştır.

Şekil 4.235: Kubbe ve filgözleri.

(Tuba Fazlıağaoğlu Arşivi)

Ilıklık bölümünden geçişe ahşap kapı yerleştirilmiştir. Orta kısma aslına uygun olarak göbek taşı ve fiskiyesi yerleştirilmiştir. Burası restoranın ana mekânı olmuştur ve etrafına masa düzeni yapılmıştır. Halvet odaları ve eyvanlarda seki düzenlemeleri yapılmıştır ve bu mekânlar loca olarak ayrılmıştır.

Şekil 4.236: Yenilenmiş göbek taşı.

(Tuba Fazlıağaoğlu Arşivi)

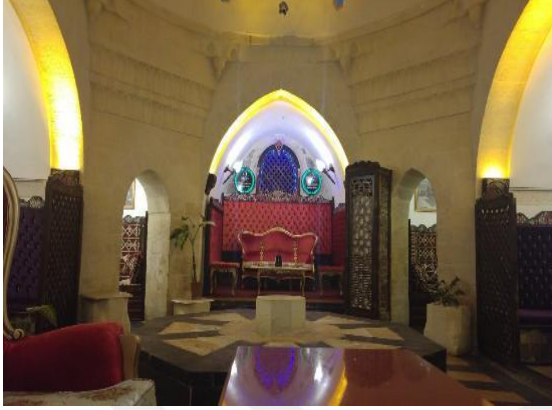

Şekil 4.237: Yenilenmiş göbek taşı.

(Tuba Fazlıağaoğlu Arşivi)

Zemin kotuna ve projeye uygun olarak taş kaplanmıştır. Buradaki taşların özellik ve yerleşiminde diğer hamamların geleneksel düzeni örnek alınarak uygulanmıştır. Açıktan giden atık suların akışını sağlamak için ark düzenlenmesi kotuna uygun olarak yapılmıştır.

Duvarlarda kesme taş yüzeyler, kemer ve sövelerde temizlik ve tamirat yapılmıştır. Mukarnaslarda ve kubbe kasağında temizlik ve tamirat yapılmıştır. Kubbe altında bulunan mukarnaslar, özel oturma alanları olarak ayrılmıştır.

Şekil 4.238: Kubbe altında mukarnaslar.

Şekil 4.239: Kubbe altında mukarnaslar.

(https://www.tripadvisor.com.tr/LocationPhotoDirectLink-g1422276-d8615882-i162265055-Eski_Hammam_Restaurant-Kilis_Kilis_Province.html)

Külhan ile sıcaklık arasındaki duvarın sökülmiş olan kısmı tamamlanarak tamir edilmiştir. Duvar yüzeyindeki sıvalar sökülerek uygun sabun siva yapılmıştır. Tavan sıvası özenli bir şekilde sökülecek, uygun sabun siva yapılmış, sıvasız bölümler de aynı şekilde sıvanarak tamamlanmıştır.

Şekil 4.240: Yenilenmiş duvar detayları.

(Tuba Fazlağaoğlu Arşivi)

Külhanın çökmüş olan zemin döşemesi tamamlanmıştır. Ocaklık bölümü ve bu kısmın küllükle bağlantısı düzenlenerek tamiratlar yapılmıştır. Külhan giriş kapısı demir doğrama

olarak yenilenmiş, girişe taş eşik eklenerek yağmur suyu girişi kontrol altına alınmıştır. Penceredeki demir parmaklık yenilenmiştir. Duvar ve tavan yüzeyindeki sıvalar sökülüp uygun sabun sıva yapılmıştır. Sıvasız bölümler de aynı şekilde sıvanarak tamamlanmıştır. Su deposu ve sıcak su kazanı olan bölümler ıslah edilmiş, gerekli tamirat ve tesisatlar yapılmıştır. Mevcut teras çatı kaplaması olan, beton / şap tamamen sökülüp, bunun altından çıkacak bozulmuş katmanlar temizlenmiştir. Çatının özgün kotu ortaya çıkarılmıştır ve ortaya çıkan yüzey tesviye edilerek topraklı, kül ve kireçle yapılan harç çeşitleri kullanılarak su yalıtımı, koruyucu katmanlar uygulanmıştır. Son katman 6-7 cm topraklı harçla tamamlanmıştır.

Şekil 4.241: Eski hamamın yenilenmiş çatısı.

(<http://www.kiliskulturturizm.gov.tr/TR-61670/eski-hamam.html>)

Kubbeler üzerindeki çimentolu sıvalar dikkatle sökülüştür. Tuğla dokusunda tamirat gerektiren yerler düzenlenip, filgözü berbahları (pişmiş toprak boru) kontrol edilip, gerekli tamiratlar yapıldıktan sonra filgözü camları yerleştirilmiştir. Kubbeler üzeri kürsümbül harcıyla sıvanarak hem geçirimsizlik sağlanmış hem de yapının dokusuna uygun doğal malzeme kullanılmıştır. Soyunmalık kısmı dışında kalan ılıklik, sıcaklık ve külhan kısımlarının üzerine çatı çepeçevre kesme taş silme ile çevrelenip, yağmur suyu ilave olarak yapılacak çörtlenlere yönlendirilmiştir. Burada da teras çatı kotu şapların temizliğinden sonra tespit edilmiş, doğru kota göre yeni uygulama yapılmıştır. Baca gövdesinde gerekli temizlik ve tamir yapılarak, baca üzerine kesme taş şapka yerleştirilmiştir.

5.SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

9000 yıllık bir geçmişe sahip olduğu düşünülen ve kuruluşundan beri pek çok medeniyete ev sahipliği yapan Kilis Şehri, bu niteliğiyle Anadolu'nun eski yerleşim merkezlerinden birisidir. Bu süre zarfında birçok farklı ulusun, kültürün ve dinin etkisi altında kalmış ve kültür katmanları oluşmuştur. Tüm bu kültürlerin, karşılıklı etkileşimleri, iklim şartları, örf ve adetler, sosyal hayat, gelenekler, üretim ve tüketim şekli, coğrafi konum, jeolojik yapı ve inançların karması sonucu, kendine özgü nitelikli ve yöresel özellikler içeren özgün bir mimari tarz olmuştur ve günümüze kadar gelen pek çok eser ortaya çıkmıştır. Ancak, pek çok tarihi eser ilk günkü gibi korunamamıştır. Bu mimari tarzı korumak ve gelecek nesillere aktarabilmek için yeniden işlevlendirme konusu özellikle son yıllarda gündeme gelmiştir. Özgün özelliklere sahip yapılara, yapı kimliğini bozmadan yeni fonksiyonlar yüklemeye, yeniden işlevlendirme denilmektedir. Tarihi bir yapıya yeni işlev verilmeden önce, yapının çok iyi araştırılması ve analiz edilmesi gerekmektedir. Yeni işleve karar verilmeden önce, kullanım amaçları belirlenmeli ve kimliği ile kuracağı bağ irdelenmelidir. Çünkü yanlış işlev seçimi yapıya zarar verebilmekte ve onu kimliğinden uzaklaştırabilmektedir. Yeniden işlevlendirmenin her aşamasında tarihi yapıların sahip olduğu değerleri kaybetmemesine özen gösterilmelidir. Yapılacak müdahalelerin geri döndürülebilir olması ve yeni işlevin yapının özgünlüğüne zarar vermeden devamlılığını sağlaması gerekmektedir.

Davutağa evi hakkında, Gülşen TEKÇE ile yapılan görüşmeler ve yapının kendi yerleşim merkezinin tarihi dokusundaki konumu ile bölgenin kültürel, ekonomik ve sosyal konumu göz önüne alınarak yapılan araştırmalar sonucunda, yapıya verilebilecek en uygun fonksiyonların uyarlanabilirliği araştırılarak, konut ihtiyacı için yapılan bu ev, tekrar işlevlendirilirken butik otele dönüştürülmüştür. Hem otel hem konut özelliği taşıyan bu yapı, Davutağa Evi'nin kültürel ve mekânsal özelliklerini bozacak eklerden, değişimlerden kaçınılmasını sağlamaktadır.

Konumu ve bulunduğu semt itibariyle önemli bir yapı olan Canbolat Bey Konağı ise, Kilis kent kültürüne hizmet edebilmesi için günümüz fonksiyonlarına uygun hale getirilirken, uygulama ve kullanım kolaylığı baz alınarak mimari bazı detaylarda değişiklikler yapılmıştır. Özgün dokuya en az müdahale yapılarak, mekan bütünlüğünün bozulmamasına özen gösterilerek, yeniden işlevlendirilen bu evin de, butik otel olarak kullanılması planlanmaktadır. Bu planlamada Kilis konut kültürünü yansıtabilecek özelliklere muhakkak yer verilmelidir.

ÇATOM binası hakkında, İl Özel İdaresi ile yapılan görüşmeler ve yapının kendi yerleşim merkezinin tarihi dokusundaki konumu ile bölgenin kültürel, ekonomik ve sosyal konumu göz önüne alınarak yapılan araştırmalar sonucunda, yapı aynı eğitim binası olarak fonksiyonuna

devam edeceği noktasındadır. Tüm bu tespit ve teşhislerden sonra, özgün dokuya en az müdahale edilmiş, mekan bütünlüğünün bozulmamasına özen gösterilmiştir.

Hamamlar, değişen hayat şartları nedeniyle fonksiyonlarını yitirmekte, kimi zaman boş kalmakta kimi zaman ise farklı işlevlerle günümüze kadar ulaşmaktadır. Yeniden işlevlendirilen Kilis Eski Hamamı, restoran olarak işlevine devam etmektedir. Özgün plan ve malzemeler korunmuş, yenilenmiş ve yeni verilen işlevde yapının kimliğini ve mimari özelliklerinin kaybetmeden yeniden işlevlendirilmesi amaçlanmıştır.

Bu tezde, yapıların yaşamlarını sürdürebilmeleri için yeni işlev verilmesinin uygun olduğu fakat bu yapılara yeni işlev verilirken aslına yakın ya da aslına zarar vermeyecek işlev verilmesi, yapıya en az müdahalede bulunulması, mekânlarının özgün mimarisi ve fonksiyonu ile örtüşecek işlevlerle donatılması gerektiği ve bu yapıların yaşamlarını ancak bu şekilde sürdürebileceği ve gelecek kuşaklara aktarılabilmesi sonucuna varılmıştır. Bu çalışmada bir sarayı andıran Kilis evlerinin ve tarih kokan hamamlarının daha geniş kapsamlı bir şekilde ele alınması gerektiği ve toplum bu konular hakkında bilinçlendirilmesinin önemi vurgulanmıştır. Günümüz imkân ve modern mimarisiyle yapılması zor olan kültür değerlerimize sahip çıkılmalıdır. Bunun için üniversitelerde ilgili lisansüstü eğitim programlarının açılması ve sayıca artırılması, akademik araştırmaların desteklenmesi, ilgili kurum ve kuruluşların titizlikle çalışması, bilimsel ve sanatsal etkinliklerin düzenlenmesi ve gelenekselleştirilmesi ve kentin doğru ve verimli tanıtımının yapılması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- Anonim**, (1996), Kilis İl Raporu, Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü, Kilis, s.1-10.
- Akis M**, (2015), “Kilis Sancağında Canbolat Oğulları Ailesinin Yönetimi” İ. Hakkı Konyalı Armağanına Katkı, Konya 397-412.
- Bebekoğlu S. , Tektuna M. ,** (2008): Kilis Kültür Envanteri, Ankara.
- Besim D**, (1954) “Kilis”, İslam Ansiklopedisi, Cilt XI / Cüz 62-68, İstanbul s.806-807
- Büyük Kültür Ansiklopedisi**, (1019) Cilt 5, Başkent Yayınları, Ankara
- ÇolakoğluS.**, (1998) İlçe Kilis-İl Kilis, Washington. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Çolakoğlu S.**, (2006) “Kilis” Kendini Arayan Kent, Kilis Vakfı Yayınları, Ankara.
- Çolakoğlu S.**, (1968) Kilis’in Tarihçesi, Gaziantep.
- Çolakoğlu S.**, (1991) Kilis Tarihi Üzerine Deneme, Kilis Kültür Derneği Yayınları, Ankara.
- Darkot B**, (1967) “Kilis”, İslam Ansiklopedisi
- Demir A**, (2018) Antalya ili Akseki İlçesi Büyükkalan köyü Ali Petek evi restorasyon ve yeniden işlevlendirme önerisi, (Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Dündar A**, (1999) Kilis’teki Osmanlı Devri Mimari Eserleri, Ankara
- Ercivan H**, (2010) 19. Yüzyılda Sosyo-Ekonomik Yönüyle Kilis Kazası, (Yüksek Lisans Tezi) Marmara Üniversitesi, İstanbul, s.5.
- Günver K**, (2003), Kilis’te Yaşayan Gayrimüslimler, (Yüksek Lisans Tezi) Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep
- Kesici Ö**, (1994) Kilis Yöresi’nin Coğrafyası, Ankara, s. 4
- Kilisli K**, (1932) Kilis Tarihi, İstanbul
- Kilis Kültür ve Turizm Envanteri, Kilis (2007).
- Kilis Kentsel Sit Alanı Koruma Amaçlı İmar Planı Açıklama Raporu, (2003)
- Konyalı İ.H.**, (1968) Abideleri ve Kitabeleri ile Kilis Tarihi, İstanbul
- Komisyon**, Cumhuriyetin 75. yılında Kilis, Ankara.
- Savaşçioğlu R.** (2008), Tarihi Kilis Evleri, (Yüksek Lisans Tezi) Selçuk Üniversitesi, Konya
- Solmaz M**, “7 Aralık Kilis’in Kurtuluşu”, Genç Kilis Gazetesi
- Özalp M.H**, “Tarihte Kilis”, Gaziantep Kültür, Fikir ve Sanat Dergisi,
- Tetik A**, (2018): Mardin Kasımiye medresesi için yeniden işlevlendirme önerileri geliştirilmesi, (Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

İnternet Siteleri

www.kilis.bel.tr	(16.05.2019)
www.anadolugüvercin.com	(20.04.2019)
www.anadoluevleri.com	(02.03.2019)
www.kenthaber.com	(16.02.2019)
http://www.kiliskulturturizm.gov.tr/TR-61652/genel-bilgiler.html	(11.05.2019)
http://kilis16.blogcu.com/kilisin-tarihcesi/6937956	(16.05.2019)
http://kitamer.kilis.edu.tr/sayfa/422458/hakkimizda	(14.04.2019)
http://www.isbs2015.gazi.edu.tr/belgeler/bildiriler/469-473.pdf	(03.04.2019)
http://www.baltalimani.com/pdf/KilisGeziRehberi.pdf	(01.12.2018)

EKLER

EK 1. Yerel Terimler Sözlüğü

Arık(Belle'e): Avlu(havış)nun çeşitli noktalarında bulunan suyu toparlamak için su kanallarına arık denilir. Arıklardan su toparlanarak evin dışarısına veya kanalizasyona taşınır.

Atebe: Eşik, basamak, lağım üzerine kapatılan bazalt veya kalker taş.

Basırık: Kapı sürgüsü Basta: Beyaz toprağın içerisine bir miktar sönmüş kireç, kıyılmış ve tiftiklenmiş bir miktar kendir elyafı ilave edilerek elde edilen çamura denilir.

Berbah: Avlu duvarının görüş yüksekliğinden sonraki üst kısımları rüzgarı kesmemesi için su borusuna benzeyen, içi boş 13.5 cm boyunda, 10 cm çapında pişmiş topraktan örülmesidir.

Curun: Yaklaşık 1×1m ebatında yerden 30cm yüksekliğinde taştan veya mozaikten yapılmış içi çukur olan taş, bir tarafa eğimli olup içerisinde pekmez, şire gibi suyu sıkılar.

Çıkma: Kilis evlerin bazılarında tüm kat değil sadece odalardan biri sokağa taşırılmış olarak yapılmıştır. Bu bölüme denilir.

Çörten: Yağmur sularının binanın dışarısına aktarılması için sokak ve avlu cephelerine yerleştirilen taştan yapılmış su oluğu.

Daraba: Kepen

Dehliz: Sokaktan yapıya girişi sağlayan üzeri kapalı geçit.

Dereç: Taş merdiven

Drabzan: Korkuluk

Döşeklik(yüklük): Yatakların konulduğu yerlere denilir.

Ekinlik: Avlu(havış)da zeminin taş kaplaması içinde çiçekler için düzenli olarak ayrılan yerlere denilir.

Hareze: Kuyu bileziği Harpušta: Bahçe duvarlarının en üst kısmına boydan boya üçgen şekilde taşlar dizilir ve duvarın üzerine yük gelmesi önlenyen taşlara denilir.

Havara taşı: Yumuşak ve kolay işlenebilen taş havayla irtibattan sonra sertleşiyor. ilk başta beyaz renkte olmasına karşın zamanla sararır.

Havışlı evler: Yüksek duvarlar arkasında dış mekanlardan soyutlanmış avlular etrafında odaların sıralanması ile oluşan yapılardır.

Hayme: Çardak.

Kabaltı: Dar sokaklarda yolun üzerine yapılmış altı yol olan yapılara denilir. Üst örtünün bazen düz veya çapraz tonozlarla bazen de ahşap direklerle geçildiği görülmektedir.

Karataş: Volkanik bir taş çeşidi olan sert ve işlenmesi zor olan bir taştır.

Kamalak: Kavaktan dayanıklı bir tür çam cinsi ağaçtır. Kilis evlerinde tavan kirişlerinde kullanılır.

Kastel: Çeşme Konak evler: Şehirde oturanların sosyo-ekonomik durumlarına göre iki katlı, katlar arası bağlantılar iç merdiven ile sağlanan genellikle haremlik ve selamlık olmak üzere iki girişi olan yapılardır.

Kor: Taş duvar örgüsünde bir dizi taşın değişmez en ölçüsüne denilir.

Kible ev: Odaların yönü güneye bakacak ve bol güneş alacak şekilde yapılırlar. Bu odalar genellikle kışın oturulmak için kullanılmaktadır.

Kolsun: Yaklaşık 1–1,5 metre uzunluğunda olan çıkıntıların altında basamak şeklinde veya tek parça olarak kullanılan taşlara denilir.

Kuş tağası: Odaların avluya ve sokağa bakan duvarlarında bulunan pencere sırasının üzerine daha küçük boyutlu kare, dikdörtgen, oval, kaş kemerli ve benzeri şekillerde yapılmış hem iç mekana daha fazla ışık ve hava sağlayan, hem de bölgede özel bir önem taşıyan güvercinlere yuva işlevi gören, ikinci bir pencere dizisine denilir.

Küllük: Mutfağın bahçeye bakan pencerelerinden birinin içi çukur yapılır. Buraya ocaktan çıkan küllerin konulduğu yerdir. Küller bulaşık ve çamaşır yıkamak için kullanılır. Küllük içerisi sürekli olarak su ile doludur. Çamaşır veya bulaşık yıkanmadan bir süre önce küller çekilerek küllük içerisine yerleştirilir. Küller bir süre dinlendikten sonra kullanılır.

Livan: Avlu(havış)ya bakan üç duvarı ve üstü kapalı yarı-açık mekendir. Kuzeye cephelidir. Yazın sıcak günlerinde kullanılır.

Loğ taşı: Silindir şeklinde ağır taştır. Toprağın bastırılması ve sıkıştırılması için kullanılır.

Mahmil: Odalarda her türlü eşyayı ortadan kaldırıp saklamak imkanı veren, üzeri ahşap işlemelerin olduğu kapaklı dolaplardır.

Mağara: Avlu(havış)dan 1.00–1.30 m alt kotta kurulan üst örtüleri genellikle tonozla geçilen yükseklikleri 1.75–2.00 m olan evin kiler kısmıdır. Yazın serin ve kışın ılık olmaları nedeni ile evin kışlık yiyeceklerinin depolandığı yerdir.

Masmana: Sabun yapım evi

Matmah: Mutfak

Poyraz ev: Odanın yönü kuzeye bakacak şekilde güneş almayacak şekilde yapılırlar. Bu odalar genellikle yaz günü kullanılırlar.

Puharı: Mutfakta bulunan ocakların damdaki bacalarına denilir. Sllm: Ahaptan yaplm, taşınabilir merdiven.

apta: ince direk Söyük: Aile mahremiyetinin korunması amacıyla avlu(hav) duvarları 1.80–3.00 m arasında değişik yüksekliklerde sağır olarak yapılan duvarlara denilir.

Tağa: Odalarda bulunan pencerenin yöresel adıdır.

Tandır: Gömme bir ta ocak üzerine konulan ahşap bir krs ve onun üzerine örtülen geniş bir yorgandan oluşan mahalli bir ısınma sistemidir.

Tazar: Yaşama odasında eiğin sağında veya solunda su küpleri koymak için yapılan nilere denilir.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: TUBA FAZLIAĞAOĞLU

Doğum Tarihi: 17/09/1983

T.C. Kimlik No: 30392511532

Doğum Yeri: KİLİS

Uyruğu: T.C.

EĞİTİM BİLGİLERİ

02/2016_ Mimar Sinan Güzel Sanatlar Fakültesi

Güzel Sanatlar Fakültesi – İç Mimarlık

09/2001 – 02/2007 Yeditepe Üniversitesi - İSTANBUL

Güzel Sanatlar Fakültesi – İç Mimarlık

09/1994 – 06/2001 Hacı Mehmet Koçarslan Anadolu Lisesi - KİLİS

Fen / Matematik

İŞ DENEYİMİ

2018-2019 Benovis Benzol İlaç Firması Şantiyesi

2016-2018 Sebe Yapı ve Mimarlık şirketi

Yapılan İşler

Taşeron firma olarak İBB Kasımpaşa binasının şantiyesi saha çalışmaları, hakkeci hazırlıkları, Fatih Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi yeni ilave binası ve mevcut eski binanın yenileme çalışmaları, Aliya İzzetbegoviç Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi konferans salonu, spor salonu, fuaye alanları, çok amaçlı sergi salonu, mescit, tasarımları, çizimleri ve uygulaması. Silivri Piri Mehmet Paşa Cami şadırvanlarının iç mimarı tasarım çizimleri ve proje uygulaması, Çapa Devlet hastanesinde bazı kısımların yenilenmesi, Nişantaşı, Etiler, Maltepe de çeşitli ev ve konut projeleri,

2015 – 2016 Analiz İnşaat ve Restorasyon Şirketi

Yapılan İşler

Beykoz Ahmet Mithat Efendi İlköğretim Okulu' nun restorasyonunda şantiye şefliği, hakediş hazırlıkları, saha denetimleri, proje çizimleri ve tasarımları

2015 Alp İnşaat ve Restorasyon Şirketi

Yapılan İşler

T.C. İstanbul Üniversitesi Rektörlük binası restorasyonunda hakediş hazırlıkları, saha denetimleri, toplantı salonunun ve Rektörlük odasının iç mimari tasarımı ve çizimleri

2014 Kadioğlu İnşaat ve Restorasyon Şirketi

Yapılan İşler

Nusretiye ve Küçük Mecidiye Camilerinin şantiye takipleri ve hakediş hazırlıkları

06.2014 Art ve Reskon Restorasyon Şirketi

Yapılan İşler

Zeyrek Caminin ataşman çizimleri,Şeyh Süleyman Mescidi rölöve restorasyon projesinin ilgili kısımlarının ataşman çizimleri ve projelendirilmesi ve şantiye yönetimi, Hatay Arkeoloji Müzesi ve Nizip Zeugma Müzesi konservasyon çizimleri, Sultan I. Ahmed Türbesi ataşman çizimleri ve çini ,kalem işi projeleri çizimi ve şantiye kontrolü,

02.2013 – 04.2014 Akın İnşaat Şirketi – İstanbul

Yapılan İşler

Hırka i Şerif Cami Muhafız Konağı restorasyonu

10.2012 – 02.2013 Arslan Mozaik Ve Restorasyon Şirketi – İstanbul

Yapılan İşler

Haseki Araştırma Hastanesi Acil Servisi restorasyonu

10.2009 – 09.2012 Yeşil Işık İnşaat Şirketi – İstanbul

Yapılan İşler

Hayriye Hanım Konağı, Urban Hotel, Oba Hotel, Amira Hotel, And Hotel, Ottomans Tura Hotel, Karaköy Demir İskelesi Yapımı ve Beton Atımı, Kasımpaşa Motor İskelesi Yapımı, BNG Hasköy Moda Atölyesi, Çubuklu Yalı Restorasyonu, Kuzguncuk Yalı Restorasyonu, Sultanahmet Meydanı Halı Mağaza Restorasyon ve Cephe Yapımı, Balat'ta 2.Tarihi Eser 4 Ayrı Binanın Restorasyonu ve İnşaatı, Balat'ta Özel Bir Yer Restaurant'ın Restorasyonu ve İnşaatı, Taksim Tarlabası'nda 2.derece Tarihi Binanın Stüdyo Daire Olarak Restore Edilmesi ve Dekorasyonu

01.2007 – 10.2009 Nevzat KEÇİK İnşaat Şirketi – İstanbul

Yapılan İşler

Fatih Kız Öğrenci Yurdu Belediye Projesi Çizimi ve İnşaat Takibi, Sultanahmet Albatros Premier Hotel; Proje Çizimi, Dekorasyon Projesinin Çizimi, Restorasyonu ve İnşaat Takibi, Balat 2.derece Tarihi Eser Ahşap Bina Restorasyonu ve İnşaatının Yapımı, Ataköy Konaklarında Çeşitli Ev Dekorasyonları

02.2006 – 01.2007 Güveli Mimarlık İnşaat Dekorasyon Şirketi – İstanbul

Yapılan İşler

Kuruçeşme Mado'nun Restorasyon ve İnşaatı, Cinemaximum Cevahir Sinema İnşaatının ve Dekorasyonunun Yapımı, Çeşitli Restoran ve Ev Dekorasyonları

KURS VE SERTİFİKALAR

- Marmara Üniversitesi 3D Max Kursu
- Bilişim Eğitim Kursu – Photoshop Kursu
- Almanya Nurnberg Üniversitesi ortak proje çalışması
- Autocad Kursu

YABANCI DİL BİLGİSİ

İngilizce